

CEP ÜNİVERSİTESİ

Irkçılık

FRANÇOIS DE FONTETTE

İletişim Yayınları • PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE

CEP ÜNİVERSİTESİ

Irkçılık

Le racisme

FRANÇOIS DE FONTETTE
Paris Hukuk Fakültesi'nde Öğretim Üyesi

Çeviren
HALDUN KARYOL

İletişim Yayınları • PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE

İletişim Yayınları • PRESSES UNIVERSITAIRES DE FRANCE

CEP ÜNİVERSİTESİ

İletişim Yayıncılık A.Ş. Adına Sahibi: Murat Belge
Genel Yayın Yönetmeni: Fahri Aral
Yayın Yönetmeni: *Erkan Kayılı*
Yayın Danışmanı: Ahmet İnsel

Yayın Kurulu:
Fahri Aral, Murat Belge, Tanıl Bora, Murat Gültekingil, Ahmet İnsel, Erkan Kayılı, Ümit Kıvanç, *Tuğrul Paşaoğlu*, Mete Tunçay.

Görsel Tasarım: Ümit Kıvanç
Dizgi: Maraton Dizgievi
Sayfa Düzeni: Hüsnü Abbas
Baskı: Şefik Matbaası (iç) / Ayhan Matbaası (kapak)
Dağıtım: Hür Basın Dağıtım A.Ş.

İletişim Yayıncılık A.Ş. - Cep Üniversitesi 48 · ISBN:975-470-147-4

1. Basım · İletişim Yayınları, Eylül 1991
Şubat 1988 tarihli 6. baskısından çevrilmiştir.

© Que sais-je?, Presses Universitaires de France, 1985
108, *Boulevard Saint-Germain*, 75006, *Paris-France*
© İletişim Yayıncılık A.Ş., 1991
Klodfarer Cad. İletişim Han. No:7 34400
Cağaloğlu-İSTANBUL, Tel: 516 22 60 · 61 · 62

Nazi ırkçılığının kurbanı olan
Aurillac Lisesi'ndeki sınıf arkadaşlarım
LEVY-LAMBERT ve ROSEMBLIT'in
anılarına.

Önsöz

Günümüzde bilgi bir yandan en önemli değer haline gelirken diğer yandan da artan bir hızla gelişiyor, çeşitleniyor. Ama katlanarak büyüyen bilgi üretiminden yararlanmak, özellikle gündelik yaşam kaygılarının baskısı altında, zorlaşıyor. Her şeye rağmen bilgiye ulaşma çabasını sürdürenler için de imkânlar pek fazla değil.

Ayrıca, özellikle Türkiye gibi ülkelerde bir konuda kendini geliştirmek ya da sırf merakını gidermek için herhangi bir konuyu öğrenmek isteyenlerin şansı çok az. Üniversitelerimiz, toplumumuzun yetişkin bölümüne katkıda bulunmak için gerekli imkânlardan yoksun.

Cep Üniversitesi kitapları işte bu olumsuz ortamda, evlerinde kendilerini yetiştirmek, otobüste, vapurda, trende harcanan zamandan kendileri için yararlanmak isteyenlere sunulmak üzere hazırlandı.

20. yüzyıl Fransız kültür hayatının en önemli ürünlerinden olan, bugün yaklaşık 3000 kitaplık dev bir dizi oluşturan "Que sais-je" (Ne Biliyorum?) dizisini İletişim Yayınları Türkçe'ye kazandırıyor. İletişim'in Cep Üniversitesi, bu büyük diziden seçilmiş,

Türkiyeli okurlar için özellikle ilgi çekici olabilecek eserlerin yanısıra, Avrupa'nın başka yayınevlerinin benzer bir çerçevede yayımladığı kitapları da içeriyor.

Ayrıca, Türkiye'nin siyaset, kültür, ekonomi hayatıyla ilgili konularda özel olarak bu dizi için yazılmış telif eserler "üniversite"nin "öğrenim programını" tamamlayacak.

Cep Üniversitesi'nin her kitabı alanının öndegelen bir uzmanı tarafından yazıldı. Kitaplar, hem konuya ilk kez eğilen kişilere hem de bilgisini derinleştirmek isteyenlere seslenebilecek bir kapsam ve derinlikte. Bilginin yeterli ve anlaşılır olması, temel kıstas. Cep Üniversitesi kitaplarını lise ve üniversite öğrencileri yardımcı ders kitabı olarak kullanabilecek; öğretmenler, öğretim üyeleri ve araştırmacılar bu kitaplardan kaynak olarak yararlanabilecek; gazeteciler yoğun iş temposu içinde çabuk bilgilenme ihtiyaçlarını Cep Üniversitesi'nden karşılayabilecek; çalıştığı meslek dalında bilgisini geliştirmek isteyen, evinde, kendi programlayabileceği bir meslekî eğitim imkânına kavuşacak; ayrıca, herhangi bir nedenle herhangi bir konuyu merak eden herkes, kolay okunur, kolay taşınır, ucuz bir kaynağı Cep Üniversitesi'nden temin edebilecek.

Cep Üniversitesi kitapları sık aralıklarla yayımlandıkça, benzersiz bir genel kültür kitaplığı oluşturacak. İnsan Hakları'ndan Genetik'e, Kanser'den Ortak Pazar'a, Alkolizm'den Kapitalizm'e, İstatistik'den Cinsellik'e kadar uzanan geniş bir bilgi alanında hem zahmetsiz hem verimli bir gezinti için ideal "mekân", Cep Üniversitesi.

İletişim Yayınları

İçindekiler

GİRİŞ
Irkçılık ve Irk 7
Irk Kavramı 10

I. BÖLÜM
Önceller 22
Roma Köleciliği 24
Yahudiler ve Antisemitizm 25

II. BÖLÜM
Öncül Unsurlar 39
Yeni Dünya 40
Sınıflar Teorisi 44

III. BÖLÜM
Irkçı Doktrinler 48
Arthur de Gobineau 48
H.S. Chamberlain 61
Vacher de Lapouge ve Antropososyoloji 73

IV. BÖLÜM
Nasyonal-Sosyalizm 80
Hitler ve "Mein Kampf" 80
Rosenberg ve "20. Yüzyılın Miti" 85
Uygulama 89

V. BÖLÜM
Irkçılığın Günümüzdeki Görünümleri 101
Amerika Birleşik Devletleri 101
Güney Afrika'da "Apartheid" 112
Irkçılığın Diğer Ülkelerdeki Görünümleri 119

VI. BÖLÜM
Psikososyoloji 124
Bireysel Ruhi Tepkiler 124
Toplumun Etkileri 126

BİBLİYOGRAFYA 132

GİRİŞ
IRKÇILIK VE IRK

Irkçılık sözcüğü günümüzde öylesine yaygın biçimde kullanılmaktadır ki, gerçekte sözkonusu olanın yeni sözcükler uydurma (néologisme) olduğunu öğrenenler buna şaşacaklardır. *Dictionnaire Littré* (1863-1877) ırkçılık sözcüğüne yer vermemiştir. Irkçılık sözcüğünü "ırkçıların parti ve doktrini", ırkçı'yı da "Yahudiler'i ve diğerlerini dışlayarak arı Alman ırkının simgesi olmak iddiasını taşıyan Alman Nasyonal-Sosyalistleri'ne verilen ad" biçiminde veren ilk sözlük *Larousse du XX. Siècle* olmuştur (1932). Paul Robert'in *Dictionnaire de la Langue Française*'i 1962'de ırkçılık'ı ırk sözcüğünün türevlerinden biri olarak kabul eder ve anlamını şöyle açıklar: "Toplumsal konumun ırksal karakterlere bağlı olduğu inancı üzerinde kurulu ve üstün ırkın diğer ırklarla karışmaktan korunması gerektiği sonucuna ulaşan bir ırklar hiyerarşisi teorisi." Irkçılık sözcüğünün her yıl yeni bir baskısı yapılan *Petit Larousse Illustré*'ye girişi, herhangi bir yeni sözcüğün dile kabulüne oldukça sadık bir seyir izler. Bu sözlükte ona ilişkin yapılan tanımlamaların geçirdikleri evrimi izlemek çok öğreticidir. "Irkçılık" bu sözlükte 1946'ya kadar yeralmadı! 1946'daki ilk tanımlama ise çok kısadır: "Bazı ırkların arılığını korumaya çalışan teori"; bu, 1948'de değişir ve "bir ulusun bünyesi içinde ırkın arılığını korumak amacını güden teori" halini alır. Bu tanımlama, dönüşüme uğrayarak kesinlik kazanacağı 1960'a kadar değişmeden kalır. Bu tarihten itibaren ırçılık, "bir ırk

grubunun diğerlerinden üstün olduğunu ve bir ülkede ırkların birbirleriyle ayrıştırılmasını (ırk ayırımını) telkin ederek savunan sistem"dir, ve 1966'da buna "ya da bir azınlığın imhasını hedefleyen (Naziler'in antisemit ırkçılığı)" ibaresi eklenecektir. 1980 baskısında karşımıza çıkan tanımlama hâlâ budur; 1981'den sonra "sistem"in yerini "ideoloji" almış-ve "soykırım" sözcüğünün "Naziler'in ırkçılığı"nın önüne konulmasıyla birlikte, "bir azınlığın imhasını" ibaresi de yerini "onların dışlanmasına" bırakmıştır. 1988 baskısında yer verilen, can sıkıcı biçimde esnetilmiş olan bu tanımlamadır.

Irkçılığa ilişkin günümüzde varolan yargıların dayanağını Naziler'in II. Dünya Savaşı'ndaki canavarlıkları oluşturur: tehlikeli özel bir ırkın temsilcileri oldukları varsayılan milyonlarca Yahudi'nin sistemli biçimde ve hemen hemen bilimsel yöntemler kullanılarak imha edilmeleri, aynı sebepten dolayı, anlamı coşkuya dayanan yüklemelerle zenginleşen bu sözcüğün kaderinde bir dekor işlevi görmüştür. Hitler yenildikten sonra ırkçılık dünyanın her yerinde şu yada bu oranda suçlandı ve süregelen çatışma ve gerilimlerin pek çoğunun, Birleşik Devletler'deki siyahlar sorununun, Güney Afrika'daki *apartheid*'ın, Sovyetler Birliği Yahudileri'nin durumunun, sömürge halklarıyla sömürgecilerin ilişkilerinin, Ortadoğu'da Arap-Yahudi ilişkilerinin ve kimilerinin "Fransızlar'ın ekmeğini yemekle" itham ettikleri göçmen işçilere yönelik tepkilerin sorumluluğu ona yüklendi. Bunlar, ırkçılıktan yada dinsel düşmanlıktan, dil farklılıklarından, milliyetçilikten, yabancı düşmanlığından doğru biçimde sözetmeye niyetli olanların iyi bildikleri ve herkesin aklına ilk gelen örneklerden birkaçıdır... Irkçılık nerede başlar? Nerede biter?

Irkçılığa ilişkin yönelmek istediğimiz bilimsel

araştırma, iki yönlü bir incelemeye, olayların ve düşüncelerin incelenmesine dayanır. *Dictionnaire Robert*'in yaptığı tanımlama da bu ikisinin, teori ve davranış sözcüklerinin etrafında döndüğü için iki yönlü bir tahlile çağrı çıkarmaktadır. Irkçılık bazı "düşünür"lerce soyut ve entellektüel çalışmalara konu edilmiş olsa da, bu alanda davranışın teoriye eşlik ettiğini kabul etmek gerekir. Bu ırkçılığın pratik düzeyinin onun doktrinal yapısıyla farklılaşmış olduğu anlamına gelir.

Irklar *hiyerarşisine* ilişkin düşünce çok önceden ele alınmış olabilir: bu, bir ırkçı açısından temel bir veridir; ırklardan kimisi üstün kimisi ise aşağıdır: ne zamanın akışı, ne coğrafya değişikliği, hiçbir şey bunu değiştiremez. Birey, herhangi bir ırka mensup olduğu andan itibaren dar bir determinizmin nesnesi konumundadır. Kendileri birey olarak hiçbir sorumluluk taşımadıkları halde, düşmanlarını yalnızca istenmeyen bir gruba mensup oldukları için çıkışsız bir konuma hapseden ırkçı doktrinlerin bu kötümserliği faşist tavrın da temel bileşenlerinden birini oluşturur.

Irkçıların bu tavırları yüzünden, farklı insan ırklarının *varlığı olgusundan* kuşku duyulmaması gerektiğini vurgulamak acil bir öneme sahiptir: ırkçılığın beslendiği ana kaynak, ırkların varlığının saptanması değildir. Irkı tanımlamak kuşkusuz ki güç bir iştir; temel ders kitaplarında eskiden beri öğretilen kategoriler olan, siyah, sarı, beyaz ırkların varolduğu bir gerçektir. Irkların varlıklarının inkârı, çoğu zaman ırkçı iddiaları safdışı etmek için (ırkçılığa karşı oldukları için) buna başvuranların mahçup olmalarına yol açan bir yöntemdir. Hitler ırkçılığının Yahudi'yi hedef alması karşısında bir kısım ırkçılık aleyhtarı da (pek sıkıntı duymadan) bir Yahudi ırkının var olmadığını göstermeye çalış-

mışlardır: onlara göre antisemit ırkçılık bu yoldan tek bir hamleyle amacından yoksun kılınacaktı. Bu savunudan ırkların da varolmamış olduklarını savunmaya bir adımlık yol kalıyordu: oysa ırkçılar siyahları örnek göstererek, bir Kongolu'yla bir Norveçli arasında gözle görülür bir renk farkı olup olmadığını sorduklarında, bu ırkçılık aleyhtarları çok zor bir durumda kaldılar. Roger Ikor, "Ah!" diye şakadan göğüs geçirdi," siyahların da renkleri beyaz olsaydı, ırkçılık aleyhtarları olarak bizler çok mutlu olacaktık!!!" Irk olgusunun inkârı, bilimsel düşünceden yapılabilecek olan en büyük sapmaya yol açacağı için reddedilmesi gereken bir tavırdır. Unesco raportörü M. L. C. Dunn'ın "Antropolog da, sokaktaki adam da, ırkların varolduklarını bilirler: birincisi insan soyunun türlerini tasnif edebildiği, ikincisi ise duyularının tanıklığından kuşku duymadığı için" şeklindeki sözleri buna ilişkindir.

Irk Kavramı

Irkın tanımlanması için en iyi hareket noktası doğabilimlerinde bulunur, çünkü bu kavrama ilişkin başlıca uygulama hayvanlar aleminde yapılmıştır. Irk, soyun alt bölünümlerinden biri olarak ortaya çıktı, bu da türün bir bölünümünden başka bir şey değildi. İnsan gruplarını birbirleriyle ırksal açıdan farklılaştıran başlıca unsur onların bedensel özellikleridir: bu konuyla ilgili terminolojik karışıklıklar ve yapılan yanlış benzetmeler, özellikle çarpıcı ve can sıkıcıdır. Marcellin Boule bu konuda şunları yazmıştır: "Günümüzde en seçkin ve en akademik yazarların dahi hâlâ insan gruplarını tasvir ederken ırk sözcüğünü yanlış biçimde kullanıyor olmaları tam bir gelişigüzelliktir... Bu anlamda bir Brötön *ırkı* değil, Brötön *halkı*, Fransız *ırkı* değil

Fransız *ulusu*, Aryen *ırk* değil Aryen *diller*, Latin *ırkı* değil Latin *uygarlığı* vardır." III. Cumhuriyet'in 1937 ve 1939'da çıkardığı posta pullarının altyazılarında yer alan "ırkı kurtarmak için" ibaresi (Yvert ve Tellier, 356 ve 419 numaralar) kuşku yok ki benzer bir anlam karmaşasının sonucudur. Hangi ırk? Yoksa döneme damgasını vuran ırkçılık dalgası mı? Daha muhtemel olan, sözcüklere ilişkin duyarsızlık ve bilgisizlik olsa gerek...

İnsan ırklarıyla ilgili olarak "dilleri, töreleri, milliyetleri ne olursa olsun, kalıtımsal ortak bir fiziki karakterler toplamı sunan insan kümeleridir" yolunda bir tanımlama yapılmıştır. "Fizik karakter" deyimi, kalıtımsal olmak şartıyla, anatomik olduğu kadar, fizyolojik, psikolojik ve hatta patolojik özellikleri de içerir: o halde bu özellikler antropolojik değere sahiptirler ve bir *ırkı*; siyasi bir topluluğa tekabül eden özellikler *ulus*u ya da *devleti* belirtirler; uygarlık karakterleri ise günümüzde az çok uygun düşen "ethnie" deyimiyle ifade edilmektedir: buradan yola çıkıldığında, Avrupa halklarının, Germenler, Latinler ve Slavlar şeklinde tasnifi dilbilimsel açıdan gerçek bir değer taşıyor olsa da ırksal açıdan hiçbir değere sahip değildir: kaldı ki, bir Aryen ırktan da bahsetmek mümkün değildir, bu sıfat sadece çeşitli ırklara mensup halklar tarafından kullanılan bir diller grubunu belirtmeye yarar. Benzer biçimde, Sami ırklarından değil, Sami dillerinden söz etmek gerekir.

1. Önemi uzun süreden beri vurgulanan *morfolojik (yapıbilimsel) ve bedenölçümsel ölçütler* şunlardır.

A) Ten Rengi - Altderi (derme) içinde bulunan pigment adındaki özün taneciklerinin az ya da çok yoğun olmasıyla ilintilidir: yoğunluğun fazla olması siyah ırkı karakterize eder: deri altında dolaşımda

olan kanla pigmentin renklerinin karışması, Asyalılar'ın çoğunda görüldüğü gibi cildin sararmasına yol açar: ve nihayet pigmentasyon eksikliği Kuzey Avrupalılar'da olduğu gibi tenin uçuk ve pembe bir renk almasına neden olur: bu, karşımıza çıkabilecek olan çeşitli ırkları anlamamızı sağlar. "Kırmızı" bir ırkın varolmadığını da bu arada eklemek gerekir: 15. yüzyıl sonlarında Yeni Dünya kıyılarına çıkan Avrupalılar, törensel amaçlarla bedenlerini kırmızıya boyamış olan insanlarla karşılaştılar: Amerika yerlilerinin teni gerçekte sarımtrak ya da esmer renktedir, kesinlikle kırmızı değil.

B) Saçların Biçimi de Önemlidir- Değirmi bir kesit çizen dik saçlar, sarı ırka özgüdür, dalgalı ve daha yumuşak olanlar ise Avrupa'da yaygındır: kıvırcık saçlar oval bir kesimde olup başı çok sıkı biçimde çevrelerler.

C) Boy - Boy da ırksal karakterlerden biridir. Erkek cinsin yaklaşık boy ortalaması (1.65 m.) esas alındığında, boylar 1.70'den uzunlar ile 1.60'dan kısalar biçiminde sınıflandırılırlar: 1.50 m.den kısa boylar pigme adıyla tanınan bazı ırkları karakterize ederler.

D) Başın Biçimi - Başın biçimi (bu kafatası genişliğinin uzunluğuna oranı demektir) bireyi değişik kategorilere sokar: bu oran 0.75'den az olduğunda kişi dolikosefal (uzun), oran 0.80'den fazla olduğunda brakisefal'dir (kısa). Oran 0.75 ile 0.80 arasında olduğu takdirde ise mezosefal (orta) olur: az çok dikkatli davranıldığında, çenelerin gelişkinlik derecesi, gözkapağı biçimleri vb. başka faktörler de gözönüne alınabilir. Bu farklı çizgilerin tümü de esas olarak dış görünüşle ilgili olup kolaylıkla farkedilebilir.

Ham, Sam ve Yafet'in oğullarını belirleyen Eski Ahit'ten *Homo Sapiens*'ı dört gruba, *Europaeus*,

Asiaticus, Afer, Americanus gruplarına ayıran Linne'nin bilimsel tasnifine kadar, insan soyuyla ilgili yapılan en eski ve geleneksel tasnifler bu kriterlere ya da en azından bunlardan birine dayanmıştır; 18. yüzyıl sonlarında Blumenbach baş şeklinin önemine dikkat çekmiş ve insanları beş ırka ayırmıştır, Geoffroy Saint-Hilaire (1860) yüz profiline dayanırken, Topinard (1885) her şeyden önce burun biçimini ele almıştır. 27 ırk ve 22 alt-ırk tesbit eden Deniker (1900) daha sonraki tasniflere bir taban oluşturmuştur; Henri V. Vallois böylece dört grup (ilkeller, siyahlar, beyazlar ve sarılar) olarak tasnif edilen 27 ırklık bir çizelge sunacaktır.

2. Genetik Karakterler - Görece yeni bir bilim olan genetik, ögeleri onların bilinmeyen zerrelerine kadar ayrıştırır. M.W. Boyd, dikkat çeken eseri *Genetik ve İnsan Irkları*'nda "sahip olduğu bir ya da birçok gen'in yoğunluğu nedeniyle diğer insan topluluklarından farklılaşan bir halk insan ırklarından biri olarak tanımlanabilir" diye yazıyor.

A) Kan grubu gözönüne alınacak olan ilk unsurdur. Kan sözcüğünün insan hafızasında canlandırdığı duygusallık ve romantizm (arı kan, kraliyet kanı vb.) ne kadar güçlü olursa olsun, burada sözkonusu olanın tamamen biyolojik kaynaklar (aglütinin ve aglütinojen'in varlığı ve yokluğu) ve sıkı sıkıya kalıtımsal bir karakter olduğunun altını derhal çizmek gerekiyor.

Kan gruplarının varlığı, ırkçıların olumlu ya da olumsuz duygularını güçlendirmekten öteye, onlar açısından sarsıntılı ve iç karartıcı olan olaylara yolaçar... Kan aktarımına ihtiyacı olan bir Avrupalı, kendisiyle aynı kan grubundan olan sağlıklı bir "siyah" ya da Çinli'nin kanıyla kurtarılabilirken, özkardeşinin aykırı bir gruba ait olan kanı onu öldürebilir (benzer koşullarda bir Nazi "SS"i de, bir

Yahudi'nin kanıyla kurtarılabilecektir!..) Günümüzde birçok antropolog ve genetikçi, ırkların tasnifi için en sağlam zemini kan gruplarının oluşturduğunu düşünmektedirler. Kan grupları, gerçekten de, aralarında Mendel yasalarında mükemmel biçimde açıklanan yayılma olayının, dış etkilere karşı duyarsızlığın ve nihayet bir halk topluluğu içinde sık sık yenilenmenin de bulunduğu çok sağlam karakteristikler oluşturan belli avantajlar sunmaktadır.

Fransa nüfusunun yüzde 43'ünün kan gurubu 0, yüzde 42'sinin A, yüzde 11'inin AB, ve yüzde 3'ünün de B iken, sık sık özel bir kökenden geldiğinden sözedilen Basklılar'ın yüzde 57'si O, yüzde 41'i A, yüzde 1'i B kan gruplarındandır. AB grubundan ise hiçkimse yoktur. Bu B geninin hemen hemen mevcut olmadığını göstermektedir. Bir kısım topluluklarda bazı kan gruplarının oldukça yoğun olduğu görülür: Amerika yerlilerinin ve Peru Tikunaları'nın yüzde 100'ü 0 grubuna mensuptur. B gen'i Avrupa'da ender bulunurken, Orta-Asya'da ve Afrika'nın Nil Vadisi'ni de içeren bir kesiminde özellikle yaygındır. Kan gruplarının araştırılmasında yalnız coğrafi alana değil tarihe de yönelinmiştir. Mısır mumyalarında da A ve B genleri tesbit edilebilmiştir. Kana ilişkin yeni bir arkeoloji türü. oluşma yolundadır. Boyd'un 1953 de 5'le sınırladığı, Gorn'un 1962'de 9 olarak sunduğu ve Dobzhansky'nin 1962'de 34'e kadar çıkardığı ırklar son derece detaylandırılmış kan tahlili çizelgelerine dayanarak tesbit edilmişlerdir.

B) Rhésus Faktörü de farklı bir genetik türü oluşturur. Tavşana enjekte edilen *Macacus Rhésus* kanı, onun serumunda anti-Rhésus aglütinin'ler üretildiğini belirlemiştir.

Oysa aglütinin'ler bazı insanların yuvarlarını

bitiştirme yeteneğine sahiptirler. Onlara Rhésus faktörü taşıyıcısı ya da pozitif Rhésus sahipleri denilecektir: Avrupalı nüfusun yüzde 85'i pozitif Rhésus sahipleridir. İnsanların geri kalan kısmına ise negatif Rhésus sahipleri adı verilmektedir: bunlar Avrupa'da nüfusun yüzde 15'ini oluştururken, yeryüzünün birçok bölgesinde, Amerika yerlilerinde, Papualılar'da, Siamlılar'da négatif Rhésus'ler yoktur: bu faktör Çinli ve Japonlar arasında çok azdır, Basklar arasında ise oldukça çarpıcı (yüzde 30) bir orandadır.

C) Tiophenilcarbamid'deki *tad alma duyarlılığı*, antropolojinin verilerini derlemeye yeni başlamış olduğu başka bir genetik farklılıktır. Bu, kimyasal bir maddeye yönelik tad alma körlüğü *(agueusie)* oluşturan özel türde kalıtımsal bir karakterdir. Bazılarına acı tad veren bir maddeden, başka birileri herhangi bir tad alamazlar. Avrupa halkları içinde tad alıcıların (gouteur) oranı yüzde 75 dolayında iken, bu oran Amerika yerlilerinde yüzde 100'dür, oysa Galler'de tad alıcı olmayanların (non-gouteurs) oranı yüzde 50'nin üstüne çıkmaktadır. Bu meyanda, salgı genleri, parınak kılları vb. gibi başka genetik faktörler de zikredilebilir.

3. Böylece morfolojik ve genetik araştırmalarla sağlanan *bilgilerin toplamı* göründüğü kadarıyla biyolojistlerin mevcut ırkçı tezleri onaylamalarına izin vermiyor. Boyd bu konuda şunları yazıyor: "Irkların genetik sınıflandırılması öncekilerden daha objektif ve daha bilimsel biçimde yapılmıştır." Ve mizah katarak devam ediyor, "Dünyanın birçok yerinde rengi koyu olan herhangi bir şahsın "aşağı" ırka mensup olduğu düşünülür, oysa yine dünyanın hiçbir yerinde hiç kimse A kan grubuna mensup bulunduğu ya da geni Negatif Rhésus olduğu için toplumun en üst kesimlerinden dahi dışlanmaz.

Unesco'nun Paris toplantısında üzerine çok sayıda bildiri yayınlanan biyolojik karakterle ilgili olarak elde edilen bilimsel bilgilerden hareketle bir durum saptaması yapılmasının amacı budur: Temmuz 1950'de *Irk ayırımı üzerine açıklama*, Haziran 1951'de *Irk ve ırk farklılıkları üzerine bildiri* yayınlandı. Bunları, Unesco uzmanlarının Ağustos 1964'-de Moskova'da yayınladıkları, *Irk sorununa ilişkin biyolojik bakışlar üzerine önerge* ve son olarak da Paris (Eylül 1967) *Irk ve ırka ilişkin önyargılar üzerine bildiri*si izledi. Mme.J. Hersch'in dikkat çekici araştırmalarının konusunu da bunlar oluşturmuştu. Diğer yandan bu metinler yalnızca bilimsel araştırmaların basit ve katı sıkıntılarına cevap vermekle kalmıyor, aynı zamanda kelimenin en geniş anlamıyla siyasi ya da ahlâki bir istek tarafından yönlendiriyorlardı. Bu istek genetikin ve biyolojinin en son tesbitlerinin, bu bilimlerin prestijlerinin kötüye kullanılarak çeşitli ırkçı eğilimler lehine hedeflerinden saptırılmalarını ve gereksiz biçimde genel sonuçlara vardırılmalarını önleme isteğiydi.

1951 bildirgesi insan soyunun birliğini ve tüm insanların aynı kökten geldiğini öne sürdü; siyasi, dini, kültürel grupların, ırk gruplarıyla çakışmaması gerektiğinde ısrar etti; bedensel karakterlerin ölçümünden hareket eden ırk sınıflandırmalarının kapsamını yumuşattı: ırk gruplarıyla psikolojik test arasındaki her türlü ilişkiyi asgariye indirmeye girişti. Mme. Hersch, "saptanan farklılıkların "tahlil edilebildikleri ölçüde" üstün ya da aşağı olma durumu lehinde hiçbir kanıt sağlamadıkları olgusu insan haklarını pek de sağlam bir temele dayandırmış gibi görünmüyor" şeklinde not düşerken, şu yada bu biyolojik bilgiye bağlı olmayan ve siyasi olduğu için ahlâki ve felsefi bir ön kabulü gerektiren bir sorunu doğru biçimde ortaya koyma onuruna da sa-

hip oldu. Mme. Hersch, aynı zamanda, sahte-bilimsel kanıtlar üzerinde şekillenen ırkçı önyargıları yenmek için biyoloji zemini üzerinde yeralmanın, bu anlamda onları yenmenin en mükemmel biçimi olmadığını da belirtti. Moskova Aralık 1964 önergeleri daha da nettir, bu önergeler kültürel faktörün önemini özellikle vurgulayarak insanlığın evriminde rol oynayan özel koşullar üzerinde ısrarla dururlar: "İnsan varolduğu andan itibaren, genetik-dışı değişimin en etkili kültürel araçlarını sürekli olarak kullanagelmiştir." Mme. Hersch, sözkonusu önergelerde, ırk kavramına biyolojik ve sosyolojik açılar dışında değinilmediğini ve onun pratik hayatta ifade ettiği anlamıyla ele alınmadığını kaydeder: "Reel olan, ırk kavramının sokaktaki adamın alışılagelen düşüncesinde varolan biçimidir; ne kadar muğlak ve bilimdışı olsa da toplumsal bir gerçeklik olan ve olayların örgüsü içinde önemi giderek artacağa benzeyen sonuçları üreten de zaten budur." Mme. Hersch'le bu konuda tamamen mutabıkız, daha sonra çağdaş ırkçılığı anlatmaya girişti-ğimizde bu kavrama yeniden döneceğiz. Önceleri kaleme alınan bildiriler oturumda Unesco'nun talebiyle görevli olarak bulunan uzman gruplar tarafından hazırlanıyordu: ama 28 Mayıs 1978'de Paris'de toplanan Unesco genel konferansı bu belgelere daha fazla görkem ve ağırlık kazandırmak amacıyla yüzü aşkın devleti temsil eden hükümet uzmanlarının çalışmasının ürünü olan *Irk ve ırka ilişkin önyargılar üzerine* yeni bir bildiriyi oybirliğiyle ve alkışlar arasında kabul etti: bu yeni metin insan gruplarının birbirlerinden farklı olma hakkını onaylamak ve insan soyunun birliğini ilan etmek onuruna sahiptir; birbirleriyle çelişkili gibi görünen, hem özel hem evrensel olma durumu ile farklılık ve dayanışma aslında birbirlerini tamamlayan

olgulardır.

Ancak bu sorunlara ilişkin tartışma hiçbir zaman kapanmadı. Arthur R.Jensen (1969) ve Hans J. Eysenck (1973)'in çalışmalarında siyahların entellektüel geriliğinin doğrulanması amaçlanır ve biyolojik faktörün bireyin gelişmesinde sahip olduğu üstünlükte ısrar edilir. Jacques Ruffié (1976) ise tersine, bu tezlerin çoğunlukla keyfi değerlendirmelere dayandığını belirtmektedir, çünkü bunlar Albert Jacquard'ın da değişken ve belirsiz olduğunu belirttiği, zihnin bölümlere ayrılmasını esas alan incelemeler üzerinde şekillenmişlerdir: Ruffié kültürel ortamın, psikolojik ve sosyolojik ögelerin önemini ortaya koymaya çalışmıştır. Ve sonunda M. R. Graham 1979'da Birleşik Devletler'de bir "Nobel Ödülü Sperm Bankası" kurdu. Bu bankanın kuruluşu kaçıkça olmaktan çok ahmakça olan bir varsayıma dayanıyordu: seçkin kadınların Nobel Ödülü sahiplerinin spermleriyle suni döllenmesi sonucunda, onların zürriyetinden gelecek olan dahilerin oranı hissedilir biçimde artacaktı... Gülünç duruma düşmek insanı her zaman öldürmüyor!

J.Rostand'ın şu kanıtlamalarına tümüyle katılıyoruz: "Bu incelemeden ister ırkçı teze dayanaklar çıkarsınlar, isterlerse de ırkçı teze duydukları tiksintiyle ırklar arası farklılıklar gerçeğini yadsıyacak kadar ona karşı şerbetlensinler, kaçınılması gereken yanılgı... ırklar arası farklılıklara ilişkin bilimsel incelemeyle, ırkçılığın siyasi şekillenmesini birbirine karıştırmaktır."

*

* *

Bu çalışmada ırkçılığın tarihine ve doktrinlere niçin böyle geniş bir yer verdiğimizi bunlar anlatmaktadır.

1. Bu konuda tarihin özel bir öneme sahip olduğu görülüyor: farklı ırk ve milletlere mensup insanlar arasındaki ilişkiler yeni ve yalnızca çağımıza özgü olgular değildir; bu ilişkilerinin düzenlenme biçimi ve onlara eşlik eden düşmanlık, kayıtsızlık ya da sempati gibi dışavurumlar, onu ister davet etsinler, ister doğuşunu ertelesinler, ırkçılığa nazaran çok daha anlamlıdırlar. Bu yönde sömürgeciliğin konumu ve sömürgecilerle sömürgeleştirilenler arasındaki bağlar, ırkçılığın izini taşıyan ilişkileri doğurmanın her türlü olanağına sahiptir ve M. Memmi'nin çalışmalarının bunu çok iyi ortaya koyduğu kanaatını taşıyoruz. Ama bunun her dönemde ve her ilişkide böyle olmadığına kuşku yoktur: Roma İmparatorluğu Batı insanının belleğinde kalmış olan belki de tek başarılı sömürgecilik örneğidir...

2. Doktrinler ve oynamış oldukları rol birçok nedenden dolayı temel unsurlardan birini oluştururlar. Onlar önceleri yanlış bilinen ve hiçbir zaman kendilerine ait olmayan düşünceleri yorumlayan bazı yazarlara sık sık yapılan imalı başvurularda aceleyle zikredilmişlerdir. Doktrinler bunun yanısıra, insanlığın genel düşünce tarihiyle de çok sıkı bir etkileşim içinde olmuşlardır. İnsanların ırk kavramını kendi hem cinsleriyle ilgili düşüncelerine uygulamaları Rönesans'dan önce olmamıştır. Doğa bilimlerinin gelişimi, insan türünün zoolojinin ve tarihte yapılabilecek benzer sınıflandırma ve türetmelere tabi kılmayı amaçlayan düşüncenin izlediği seyrin *vazgeçilmez bir türevi olarak* algılanmasına yolaçtı. İnsanın incelenmesinde büyük ırkların varlığı bir kez kabul edildikten sonra, insanın sahip olduğu yargıları, özgüllükleri oranında her grubun yeteneklerine ya da varlığına yüklemek, bazı kategorilerin köklü biçimde üstün, diğer bazılarının da aşağı oldukları düşüncesinin öne sürülmesini kaçı-

nılmaz olarak büyük bir çekiciliğe sahip kılacaktı. Chesterton'u geniş yorumlayarak ırkçılığın biyolojik farklılıkların çılgın bir ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Konu, son tahlilde yönlendirici olan ve Gobineau'nun, Chamberlain'ın ya da Lapouge'un kitaplarında kalmış olsalar pek de tehlikeli olmayacak genellemeler ve muhayyile değişiklikleri içermektedir. Ama gerçek anlamda hiçbir bilimsellik içermeyen düşüncelerinin yaygınlık kazanması, yazıları iddialı bir dille ve onlara doğallık vererek süsleyen ve bilimsel bir uslup kazandıran vülgarizatörler eliyle olmuştur. Bilimin çarpıtılması böylece ikinci sınıf eserler, çarşı romanları, her türlü yergi ve taşlama broşürleri aracılığıyla yaygınlaşmış, kasabalardaki gazeteci taslakları bunlardan ırkçı temalarla yararlanmış ve onları abartarak tekrarlamışlardır. Aryen, semit, Hind-Avrupa, kan saflığı vb. deyimler her vesileyle ve günde beş vakit dile getirilmiş, ortalama okuyucuya bir yük dolusu isim ve sıfat sunulmuş, ama genel içeriğin ortaya konulamamasının sıkıntısı da sürekli olarak çekilmiştir. Bu okuyucu kitlesi böylece Kendilerinden farklılıklar arz eden insan gruplarına karşı bir küçümseme alışkanlığı edindi; bütün bunlara, adıgeçen kavramların bilinçli bir şekilde ve gözboyayan hilekâr bir karaktere sahip olduğu kuşku götürmeyen bir bilim köpüğü içinden karmakarışık bir halde geçmeleri yolaçmıştır. Bu nedenle biz bu düşüncelerin ırkçılığın gelişiminde temel bir rol oynamış olduklarını düşünüyoruz, bunun yanısıra etkili olan psikolojik ve fizyolojik nedenleri de gözardı etmemek gerekir, bunların çoğu özenle incelenmiş ve mükemmel şekilde yazıya dökülmüşlerdir (özellikle Maucorps, Memmi ve Held; Comarmont ve Duchet, Varet, Mme. Guillaumin ve diğerleri tarafından), bireyin ya da grubun "başkalık" (altérité) olgusu karşısında-

ki tepkilerinin anlaşılabilmesi için bunların bilinmesi gerekliyse de Batılılar'ın yüzyılı aşkın bir süredir beslendikleri ve doğup yayılan tüm ırkçı doktrinleri ortaya çıkaran sayısız mitlerin, akıldışı klişelerin ve basmakalıp düşüncelerin uzun süre kollektif ve tehlikeli biçimlerde ruha sinerek çok ağır basmış olduklarını ve yaygın ırkçı tepkileri tahrik ettiklerini de gözden kaçırmamak gerekir.

BİRİNCİ BÖLÜM
ÖNCELLER

İnsanların renklerine göre ayrıma tabi tutulmasına ilişkin elimizde kesin ama bir kenarda unutulmuş bir kanıt var. Kanıtımız, İ.Ö. 19. yüzyılda Firavun III. Sesostris'in Güney Mısır'da diktirmiş olduğu dikilitaşlardan birinin üzerindeki şu kitabedir: "Ticaret merkezlerinde alış-veriş yapmak için gelmek isteyenler dışında, bu topraklardan kara yoluyla ya da nehir yolundan kayıkla geçiş siyahlara yasaklanmıştır. Ticaret amacıyla gelenlere konukseverlik gösterilecektir, ancak bunların her ne sebeple olursa olsun Nil nehrinde kayıkla Heh'den yukarı çıkmaları kesinlikle yasaktır." Ancak kitabede belirtilen bu önlem yine de ırkçı bir mülahazanın ürünü olmayıp muhtemelen daha çok düzenin korunması kaygılarına cevap vermektedir.

Benzer bilgilere oldukça ender rastlanmakta olduğunu burada belirtmek gerekiyor. Kadim tarihte, bir kısmı günümüzde soykırım olarak adlandırılabilecek kadar kanlı ve acımasızca yürütülmüş pek çok savaş vardır: yabancı düşmanlığı da her zaman varoldu, ancak ırkçılık mülahazalarının yol açtığı düşmanlıklara pek rastlanmamaktadır. Yunanlılar, Hellad dışında yaşayan herkesi *Barbaroi* olarak adlandırmışlardı, ancak bu deyim, daha sonra hoyrat ya da kan dökücüyle eş anlamlı olarak kazandığı anlama başlangıçta sahip değildi. Herodot pek de artniyetsiz olmayan bir uslupla "Mısırlılar kendi dillerini konuşmayan herkese barbar diyorlar" (o halde onlar da her zaman birilerine göre barbar ola-

caklardır) diye yazar, oysa Thucydides "pek çok başka belirti, eski Yunan dünyasının da günümüz barbarlarına benzer bir tarzda yaşadığını gösteriyor" hatırlatmasını yapmıştır. Aristo'da insanların özelliklerine gönderme yapan bir kölelik teorisine ilişkin bazı ögeler kuşkusuz vardır, ama filozofun kendisi bu konuda kategorik olmaktan uzaktırve pek de ırkçı bir kavrama çağrıda bulunur gibi görünmemektedir. Irk düşüncesi ve ondan *a fortiori* çıkarılan üstünlük ya da aşağı olma gibi sonuçların Yunan düşüncesine yabancı oldukları görülüyor. Herodot (aralarında muhtemelen zencilerin de bulunduğu) Habeşistan halkına duyduğu hayranlığı saklamamıştır: "Burada insanların en boylu-posluları ve en güzelleri bulunuyor ve çok uzun ömürlüler." Roma'da da evrensel düşünceler oldukça yaygındı, Cicero'nun "insanlar bilgileri açısından farklılıklar arzederler, ama öğrenme yetenekleri açısından eşittirler: erdeme ulaşamamanın nedeni ırk değildir" demiş olduğu hatırlansın. Antik Çağ'ın şu ya da bu yazarında, egoizm, olağandışıya ya da yakınındaki gerçekten farklı olana düşmanca yaklaşan düşünceler mutlaka vardır, ancak insanlardan bir kısmının herhangi bir ırka mensup oldukları için diğerlerinden kesin biçimde ve temel olarak aşağı oldukları yönündeki düşüncenin izlerine çok az rastlanır.

Böyle olması, iki konumun, önce köleliğin ve sonra da Yahudiler'in durumlarının özenle sorgulanmasını engelleyecektir. Bu daha sonra antisemitizm olarak adlandırılan olgudur. Biz bu ikisinin ırkçılığın öncelleri olduğunu düşünüyoruz, öncel sözcüğüne burada bir olayı önceleyen olay anlamında, asli ve eksiksiz anlamı içinde kullanıyoruz. Suçun kronolojik sürekliliği ortadadır. "Başkası" olgusunun karakteri de öyle, zira antik kölecilik uzun

süre ırka dayalı bir karaktere sahip olmamış ve antisemitizmin düşmanca yönelimlerinin gerekçeleri (yalnızca varolmamakla sınırlı olmayıp) bir gün keşfedileceği de akıllardan hiçbir zaman geçmeyen ırk farklılığından başka motiflerle açıklanmıştır.

I. Roma Köleciliği

Antik Çağ'da kölelerin durumu Doğu'da ve Akdeniz'de döneme ve halklara göre bir hayli değişkenlik gösteriyordu: bunun ayrıntılı incelemesi bu çalışmanın sınırlarını aşmaktadır. Bu konuda yapılan ilgi çekici çalışmalar köleciliğin en iyi bilinen kurumlarına sahip olan Roma köleciliğinin sınırlarını aşmıyor. Kölenin canını esirgeyerek onun hayat şartlarında bir rahatlamaya yol açan kadim köleciliğin "yumuşak" bir tarz olduğu inkar edilmediği takdirde, geriye kölenin başlangıçta Roma sitesine mensup olmayan bir yabancı olduğu olgusu kalıyor ki, bu pek de doğru değildir. İşte bundan kırk yıl kadar önce Henri Lévy-Bruhl - bizim doğru olduğunu düşündüğümüz bir şekilde- eski Roma'da: 1) Her kölenin bir yabancı olduğunu; 2) Her yabancının bir köle olduğunu, göstermeye çalışmıştır. Antik sitede Roma vatandaşının ancak Roma dışında *(trans tiberim)* köle edilebileceğini ve herhangi bir yabancının kendisini koruma altına alan bir tavsiye mektubu taşımadan Roma'ya girdiği takdirde öldürülme tehlikesiyle ciddi şekilde muhatab olduğunun vurgulanmasıyla yetinilmektedir. Bu kuşkusuz ki bir ırk ayrımını yansıtmamaktadır, ama Lévy-Bruhl şunları yazıyor: "Kölenin bir ulusdaş olamayacağı, içinde yaşadığı kollektiviteye yabancı bir kişi olduğu anlayışından Modern Çağlar'a bazı izler kalmıştır. Köleciliğin güçlü saldırılara hedef olduğu bir dönemde, kölenin ulusdaştan fizik görünüm itibarıyla

farklı olması, etnik farklılığın herkes tarafından görülebilir olması durumu dışında ona hoşgörü gösterilemezdi. Ortaçağ boyunca sürüp giden köleciliğin uzun süre Avrupa'da Araplar'dan 19. yüzyıl Avrupa ve Amerikası'nda da siyahlardan oluşması bu yüzdendir. Burada sık sık gündeme geldiği gibi, kurum kendi canlılığını daha çok kendi görünümü altında dışa vurmuştur.

Bu anlayış yerini kölelik kavramının Roma'da toplumsal bir düşkünlük olarak görülmesine bırakacaktır. Kölelik giderek belli cürümleri işleyen Roma vatandaşlarının çarptırılabilecekleri bir cezaya dönüşmektedir. Lengellé şunları yazmakta haklıdır: "İnsan grupları arasındaki ilk eşitsizlik işte bu köleci kurumlaşma olmuştur. Bu, kimse tarafından engellenmeden günümüzde ırkçılık olarak adlandırdığımız şeye dönüşmeye yönelecektir."

II. Yahudiler ve Antisemitizm

1. Hıristiyanlık Öncesi Antik Çağ'da Yahudiler -

A) Kitabı Mukaddes Adem'den türeyen nesillerin Nuh'da yeniden birbirlerine kavuştuklarını ve yeryüzü nüfusunun Nuh'un oğulları olan Sam, Ham ve Yafet'den indiğini öne sürer. İbrahim'den İshak'dan, Yakub'dan, 12 Sıbt'dan yola çıkıldığında, Yahudiler'in özgün bir toplum oluşturdukları doğrudur, ama bu toplum yine de özel bir kavim değil, tek tanrılı bir inancın şekillendirdiği bir cemaattir. Daha sonraki çağlarda ırkçılığın vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturan, bir azınlığı baskı altında tutmayı kolaylaştırmak amacıyla onu çeşitli suçlarla itham etme yönteminin sürgünden (Exode) sonra ortaya çıktığını belirtmek gerekir: ancak Mısır'da maruz kaldıkları baskıların daha

sonra Yahudiler için yararlı olduğu görülecektir. Mısırlılar'ın Yahudiler'e yönelik düşmanlıkları dinsel bir içeriğe sahipti. Musa Mısır firavununa şunları söylemiştir. "Mısırlılar bizim taptığımız Yehova'dan, tanrımızdan nefret ediyorlar, nefret ettikleri bu tanrıya gözleri önünde ibadet ettiğimizde bizi taşa tutmak istemeyecekler mi?" (Exode, VIII.22)

Esther'in kitabına atfedilen tarihi değer ne olursa olsun, Amon'un Assverus'u Yahudiler'i yok etme girişimine ikna etmek için başvurduğu motifler, onların özgünlüklerinin başkalarınca kabul edilmezliğini gösteriyor: "Senin krallığında yaşayan sayılamayacak kadar çok halkın arasına dağılmış, özümsenmesi mümkün olmayan bir halk var... onun yasaları bunlardan hiçbirinin yasalarına benzemiyor." (Esther III.8) Ve Amon'un kraldan aldığı emirname özgünlüğün affedilmezliğini ve suçluluğunu göstermektedir: "bu durumda kendi türü içinde bir benzeri olmayan adı geçen halkın, insanlığın tümüyle her noktada çatışma halinde bulunduğu, yabancı yasalarını koruduğu, kendi iç ilişkilerinde herkesten farklılık gösterdiği, çıkarlarımızın düşmanı olduğu, krallığımızı tehdit etmeye varan en ağır suçları işlediği düşünülmektedir." (Yunanlı Esther, III.5)

Bununla birlikte, Esdras ve Néhemie'nin yabancılarla evliliği yasaklama kararını vermeleri, bir ırk üstünlüğü düşüncesinin değil, tek tanrılı inancın bütünlüğünü ve saflığını tehdit eden asimilasyon ihtimaline karşı direnme isteğinin ürünü olmuştur.

B) Yunanlılar - İsa'dan önce 11. yüzyılda Antiochus IV. Epiphanes'in giriştiği savaş, Yahudi dinine karşı iyice olgunlaşan düşmanlığın kanıtıdır: bu dönemde Yahudiler'e yönelik gerçek bir zulüm sözkonusudur. Flavius Joseph, Seléucus hanedanının bu mensubunu "kalben zalim, dinsiz ve tanrıtanımaz" olmakla suçlarken, Tacitus bu konuda:

"Kral Antiochus, Yahudiler'i batıl inançlarından çıkarmaya ve onlara Yunan hayat tarzını benimsetmeye çalışıyordu, ama Partlar'a karşı açılan savaş onun bu iğrenç halkı ıslah etmesini engelledi" demektedir... İ.Ö. 130 yılında Antiochus VIII. Sidestes döneminde Yahudiler'e yönelik, onların insan soyunun düşmanları, cüzzamlılar, gereksizler vb. oldukları yolundaki suçlamaların yapılmaya başlandığı görülüyor... Antisemit aracın kilişe ve nakaratları haline gelen bu lanet ve küfürler Apion'un eserinde doruk noktasına ulaşır... "Yahudiler, kokuşmuş cüzzamlı ve topal Mısırlılar'dır, dinlerinin özellikleri sürekli bir siyasi tehdit oluşturur, bir eşek kellesine taparlar, öldürme ayinlerinde kendilerinden geçerler ("Yahudiler Yunanlı bir yolcuyu ele geçirip onu bir yıl boyunca besiye aldılar... bedenini kendi törelerine göre kurban ettiler, bağırsaklarını yediler ve onu kurban ederken Yunanlılar'a düşman kalmaya and içtiler"), evrensel Yahudi fesadıyla ilgili efsane artık ortaya çıkmıştır...

C) Romalılar - Yahudiler, Roma İmparatorluğu yönetiminde ezilen bir halk değildiler. Kamuoyu kuşku yok ki onlara düşmandı, dini özellikleri onları tecrit ediyordu ve bazı yazarlar malum dedikoduların hoşgörüden yoksun yaratıcıları haline gelmişlerdi. Bununla birlikte, 70'de Kudüs'ün Romalılar tarafından fethi ve 135'de Bar Kochba'nın önderlik ettiği ayaklanmanın ezilmesi Yahudiler için kanlı ve acı evreler olmalarına rağmen, Romalılar'ın birbirini izleyen askeri harekatlara girişmelerine yolaçacak ırkçı bir tepki yaratmadı.

Putperest Latin yazarlardan Cicero, Flaccus'un savunması sırasında Yahudiler'den hoşgörüsüz biçimde sözetmiştir, ancak bu sadece bir avukat abartmasıdır. Buna karşılık Tacitus, İsrail'in cüzzamlı geçmişine, sabbat eleştirisine, eşek kellesine

tapınmaya, iğrenç halka vb.ye ilişkin duyduğu dedikoduları derlemeye ve yaymaya yatkın iyi bir antisemitti. Antisemit vecizelerin en ünlülerinden birinin, "Bizde kutsal olan her şey burada günahtır, buna karşılık bizde iğrenç olan her şey burada serbesttir" vecizesinin kendisine ait olduğunu övünerek belirtiyor ve *Yıllıklar*'da, batıl inançlarından arındırılan 4.000 günahkar Yahudi'nin ve Mısırlı'nın Sardunya'ya sürülmesini yorumlarken: "elverişsiz iklim koşullarının onların ölümüne yol açması büyük bir kayıp olmadı" diyordu. Eichmann daha fazlasını söyleyebilir miydi?

Bütün bunlar bizi antisemitizm ve ırkçılık arasındaki ilişkileri araştırmaya yöneltiyor. Belirgin ırksal ve toplumsal saikleri olmadığı için bu dönemdeki antisemitizmi dinsel faktörlerle izah etme eğilimindeyiz. Hahambaşı Kaplan, Antiochus Epiphanes'e karşı yürütülen direniş konusunda şunları yazıyor: "Yunan Paganizmi'ni reddedenler yalnız Yahudiler olduğu için, bazı durumlarda çağlarının uygar dünyasından dışlanmışlardır. Onlar farklı yaratıklar olarak tahayyül edilmişler ve "insan soyunun düşmanları" suçlaması kendilerine bu tarihlerde yöneltilmeye başlanmıştır... İnsanlık daha sonraki manevi yönelimini dünya Yahudileri'nin bu dönemdeki tutumlarına borçludur. İsa Yahudiler'e yönelik bu zulmün başlamasından 67 yıl sonra Filistin'de doğmuştur."

2. Antisemitizm Kuramı - Antisemitizmin tarihsel gelişimi ne yazık ki Hıristiyanlığın doğuşundan sonra da durmadı! Antisemitizm ne zaman ve hangi andan itibaren ırkçı bir bakış açısı kazandı? Olayların açıklanması öncesinde antisemitizm kavramına bir yaklaşımı içinde barındıran soru budur.

Yahudi aleyhtarlığını ifade etmek için deyim olarak antisemitizmin kullanılmış olması çok kötü

ve açıklıktan mahrum bir tercihtir. Almanya'da 1880'e doğru ortaya çıkan bu deyim tek anlamlıdır ve Yahudi düşmanlığı anlamında kullanılmaktadır. Biz de bu deyimi aynı anlamda kullanıyoruz.

Bununla birlikte antisemitizmi (Sami ırkı aleytarlığını) antijudaizm'den (Musevi aleyhtarlığından) ya da bazen söylendiği şekliyle antirabinizmden (hahamların dinine aleyhtarlık) ayırdetmek gerekir, bu son iki deyim esas olarak din temelindeki bir düşmanlığı ifade ederler: bazı dinsel çizgileri ya da sapkın dini akımları Yahudileşmek'le suçlamak amacıyla bu kavramlara başvuran Hıristiyan dini otoriteleri görülmüştür. Kendini deist (yaratancı) ilan etmesine rağmen rasyonalizm ile oldukça şiddetli bir antisemitizme varabilmiştir. Kendisinde mevcut çok önemli bir antijudaist birikim gözönüne alınmadan Voltaire'in antisemitizmi hiçbir zaman açıklanamaz ve Yahudi milletvekili Naquet'nin 1895'de Meclis'de: "Eğer antisemitizm yalnızca dogmanın, Yahudi dininin ana düşüncelerinin tartışılması ve çürütülmesinden ibaretse, sizi bütün samimiyetimle temin ederim ki ben kendim de antisemit olacağım" yolundaki konuşması iki kavram arasındaki ayrımı tek bir cümleyle ve yapılması en mümkün olan biçimde göstermektedir.

Öyleyse antisemitizm nedir? Bernard Lazare ünlü eseri *L'antisémitisme, Son Histoire et Ses Causes'da* (1894) (Antisemitizm, Tarihi ve Nedenleri) soruyu şöyle cevaplandırmayı denemiştir: "Madem ki Yahudiler'in düşmanları çok farklı ırklara mensupturlar... O halde antisemitizmin nedenleri daima İsrael'in kendisinde aranmalıdır, onunla mücadele edenlerde değil." Beceriksizce formüle edilmiş olan bu belirleme (işgal sırasında ondan çok kötü bir biçimde yararlanılacaktır) antisemitizmi eşi benzeri olmayan bir halka, İsrael'e bağlamanın

onurunu (ya da utancını) taşımaktadır: dolayısıyla bu İsrael'in benzersizliğinden, tek oluşundan ileri gelen bir olgudur ve açıklanış tarzına göre İsrael'in dinsel tercihlerinden ya da ilahi yönelimlerinden birini kabul edenler belki de onun doğasının unsurlarını reddedenlerden daha rahat olacaklardır. Ama Bernard Lazare'ın bu yaklaşımı her şeye rağmen br tanımlamadan çok bir saptamadır.

Şayet antisemitizm günümüzde çoğunlukla ırkçı bir biçimin düşünü görüyorsa onun bu karakteri ne zaman ortaya çıkmıştır? Naziler'in yaptığı katliam, ünlü tarihçileri antisemitizmin doğuşu ve tarihi hakkında kendi kendilerine sorular sormaya yönelttiğinden beri bu konu daha çok önem kazanmıştır: birçok tarihçi ve bu arada özellikle Jules İsaac, Blumenkranz, Ikor, Poliakov, Lovsky bu sorunlarla ilgili olarak çok kafa yormuşlardır. Burada bizim sorunumuz antisemitizmin eksiksiz bir incelemesini yapmak olmayıp, yapacağımız yalnızca Rönesans öncesi dönemdeki antisemitizmin görüngülerinin ırkçılığın bazı biçimleri olup olmadığını araştırmayı denemekten ibarettir.

3. Olaylar-

A) Ayrımcı Antisemitizm - Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki ilk karşıtlıkların dinsel kökenli olduğu açıktır: her din, kendi müminlerinin inanç saflığını korumayı ister ve diğer dinlerin yayılmasından rahatsız olur. Bay Lovsky'nin, Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarında Hıristiyanlar'ın tavrını anlatmak için tamamen yerinde olarak kullandığı ayrımcı antisemitizm nitelemesi, bizde esas olarak antijudaizmi tanımladığı izlenimini bırakmıştır. Kudüs Konsili'nin - Paul ve Barnabé'nin düşünceleri yönünde İsa'ya iman eden putperestlere sünnetin ve Museviliğin diğer bazı uyulması zorunlu buyruklarının dayatılmasından vazgeçilmesi yönündeki ka-

rarı, Yahudi otoritelerinin gözünde ihanetten başka birşey değildi: onlar bu Hıristiyan sapmasına karşı esas olarak teolojik karakterde ve enerjik bir mücadeleye giriştiler: Yahudi kökenli Hıristiyanlar olan ilk müminleri "cemaatdışı" ettiler. Ortodoks Yahudiler, Hıristiyanlar'ı dönekler, Hıristiyanlığı da Yahudilik'ten geri dönülmesi mümkün olmayan bir sapma olarak görüyorlardı. Bu düşmanlık kuşkusuz ki tek yanlı değildi, zira "hahamların küfürlerine Hıristiyan antisemitizminin lanetleriyle cevap verilecekti" (M. Simon).

Kilise kuşku yok ki kendisine sapkın bir Yahudi mezhebi muamelesi yapılmasına izin vermek istemiyor, tersine İsrael'in, düşüncelerdeki İsrael'in tamamlanışı ve yeniden doğuşu olarak görülmeyi arzu ediyordu. Hıristiyan antijudaizminin antisemitizme dönüşmesi oldukça yavaş bir seyir izleyecektir. Augustin'e göre örnek kavim Yahudiler'di ve korunmalıydılar: *Necessorii sunt credentibus gentibus.* Hıristiyan din kitaplarında sık sık sözü edilen bu örnek halk teorisi, bu teolojik şekillenme, yalnızca Yahudi halkının varlığının sürdürülmesiyle yetinmez, çoğu zaman bunu gerekli görür: Yahudiler dört bir yana dağıldıkları için ve çektikleri büyük acılar sonucunda örnek bir halk haline gelmişlerdir. Şahsında Yahudiler'e yönelik nefretin -biraz uzaktan- en yüksek düzeye ulaştığı görülen Jean Chrysostome, formüle edilmiş olan tanrı katilliği (déicide) cürmüyle ilgili suçlamanın Yahudiler'in maruz kaldıkları sürekli acıların sebebini izah ettiğini öne sürmektedir.

Bütün bunlar antisemitizme geçişin hareket noktasının antijudaizm olduğunu gösteriyor. Yahudiler'in Kitabı Mukaddes'i reddetmeleri ve Hıristiyan vaazlarının başarılı olmaması karşısında Hıristiyanlar'ın kapıldığı öfkenin de altı özel nedenler-

den biri olarak çizilmelidir.

Bunun yanısıra, tüm bu düşmanca tavırlar içinde ırksal aşağılama ve karşıtlığın asgari ölçülerde de olsa bulunmadığını vurgulamak gerekiyor. (Bunu tabiî ki o çirkin bakışı aklamak için söylemiyoruz.) Bu bizim açımızdan temel bir öneme sahiptir. Antisemitizmin bir ırkı aşağılamaya yönelik olarak kazanmış olduğu bu karakter onun doğrudan ve kaçınılmaz biçimde ulaştığı sonuç olacaktı. Başka türlüsü mümkün değildi: Yahudiler'in din değiştirmelerine ilişkin umut, başka hiçbir şeyin oynayamayacağı bir rol oynadı, gelecek ise her türlü ihtimale gebeydi. Şair Venance Fortunat şunları Frank döneminin başlarında yazmıştı: "Kutsal sıvı koyunların (müminlerin) saçlarını vaftiz edecek... vaftiz suyu Museviliğin kirini temizleyecek." Yahudiler'in Hıristiyanlığa geçişinin başkalarınınkinden, hele tümü de Yahudi kökenli olan İsa'nın havari ve çömezlerininkinden hiçbir farkı yoktu: zira onlar kendi geçmişleri ile ilgili hiçbir şeyi reddetmek zorunda olmayıp yalnızca buna bir şeyler ekleyeceklerdir. Bunda da ırkçılıkla ilgili pek bir şey yoktur.

B) Hıristiyanlığın yerleşme döneminde antisemitizm kronolojik olarak Franklar döneminde ve Ortaçağ'da Konstantin ve Klovis'in Hıristiyanlığa geçmelerinden sonra şekillendi. Devletin kiliseye yönelik düşmanlığı sona ererken güncel ve manevi ihtiyaçlar arasında uyum sağlanması hemen hemen kaçınılmaz bir hal aldı. Paganizmin gerilemesinin ve daha sonra da hemen hemen ortadan kalkmasının ilk sonuçlarından biri de Hıristiyanlar'la Yahudiler'in başbaşa kalmaları oldu. Dinsizlerin tümünün Hıristiyanlığa geçmeleriyle Yahudiler artık bir *tertium genus* olmaktan çıktılar. Dolayısıyla da putperestlere karşı kullanılan argümanlar Hıristiyanlığa duydukları düşmanlık nedeniyle kaçınılmaz

olarak "insan soyunun düşmanları" halinde görülen Yahudiler'e karşı da kullanılmaya başlandı. Antisemitizmin kısa sürede toplumsal, ekonomik ve siyasi motifler üzerine oturmaya yönelmesine tanık olunmaktaydı; bu onun başlangıçta sahip olduğu dinsel düşmanlık konumunu kaybetmeye yönelmesi anlamına da geliyordu.

a) Bununla birlikte dinsel önyargılar alınan belli önlem ve tavırları çoğu zaman izah etmektedir.

1. Hıristiyan kadınla Yahudi erkek ve daha sonra da Yahudi kadınla Hıristiyan erkek arasında evliliğin yasaklanması ırkçı mülahazalarca değil, bu evliliklerin kilise aleyhine gelişmelere yol açabileceği endişesi tarafından -ki bu Hıristiyan nikâhından sapılacağı endişesiydi- esinlenmiştir.

2. *Tanrı katilliği* (déicide) suçlaması yeniden doğdu ve yaygınlık kazandı. Tanrıkatili bir halk teması Hıristiyanlar'ın popüler ortak paydalarından biri haline geldi. İsa'nın çarmıha gerilmesinin yalnız Yahudi halkının değil, tüm insanlığın ortak günahı olduğunu kabul ettirmek ve vurgulamak için az çok gelişkin bir manevi birikime sahip olmak gerekiyordu:

3. Dinsel törenlerde uygulanan usuller de Yahudiler'e karşı giderek şiddetlenen bir düşmanlığın uyanmasına yol açmış olmalıdır: Kutsal Cuma ayinlerinde okunan dualardan biri Yahudiler'e talsis edilmişti (bu onun iyi yönüydü) ama metinde *Oremus et properfidis judaeis*'e yer verilmişti ve *perfidia judaica*'yı anıştırmaktaydı (bu onun değerini azaltıyordu). Aynı şekilde Adémar de Chabannes'e göre, Toulouse'da paskalya yortularında Yahudi dövme geleneği vardı ve tarihçinin hatırladığına göre bu "sarsma" işi bin yılı civarında o derece şiddetli yapılıyordu ki zavallının beyni ve gözleri dökülüyor ve yerlere saçılıyordu *(Cerberum... et ocu-*

los... ad terram effudit!..).

4. Ve nihayet, törensel cinayet iftirası, ayrıncı antisemitizm döneminde henüz ortaya çıkmamıştı: Hıristiyanlar putperestlerin kendilerine karşı düzenledikleri bu suçlamayı Yahudiler'e karşı kullanmayı reddediyorlardı, çünkü onun son derece yararsız olduğunu kendi geçmiş deneyleriyle çok iyi bilecek durumdaydılar. Bu tehlikeli suçlama Yahudiler'e 12. yüzyıldan sonra yöneltildi: IV. Innocent ve IX. Grégoire gibi papalar, ortaya sarsılmaz bir kararlılıkla yeniden çıkan ve korkunç bir gözü dönmüşlüğün belirtisi olan bu uğursuz efsaneyi boş yere yıkmaya çalıştılar.

b) İktisadi Motifler. Haçlı Seferleri'nin başlamasıyla birlikte Yahudi cemaatlerinin durumu hissedilir derecede kötüleşti: Hıristiyan dünyasının içinde yaşayan gayrı-Hıristiyanlar olan Yahudiler, Hıristiyanlar tarafından yapılması haram olan bazı meslekleri icra etmekte kullanılabilirlerdi: belli ölçüler içinde "maneviyat ekonomiyi biçimlendirdi". Bu konuda diğer uluslar içinde dağınık olarak yaşayan halkların ticaret ve mübadele faaliyetine duydukları eğilimi de gözönünde bulundurmak gerekir.

Bazı gelenekler Yahudiler'in gayrımenkuller edinmelerini yasaklıyordu. Buna karşılık uygulamanın çoğu zaman hemen peşinden geldiği ani sürgün tahditleri, Yahudi mülklerine el koyma fırsatını sağladığından dolayı bağ, toprak ya da ev sahibi olma imkanı onlara zaman zaman verilmekteydi. O zamandan beri, Yahudiler'in binbir zahmetle sahip oldukları varlıklarını yanlarına alarak çekip gitme imkanını kendilerine veren kürkçülük, mücevhercilik, sarraflık, tefecilik vb. mesleklere yönelmelerine bu yüzden pek şaşmamak gerekir.

Dile getirilen yaygın Yahudi tefeciliği sorununa gelince, bu konuda, Ortaçağ'da fahiş tefeci, faizi ba-

hanesiyle, borçlunun yaptığı her türlü ödemenin asgariye indirilmesinin istendiğini de hatırlamak yerinde olacaktır. Dolayısıyla Yahudi tefeci Ortaçağ Hıristiyan toplumunun yarattığı bir varlık olarak ortaya çıktı ve Achille Luchaire'e göre "Yahudiler'in iliğini emme sanatı bir kurum, kralların düzenli yeni bir gelir kaynağı haline geldi." Hıristiyanlığın yerleşme döneminde böylece antisemitizmin nedenleri artık salt dinsel olmayan ve ırkçıların daha sonra zevkle benimseyip sınırlarını çizecekleri yeni motifleri ortaya çıktı. Aynı şekilde, Negev çölünün İsrailliler tarafından tarıma açılması Yahudiler'in ırkçıların onları hapsetmek istediklerinin dışında faaliyetlere yönelme yeteneğine sahip olduklarını da bazılarına böylece kabul ettirecekti.

c) Aşağılamayı ve Ayrıştırmayı Amaçlayan İşaretler. Bunlardan iki tanesi, "rouelle" ve getto anılmaya değer olup, özellikle bilinmektedir.

1. Rouelle (sarı şerit) Yahudiler'in sarı bir işaret taşımalarından ibaret olup, 1215 de Latran Konsili tarafından kabul edilmişti ve Hıristiyanlar'la Yahudiler'i birbirlerinden iyice ayrıştırmayı amaçlıyordu: bu önlem oldukça esnek olarak ve değişik biçimler altında uygulandı. Ama Ortaçağ'ın bu motifleri henüz ırkçı bir nitelik kazanmamışlardı, zira Müslümanlar, cüzzamlılar ve fahişeler de farklılıklarını gösteren işaretler taşıyorlardı: dolayısıyla bu hem istenmeyen yakınlıklardan kaçınmak hem de inançlar açısından tehlikeli olabilecek etkileşimlerden korunmak için taşınması zorunlu kılınan bir işaretti.

2. Rönesans öncesinde teşkil edilmemesi gereken Getto da başlangıçta aynı ayrıştırma arzusundan kaynaklanıyordu ve aynı zamanda da Yahudi cemaatine kendi iç toplumsal ve manevi ilişkilerini ve özel bağlarını daha sıkı bir hale getirme imkanı-

nı veriyordu. Bizim aşağılayıcı ve ayrımcı gördüğümüz bu önlemlerden üzüntü duyulabilir, ancak bunları uygulayanlara duyduğumuz tiksinti nedeniyle, Naziler'in yaptıklarıyla karıştırmamamız gerekiyor: ırkçı düşünce bu dönemde henüz mevcut değildi. 14. yüzyıl sonlarında Aziz Vincent Ferrier'nin vermiş olduğu bir vaaz bunun oldukça iyi bir örneğidir: "Bir Yahudi Hıristiyanlığı kabul ettiğinde mutluluk duyuyor musunuz? Çok sayıda akılsız Hıristiyan bundan mutluluk duymuyor. Hıristiyanlığı kabul eden Yahudiler'i kucaklamalı, onurlandırmalı, sevmeliyiz: bazıları Yahudi kökenli oldukları için onları aşağılıyorlar... Bunu yapmamak gerekir, çünkü İsa da Yahudi'ydi, Bakire Meryem de Hıristiyan olmadan Yahudi'ydi... Bu onları da aşağılayan büyük bir günahtır." "Yahudiler'e yönelik düşmanlığın kaynağı ırkçılık değil hoşgörüsüzlüktü" diyen Lovsky, çocukları Hıristiyanlaştırmak için Mecklemburg Yahudileri'ne tanınan karma evliliklere izin veren statünün eksogamik karakterinin altını çizerken şunları yazıyor, "1813 ile 1933 Mecklemburg'u arasındaki fark Receswind ile Blücher arasındakinden çok daha büyüktür."

C) Yeni Bir Kavram: Arı Kan - Yahudi sorununun ırkçı bir renge bürünmesi ilk kez 15. yüzyıl ortalarında İspanya'da görülür. Bu katışıksız bir ırkçılık olmayıp, sözkonusu olan henüz ırkçılığın bir ön belirtisiydi: elbette ki henüz bir Yahudi ırkından söz edilmiyordu, ama Yahudiler'le diğerleri arasındaki farklılık da artık yalnızca dinsel bir farklılıktan ibaret değildi. Vaftiz suyu "Museviliğin iğrenç kirlerini yoketmeye" artık yetmiyordu. Yahudiler'den Hıristiyanlığa geçmiş olanların pek çoğunun eski inançlarından tamamen kopmuş olduklarına pek inanılmıyordu; "bu sahte vaftizliler"in pek çoğunun ya kılıç zoruyla ya da çıkar dürtüleriyle din değiş-

tirdikleri düşünülüyordu ve aralarında yüksek mevkiler işgal edenlerin sayısı da azımsanmayacak düzeydeydi: bunlardan bazıları da eski dindaşları gibi Yahudi ibadetini gizlice sürdürüyorlardı. Onları kıskanan ve küçümseyen halk, bu iki yönlülükleri nedeniyle gerçek Yahudiler'den çok bunlardan nefret ediyordu. Egemen düşünce yalnız yeni din değiştirmiş olanlara değil, onların neslinden gelenlere de "yeni Hıristiyanlar" muamelesi edilmesini ve sürekli bir gözetim altında bulundurulmalarını öngörüyordu. Yalnız *Limpieza de sangre*'lerini (kan katışıksızlıklarını) kanıtlayabilenlerin "eski Hıristiyanlar" oldukları kabul edilmekteydi. Bu ataları arasında *conversos* (dönme) bulunmadığını kanıtlamakla eş anlamlıydı. Bu kuşkuculuk küçük insanlardan oluşan ucuz bir aristokrasi kurma niyetinin ürünüydü. Büyük İspanyol asillerinin hepsinde birkaç damla Yahudi kanı bulunabilirdi, dolayısıyla bu şüphe 17. yüzyıl İspanyası'nda herkesi tehdit eden bir saplantıya dönüşecekti.

Krallığın içinde bulunduğu mali sıkıntılar nedeniyle 1449'da Toledo'da patlak veren bir ayaklanma sonucunda ilk kan katışıksızlığı statüsü hazırlandı: bu statü *conversos*'ları Toledo kentinde ve yargı çevresinde özel ve kamu yükümlülükleri üstlenme hakkından yoksun kılıyordu. Bu 1492'de bütün İspanya Yahudileri'ni kapsayan köklü yasaklara dönüştürüldü, ancak 1547'de ülkede hâlâ çok sayıda Marronos kalmıştı. Her zaman olduğu gibi bu kez de Toledo'da *Limpieza*'yı yeniden resmileştirmeyi hedefleyen yeni bir kan katışıksızlığı statüsü hazırlandı. Başpiskopos Siliceo'nun ateşli biçimde savunduğu ve Fransız Fransiskeni Henri Mauroy'nun ustaca yerdiği bu kavram konuyla ilgili dinsel tartışmaların yeniden şiddetlenmesine yol açacaktı. Marronos'a duyulan hınç antisemitizme ırkla ilgili yeni

motifler kazandırarak ırkçılığın yerini doldurmaya yönelmişti. Yahudiler'in Hıristiyanlığı kabulünün altında hile bulunması ihtimalinden doğan kuşku Yahudi sorununun ırkçı bir boyut kazanmasına yolaçmaktaydı: bu antisemitizmin yaşayacağı değişikliklerin öncüllerindendi.

İKİNCİ BÖLÜM
ÖNCÜL UNSURLAR

Ortaçağ sonlarında çeşitli saiklerin çakışmasının ürünü olan ve değişik yollar izleyen bir dönüşüm süreci yaşandı. Yaşanan süreçte özel bir yeri olan coğrafi keşifler ırklar konusunda yeni soruların gündeme gelmesine yol açtılar: denizleri aşan Avrupalılar'ın karşılaştıkları bu iki ayaklı canlılar acaba insan mıydı? Bunlar gerçekten de insan soyuna mı mensuptular? Bu sorulara evet cevabının verilmesi gündeme başka bir soruyu getirdi: insan soyuna mensup oldukları varsayıldığına göre bunlar insan soyunun aşağı ırkları mıydılar? Irklar arasında bilinen birçok farklılığa rağmen bu tarihe kadar ırklarla ilgili böyle sorular ve yaklaşımlara pek rastlanmamıştı.

Coğrafi keşiflerin ırklar konusunda gündeme getirdiği yeni sorulara Ortaçağ Hıristiyanlığı'nın çöktüğü ve ortadan kalktığı Avrupa'da yaşanan değişiklikler, dinsel ve dilbilimsel unsurların birliğinin yokolmasıyla birlikte ortaya çıkan yerel farklılıklar ve ulusal karşıtlıklar da eşlik edecek ve katkıda bulunacaktır.

Dünyanın giderek büyümesi, dillerin farklılaşması, ülkeler arasındaki düşmanlıklar insanları karşılaştırmalar yapmaya, yargılamaya ve tasniflere yöneltti. Akla zorunlu olarak tasnife elverişli olan ve kökeni ve geleceği üzerine zaten varsayımlar yapılan hayvan gelecekti. Kimileri, insan soyunu yansıtan kırık aynadaki farklılıkların altında yatan tekliği görmekten ısrarla kaçındılar: farklı

lıklar sadece şu ya da bu ırkın üstünlüğünü idealize etmek için hatırlanacak ve yüceltilecekti.

I. Yeni Dünya

1. Yerliler - Tarihlerine burada değinemeyeceğimiz sömürge fetihleri başladıktan hemen sonra, Papa VI. Alexandre yayınladığı *Inter Cetera* fermanında İspanyollar'ın Yeni Dünya'yı sahiplenmesini kutsadı. *Casa de Contratación de las Indias de Sevilla*'nın denetimi altında örgütlendirilerek kurulan sistem "yerlilerin özel bir fetih ganimeti olarak paylaşılmasına" yasallık kazandırıyordu. Dominiken rahibi Fray Antonio Montesinos'un 1511 Noel'i arifesinde San-Domingo kilisesinde bu uygulamaya karşı verdiği vaaz bir gök gürlemesi etkisi yapacaktı: "Masum bir halka uyguladığınız vahşet nedeniyle hepiniz ölümcül bir günah içindesiniz. Bunlar insan değil mi?" O tarihlerde büyük gürültü çıkaran bu vaaz kısmi iyileştirmelere gidilmesini sağladı. Montesinos'un çömezlerinden ve sömürgeye yerleşen ilk beyazlardan olup rahipliği seçen Bartolomeo de las Casas yerlilerin uzlaşmaz savunucusu olarak ortaya çıktı. Yeri gelmişken İspanyol sömürgecilerinin tutumları ve kızılderilileri hizmette kullanma tarzları üzerine yapılan iki tartışmaya *(disputationes)* değinmek yararlı olacaktır. Bunlardan 1519'da yapılan ilkinde Las Casas, Darien (Kolombiya) piskoposu Quevedo'yu yeni imparator Şarlken'in huzurunda eleştirdi. Quevedo, Aristo'nun *Politika*'daki belirlemelerinden birinin son sözlerine gönderme yaparak "Yerliler *doğaları gereği köle olan* aşağılık yaratıklardır" şeklinde bir açıklamada bulunmaktan utanmamıştı. Las Casas'ın karşı sözü kesindi: "dinimiz yeryüzünde yaşayan ulusların hepsine vahyedilmiştir... Hiç kimse köle yaratıldığı bahane-

siyle özgürlüğünden yoksun bırakılamaz. "Bizzat Papalık da kararlı bir müdahalede bulundu: Papa III. Paul 1537'de yayınladığı *Sublimis Deus* fermanıyla kızılderililerin gerçek insanlar *(veros homines)* olduklarını, onları köle düzeyine, *ut bruta animalio,* indirgemek küstahlığını gösterenlere rağmen iman sahibi olma yeteneğine haiz insanlar olduklarını ilan etti. Las Casas onların Adem'in neslinden inmiş olma niteliklerini, *reducibles a toda ley de razón y convertibles a nuestra santa fe católica,* olduklarının güvencesi olduğunu hatırlattı.

Bir Aristo izleyicisi olan Cordoba piskoposluk kurulu üyelerinden Sepulveda, Roma'da Amerika yerlilerinin zorla çalıştırılmalarına ilişkin bir kitap yayınladı; bu kitapta Cortés ve avenesi tarafından yürütülen savaşların meşruluğunu savunuyor ve temel kanıt olarak da bu yerlilerin köle yaradılışlı barbarlar olduklarını ve insan kurban ettiklerini öne sürüyordu. Sepulveda'nın Las Casas'a karşı öne sürdüğü kanıtları dinlemek için 1550 Ağustosu'nda Valladolid'de on dört din bilgini bir araya geldi. Tartışma bir sonraki bahara ertelendiyse de bir daha resmi bir toplantı yapılamadı, ama sonuçta zafer Las Casas'ın ırkçılık aleyhtarı tezlerinde kalmıştı. Fetih savaşlarına son verildi, barbarlık, putperestlik gibi kanıtlar reddedildi. Kızılderililerin bu koruyucusunun etkisi sonraki yıllarda Salamanca üniversitesinde Domingo de Soto'nun verdiği derslerde hissedilecek kadar büyüktü: "İmanı kılıçla kabul ettirmek, onu iğrenç hale getirmektir... arkasından sevabın geleceği varsayımıyla zora başvurmak asla caiz değildir."

92 yaşında ölecek olan Las Casas'ın ömrünün son yıllarında aynı kararlılıkla şunları yazdığına tanık oluyoruz: "Gelenekleri ne kadar barbarca, kan dökücü ve ahlâk dışı olursa olsun, mensupları

birgün insanca ve akla uygun biçimde yaşayan bir ulus haline gelemeyecek hiçbir topluluk yoktur." Bu cümle "bu açıklama yüzyıllarca yaşayacak ve İspanya'nın insanlığa verdiği en büyük armağanlardan birini oluşturacaktır" diyen ve onu 1950 Unesco bildirisinin bazı bölümleriyle karşılaştıran Hanke tarafından zikredilmiştir.

Diğer yandan Las Casas'ın gençliğinde Amerika'ya siyah köle getirilmesini istediğini öğrenmek şaşırtıcı olmaktadır. Las Casas, *Historia de las Indias'da* siyah köle ithali için ilk izin isteyenin kendisi olduğunu bizzat açıklamaktadır. O "daha sonra anladım ki kızılderililere yapılması haksızlık olan bir şeyin Afrikalı" siyahlara yapılması da haksızlıktır" diyor. Ve "bu siyahların Portekizliler tarafından nasıl böyle kolayca köleleştirildiklerini" iyi anlayamamış olduğunu eklerken "bu konudaki cehaletinin kendisini Allah katında mazur göstereceğine asla emin olmadığını" da itiraf ediyor. Siyahların köleleştirilmelerini ilk keşfeden kuşkusuz ki Las Casas değildi: Portekizliler bunu daha önce yapmışlardı. Afrika'da siyahlar da kendi aralarında köleciliği uygulamaktaydılar, ancak siyah köle ticaretinin yaygınlaşması esas olarak büyük keşiflerden sonra olmuştur.

2. Siyah Ticareti. - Avrupa, Amerika ve Afrika arasındaki deniz ticaretine sıkı sıkıya bağlı olan siyah köle ticareti, 18. yüzyılda doruğa ulaştı.

Bu dar kapsamlı çalışmada siyah köle ticaretinin tekniğine ve ortadan kalkmasına değinmemiz mümkün olmadığından sadece aşağıdaki iki soruya cevap vermekle yetineceğiz.

1. Afrika'dan Amerika'ya nakledilen siyahların sayısı ne kadardı? Bu soruya sayı belirterek cevap vermek son derece zordur ve "toplam sayıya ilişkin veriler yazarların mizacına, ırk ve siyaset konula-

rındaki eğilimlerine göre 3 ila 50 milyon arasında değişmektedir." M. Deschamps'ın, ünlü eseri *Histoire de la Traite des Noirs*'daki (Siyah Ticaretinin Tarihi) değerlendirmeleri, 1450'den bu yana toplam dünya ticaretinin en az 14 milyon siyahı kapsadığını, bunun "yirmi yüzyıl boyunca en az 20 milyonu bulduğunu ve bu iki sayının o tarihlerde dünyada yaşayan siyahların en az yarısını oluşturduğunu" düşünmemize izin vermektedir.

2. Köle emeğinin hemen hemen tümü niçin yalnız siyahlardan sağlanmıştır? Irkçıların bu soruya hep bir ağızdan *(una voce)* verdikleri cevap 'çünkü onlar aşağı bir ırktandır' şeklinde olmuştur. Deschamps bu konuda bazı varsayımlar öne sürüyor: beyaz putperestlerin (Slavlar'ın) Hıristiyanlığı kabul etmelerinden sonra yeni köle kaynakları arandı ve Afrika'da bulundu: Amerika topraklarının tarıma açılmasıyla birlikte köle sayısı arttı, tropik iklime bağışıklı olduklarından dolayı egzotik plantasyonlarda yalnızca siyahlar çalışabiliyorlardı, savaşlarda alınan esirler nedeniyle kölecilik Avrupa'da zaten mevcuttu ve bu "giderek kötüye kullanılan bir alışkanlık halini alacaktı".

Aslında 'niçin siyahlar' sorusunun, basitliği nedeniyle Christophe Colomb'un yumurtasını hatırlatan ve hiç kimsenin öne sürmemiş olduğu bir cevabı var: renklerinden dolayı! Roma'da köle önceleri tercihan bir yabancıydı, daha sonra ise bir putperest: yani toplumu oluşturanlardan farklı biri. Beyazlardan oluşan bir çevrede ten rengi köleliğin karinesi (efendinin vurduğu ve kölenin kendisine ait olduğunu belirten özel damga dışında) oldu siyah kölenin firar girişiminin başarıyla sonuçlanması çok zordu. Irkla ilgili ilk izlenim tarih boyunca ten renginden edinilmişti ve bu giderek ırkçı bir nitelik kazanacaktı. Beyazlar arasında yaşayan siyah köle

renk uyumunu bozuyordu... Ve akılları şu soru kurcalıyordu; siyah, bir insan mıydı? yoksa evrim geçirmiş bir hayvan mı? Yahudi vaftiz edildiğinde değişiyor ve bir Hıristiyan oluyordu: onun "Museviliği" değişken, manevi bir nitelikti. Siyah ise ten rengini değiştiremezdi.

Kısa bir özetini verdiğimiz bu iğrenç trafikten eski dünyanın ne ölçüde yararlandığını W.Sombart aşağıdaki satırlarda belirtiyor: "Biz zengin olduk, çünkü bütün ırklar, bütün halklar bizim için öldüler, bütün kıtalar bizim için boşaldı."

II. Sınıflar Teorisi

Ulusal farklılıkların giderek daha yoğun biçimde bilince çıkarılması bölgesel özellikleri güçlendirdi: bu, 14. yüzyıldan itibaren her grubun kendi öz değerlerini vurgulamasını ve onları sürekli olarak başkalarının değerlerinden üstün ilan etmesine yol açtı.

Ulusal diller bu süreçte Latince aleyhine güçlendiler ve değer kazandılar, Latince geriledi ve yalnızca dinsel bir dil ya da küçük hümanist grupların dili haline geldi. İtalyanlar kökenlerini ve ulusal dillerinin üstünlüğünü yüceltirken Fransızlar'ı barbarlar olarak görme eğilimindeydiler. Tacitus'un eseri *Germania* Ren'in karşı kıyısında Alman özelliklerinin yüceltilmesi amacıyla kullanıldı, Christophe Scheurl *Libellus de Lauidibus Germaniae*'de: "ben Fransızlar'la aramızda ortak hiçbir şey göremiyorum. Gücümüz, dilimiz, savaş tarzımız her şeyimiz çok farklı. Sonunda umutlarımıza uygun başka bir bağlılığa ve üstün, insanca bir saygınlığa ulaşacağız" demişti.

Ortak bir şeyimiz yok; her şeyimiz çok farklı", bu slogan yücelttiğini başkalarından ayrıştırıyor,

birleştirdiklerini inkâr ediyor ve sessizce geçiştiriyordu.

François Hotman, ise mutlak krallığın ulusal geleneklere aykırı olduğunu göstermeye çalıştı. *Franco-Gallia*'yı (Fransız Galyası) bu amaçla yazdı: ona göre Galyalılar ve Germenler kardeştiler, aralarındaki tek fark Galyalılar'ın Roma işgali altında kalmış olmalarından ibaretti. Onda, henüz ırkçı teoriyi değilse bile, bu teorinin etnik tezi bir sınıflar teorisine tabi kılan öncüllerini görebiliyoruz. 17. yüzyıl sonlarında Galyalılar'la Franklar'ın ırksal özdeşliğinden yana olanlar karşılarında toplum dışı bir adamı, bu konuda *De origine Francorum* adlı bir inceleme yapmış olan Leibniz'i buldular: Leibniz onların yönteminin düşüncenin değil özlemlerin ürünü olduğunu öne sürüyordu *haec optantis suni, non ratiocinantis).*

Bunlar Henri de Boulainvilliers'nin öldükten sonra yayınlanan bir yazısında, *Histoire de l'Ancien Gouvernement de France*'da (Eski Fransız Yönetimi Tarihi) kesin olmasa da en azından oldukça özlü ve belirgin bir biçimde yer almaktadır. Ona göre devletin gerçek biçimiyle kuruluşu Galya'nın Franklar tarafından fethinden sonradır: "Galyalılar tebaa Franklar ise onların efendileri ve beyleri oldular. Fetihten bu yana gerçek efendiler ve efendi olma yeteneğine sahip olanlar yalnızca *Frank kökenlilerdir.*" Serflerin Gallo-Romanlar'dan türediğini vurguluyan bu argümanlara sahip olmak Saint-Simon Dükünü çok memnun etti. Hotman'ı izleyen Boulainvilliers'nin savunduğu bu tez aynı zamanda bir sınıflar teorisi oluyordu: asiller iktidara, doğuştan buna hakları olduğu ve fatih Germenlerin torunları oldukları için sahiptiler.

Bu kadar monolitik bir tezin şiddetli eleştirilere maruz kalmaması mümkün değildi: bunu *Histoire*

Critique de l'Etablissement de la Monarchie Française dans les Gaules (Fransız Monarşisinin Galya'da Kuruluşunun Eleştirel Tarihi-1794) adlı eserinde Boulainvilliers'ye karşı kutuptan cevap veren Rahip Dubos yaptı: bu kitapta burjuvazi ve krallık eski Greko-Romen toplumunun yeniden doğuşu olarak sunulmuştu: Franklar Galya'ya Roma'nın müttefikleri olarak gelmişlerdi ve Fransa kendi büyüklüğünü her zaman canlı kalan Romalı kökenine borçluydu.

Her ikisi de kesin olarak abartmalı olan bu tezler, Montesquieu'nün altını çizmeden geçemediği bir dengenin ürünüydüler: "Boulainvilliers Kontu veRahip Dubos, biri tiesrs état'ya (üçüncü zümre), diğeri soyluluğa karşı birer fesatı andıran sistemler kurmuşlardır."

Bu değerlendirme, onlardan sonra gelen yazarların, bu tezleri abartarak, elde bayrak bu iki öncüden birinin arkasında yer almalarını hiç de engelleyemeyecektir: örneğin Sieyés, ünlü broşürü *Qu'est-ce Que le Tiers Etat?*'da (Üçüncü Zümre Nedir?) Dubos'nun sadık bir izleyicisi gibi görünür: bu çalışmasında Roma eşitlikçiliğine olan hayranlığını açıkça ifade etmiştir. Rahip Mably ise onun tersine 1765'de yazdığı *Observations sur L'histoire de France* (Fransa Tarihi Üzerine'da Gözlemler) Boulainvilliers'nin tezlerini üçüncü zümreyle soyluların yerlerini değiştirerek... onaylar.

Germanofili, Franklarla Romalılar arasındaki mücadeleyi kendi düşünceleri lehine, Germen özgürlüğüyle Roma despotizminin kapıştığı amansız bir savaş olarak tahrif eden Mlle de Lézardière ile *(Théories des Lois Politiques de la Monarchie Française/* Fransız Monarşisi Siyasi Yasalarının Teorileri - 1790) doruğa ulaştı: Mlle de Lézardière'e göre Roma despotizminin ezilmesi Germen özgürlüğü-

nün zaferini sağlamıştır.

Montlosier, Boulainvilliers'yi izlemek zorundaydı, Boulainvilliers ise Augustin Thierry'nin 19. yüzyılda yaptığı gibi biri asil ve germanik, diğeri Galloromen ve proletaryen olan iki unsur arasındaki karşıtlığı ele almıştı. Doğabilimci William Edwards'ın 1829'da yayınlanan broşürü *Des Caractères Physiologiques des Races Humaines Considérés Dans Leurs Rapports Avec l'Histoire*'ın (İnsan Irklarının Tarihle İlişkileri İçinde Ele Alınan Fizyolojik Karakterleri) başlığı, anlamlılık itibarıyla eşsiz sayılabilir. Irklar hiyerarşisinin ilk teorisyeni ve Gobineau'nun öncülü olarak görülen Victor Courtet'nin kurmaya çalıştığı sınıf teorisinin önemini açıkça ortaya koyan çalışmasının eğilimi de bu yönde değil miydi? Courtet'nin 1837'de yayınladığı eserin başlığı adeta bir programdır: *La Science Politique Fondée Sur la Science de L'Homme, ou Etude des Races Humaines Sous le Rapport Philosophique, Historique et Social* (İnsan Bilimi Üzerine Kurulan Siyaset Bilimi, ya da Felsefi, Tarihi ve Toplumsal İlişkiler Işığında İnsan Irklarının İncelenmesi). Farklı etnik kökenlerin keşfedilmesiyle aynı zamana rastlayan ve yazarının eğilimine göre Germen ya da Romalı unsurları birbirinin ardısıra aşağılayan ya da yücelten sınıflar teorisi, zihinleri bireylerin mensup oldukları ırklara göre tasnif edilmesine alıştıracaktı. Antropolojinin cahili olan ve siyaset ve ulus üzerine yaptıkları tartışmalarla ırkçılığın gözboyayan perspektiflerine pek de küçük sayılamayacak bir tür tarihsel dayanak sağlayan bu yazarların ortak paydalarının oldukça büyük bir bölümü daha sonra ırkçı doktrinler tarafından iktibas edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
IRKÇI DOKTRİNLER

1. Arthur de Gobineau

1. Gobineau Kimdir?- 14 Temmuz 1816'da Ville-d'Avray'da doğan Kont Joseph-Arthur de Gobineau kırsal alanın küçük soylular sınıfına mensuptu. Ailesi eski Norman kökenini unutmamıştı ve bu Gobineau'nun daha sonra onun ahfadından olduğunu öne süreceği *l'Histoire d'Ottar Jarl, Pirate Norvégien*'i (Norveçli Korsan Ottar Jarl'ın Hikayesi) yazarken, gerçeğe uygunluğu tartışmaya oldukça açık, Vikingli atalar edinmesine neden olacaktı.

Onu annesi büyüttü, evde aldığı temel eğitim, ona kuruntulu bir idealizm vererek onu gerçek ve somut olgulardan uzaklaştırdı.

14 yaşına geldiğinde annesi Bierne'e yerleşti ve Gobineau bu kez kolejde kendisinde Latin ve Yunan Antik Çağları'na ve özellikle yazı ve gramer güçlüklerinin kendisini heyecanlandırdığı anlaşılan Doğu dillerine yönelik bir eğilim yaratan, böylelikle de düşüncesinde ve gönlünde Almanya'ya ve Doğu'ya yönelik iki yönlü bir hayranlık şekillendiren Alman eğitimine devam etti.

Paris'e Doğu Rönesans'ı olarak adlandırılan dönemde geldi ve Silvestre de Sacy, Burnouf ve Qatremére'in verdiği kurslara katıldı.

Tocqueville'le karşılaşmak onun kaderini belirledi (bu karşılaşma kuşku yok ki Ary Scheffer'in evinde olmuştur), onu sıradan biri olmaktan çıkardı ve üzerinde etraflı olarak duracağımız *Essai Sur*

L'inégalité des Races Humaines (İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine Deneme) adlı eserini kaleme alması için gereken zamanı ona sağladı. Gobineau ilk önce Tocqueville için bazı araştırmalar yaptı. İkisi arasında doğan yakınlık, Tocqueville'in 1849'da dışişleri bakanı olmasından sonra daha da sıkı bir hal aldı ve Gobineau bakanlık özel kalem müdürlüğüne getirildi. Bakanın görev süresinin kısa sürmesine mukabil, Gobineau artık evin eşiğinden içeri adımını atmıştı ve Tocqueville'in aynı yılın Kasım ayında istifa etmesinden sonra bakanlığı devralan General d'Hautpoul onu Bern'deki Fransız Büyükelçiliği'ne birinci katip olarak atadı. Gobineau bundan sonra diplomasi "kariyeri"nde kalacaktır. *L'Essai Sur L'inégalité* 1853 ile 1855 arasında dört bölüm halinde basıldı. Bu tarihlerde Gobineau Hannover ve Frankfurt'ta Fransa'yı temsil ediyordu: diplomatik kariyerini 1877'ye kadar sürdürdü, sonra Roma'ya geçti ve 1882 Ekimi'nde orada tek başına insanlardan uzak yaşarken öldü.

2. Sorunlara Gobineau Tarzı Bakış. Gobineau başından itibaren uygarlıkların akibetiyle ilgilendi: uygarlıklar niçin ve nasıl ölüyorlardı? Daha önce yapılan çözümlemelerin (kurumların, dinlerin, iklimlerin vb.nin etkilerini) çürüttükten sonra ve salt bunlara dayanılarak tatmin edici bir açıklama yapılamayacağını gösterdikten sonra, esas olarak ırka dayanan yeni sistemine ilişkin çözümlemesini ortaya koydu.

Gobineau'ya göre toplumların yaşadığı dönüşümlerin asli faktörü ırktır, ancak durağan ve dış etkilere kapalı kalmış, kendi içine hapsolmuş bir ırkın hiçbir zaman mevcut olmamış olduğunun altını çizmek gerekir. Uygarlıklar kendilerine hayat veren kalıtımsal niteliklerinin ırk karışımı sonucunda bozulması nedeniyle yıkılmışlardır; uygarlık bir

ulusun diğerini fethetmesiyle gelişmiştir ve ırk karışımının uygarlığın temel unsurlarından birini oluşturduğunu ve insanlığın barbarlıktan çıkışının yalnızca bu yolla mümkün olabilmiş olduğunu söylemek bir abartma sayılmamalıdır.

Burada Gobineau'nun da herhalde farkında olduğu bir çelişkiyle karşılaşıyoruz, o Ezop diliyle de olsa ırk karışımının hem olumlu, hem de olumsuz yönleri bulunduğuna işaret etmektedir: insan soyu, "ilk aşamada hem uygarlığa yönelmesinin hem de kurduğu uygarlıkların çökmelerinin etkenini oluşturan iki yönlü bir yasaya, çekim ve itme yasasına tabidir."

İlk bakışta ırkçı bir doktrine temel oluşturacakmış gibi bir izlenim veren itme yasası, Gobineau'ya göre tam tersine olumsuz bir olgudur: zira, uygarlığa kabul edilmeyen ve dışlanan ilkel topluluklar uygarlaşamamışlardır: "ırk melezleşmesinin de gösterdiği gibi, insanlığın bir bölümü esas olarak hayvanlar gibi uygarlığa yönelik doğal isteksizliğini aşma yeteneğine sahip olmadığından, uygarlığa ulaşmasına hiçbir imkan tanımayan bir konumda kalmıştır."

Güçlü halklara vergi olan bir çekim yasasının varlığı itme yasasının kolaylıkla aşılabilmesini sağlamış, "seçkin halk"ın kanını başka bir kanla karıştırmaya belirgin bir eğilim göstermesi, aşağı ve mağlup halkla kurulacak ittifakın temel unsurlarından birinin oluşmasına yol açmıştır... böylece "doğurgan ailelerin" her ikisinin de meçhulü olan ve onların karışması sonucunda bazı yeni ve özel niteliklere sahip yeni bir ırk" ortaya çıkar. Ancak böyle ani bir düzey alçalması sırasında bir noktada durmak mümkün olmadığı için melezleşmenin sonu maalesef çürümeye varacaktır: "Sonuçta büyükler alçaldılar ve bu alçalma kimsenin telafi edemeyece-

ği ve onaramayacağı bir olumsuzluğa yol açtı." Melezleşme yalnız ölçülü olduğu ve asgari düzeyde kaldığı takdirde insanlığın ondan yararlanması mümkün olabilecektir.

Geriye Gobineau'nun bu çatışkıyı kurmaya hangi entellektüel ve psikolojik etkenlerin sonucu olarak vardığını izah etmek kalıyor. Onun iyi niyetinden kuşku duymak gereksizdir: *L'Essai*'nin *Post mortem* (ölümünden sonra yapılan) ikinci baskısının önsözünde, tezinin olumsal (contingent) ve öznel karakterine bizzat kendisi yeterince dikkat çekmiştir: "Tezim, gücü ve zaaflarıyla, doğruluk ve yanılgı paylarıyla, insanlığın geleceği görmeye ilişkin diğer çabalarından farklı değildir." Geleceği görme çabaları akıldan kaynaklanmadığı takdirde, Gobineau örneğinde olduğu gibi her türlü bilimsel iddianın dışına düşmeye mahkumdur. Ve Gobineau daha fazlasını da söylemektedir: "Bu kitap doğduğumdan beri taşıdığım sezgilerin bir ifadesidir" ve "beni hem heyecanla ve yumuşak bir sempatiyle cezbeden, hem de iğrendiren ve düşmanlıkla, küçümsemeyle ve kuşkuyla dolu bir hale getiren içinde doğduğum ortam bilinmeden kendimi anlatabileceğimi sanmıyorum." Bu açıklamaların, onun ırkçılık teorisine ilişkin bir önsöz taslağını 1872'de yazmış olduğu, "benim demokrasiden duyduğum kuşku ve tiksintinin doğal bir sonucudur" cümlesine kıyasla hayli yumuşak oldukları görülüyor. O, teorisinin bu özelliklerini asla daha iyi itiraf edemezdi: Aziz Augustin'den Pascal'a kadar büyük bunalımlardan beslenmiş olan insanların yaşadığı ruhi dramdan, Gobineau kendi payına düşeni bu ırk çatışmasıyla özetlemektedir.

3. Çeşitli Irklar - A) Üç Ana Irk - Gobineau, döneminde ırkları siyahlar, beyazlar ve sarılar olmak üzere üç büyük aileye ayıran akımı ancak

uzun tereddütlerden sonra benimsedi. Çevre etkisini fazla önemsememekle birlikte, ten rengini iklimin ve güneşin ürünü olabilecek ikincil bir karakter saydığı görülmektedir. Ona göre "Merdivenin en alt basamağı olan siyahlar en aşağı örneği" oluştururlar. "Bu ırk en geri zekâ düzeyini aşamamıştır." Sarı ırkın mensuplarının siyahlardan farklı olarak zayıf ve her konuda sıradan da olsa bazı arzuları vardır. Faydacılık tutkusu, düzene saygı, tek kelimeyle *pratik düşünce* bu ırkın karekterini özetler. Beyaz ırka gelince: "Güzeli eksiksiz anlatmak mümkün olmadığı için" onun karakteristikleri bu kadar kısa ve kesin çizgilerle özetlenemez..." Onur bu ırkın eyleminin özgün dinamiğini oluşturur!" "Beyaz ırk, son derece güçlü ve canlı bir zekânın kanıtı olarak ve hiçbir bağın birleştirmediği rakipleri üzerine edinilmiş bir otoritenin gereği olmayan sayısız özellikleriyle, ama her şeyden önce uygarlaştırma yeteneğinin büyüklüğüyle bu yeteneğe sahip olmayanlardan başından beri üstündür." *L'Essai* yazarı işi böylece tam bir abartmaya vardırmaktadır. Ve tarih çağlarının başlangıcından beri birbirleriyle buluşmaya hazır olan bu üç ana ırktan siyahlar Güney'e (Afrika, Güney Asya) inmişler, sarılar Çin'i ve Avrupa'yı istila etmişler; Hindikuş'tan çıkan beyazlar ise yeryüzünün dört bir yanına yayılmışlardır. Bu yayılmanın ürünü olan ilk melezler, içinden çağdaş ulusların çıkacağı insan birikiminin genel çizgilerini sonsuza kadar belirleyeceklerdi.

B) İlk siyah-beyaz melezleri ve uygarlığın gelişimine etkileri. Gobineau Orta Asya yaylalarının beyazları arasında başlıca üç aile belirlemiş ve onlara (Kutsal Kitap'tan alınma, Nuh'un ailesiyle ilgili) Hami, Sami ve Yafetik adlarını vermiştir.

a) Halkların Yönetimi - Batı'nın içler acısı tari-

hinin bir özetine de Sami ve Hamiler'de rastlıyoruz. Beyaz tenli Hamiler siyahlarla ilk karşılaştıklarında onlar tarafından tanrılar olarak algılandılar ve bu yüzden onlardan hiçbir mukavemet görmediler *(insan insanın tanrısıdır. Homo Homini Deus;* çok sonra Amerika'yı keşfeden İspanyollar da aynı macerayı yaşayacaklardı): Beyaz adam siyahlar tarafından tanrı olarak algılandığı için, ilk yönetim biçimi teokrasi oldu. "Biri hüzünlü diğeri gülümseyen iki yüze sahip" itme yasasının hükmünü yürütmesiyle birlikte melezleşme de bu süreçte ortaya çıkacaktı. Hami istilasının ardısıra gelen Sami dalgası onların tanrısal varlıklar olduğunu kabul edemezdi. Çünkü karşılaştığı insanlar da kendisi gibi beyazdılar: ve yönetimin dinsel ve monarşik karakteri böylece yerini aristokratik ve cumhuriyetçi bir yapıya terketti.

b) Sanat - Sanatın doğduğu kaynak uygarlaştırıcı güdülere yabancıdır. Bu kaynak siyah ırkın kanında gizlidir. Kitlelerin sanat alanındaki yerleri taşıdıkları siyah kanla doğrudan orantılıdır. Şimdi suçüstü yakalandı! Gobineau sanat konusunda söylediklerivle varmış olduğu kesin sonucun bilincinde olduğundan şunları da yazmaktan kendini alamaz: "Bu siyahların o şekilsiz başına çok güzel bir taç giydirdiğim anlamına geliyor..." Ama artistik deha ancak "beyazlar'la siyahlar'ın karışmasından sonra" doğacaktır. Çıkan sonuç, siyah kanda gizli olan yeteneğin kendini tek başına dışavuramayacağı, beyaz kanla karışmaya ihtiyacı olduğu yönündedir.

C) Aryenler - Bunlar beyazların Orta Asya'dan gelen üçüncü kolu olan Yafetik gruplardır. Gobineau sapkın arius mezhebinin mensupları olan 'Arien'lerle karıştırılmasına meydan vermemek için bunu Arien değil Aryan şeklinde yazıyor: bunu onun teorilerini okurken kullandığı terminolojiden

çıkarıyoruz. Irk fiziğine ilişkin teori yerini giderek abartmalı bir teoriye bırakmaya başlamıştır. Gobineau şöyle bir kayıt düşer: "Fizik yapısı itibarıyla beyaz ırk itiraz kabul etmez biçimde ırkların en güzeliydi. Pythie Apollon'unun, Atina Jüpiter'inin, Milo Venüs'ünün ilhamını heykeltraşlara verenler, insan soyunun en güzeline mensuptular, görünümleri yeri göğü neşeye boğacak kadar güzeldi." Arîlerin sahip oldukları zeka üstünlüğünü zirvesi oldukları canlılık ve enerjiyi" Gobineau edebi cümlelerle anlatmaktadır. Siyasi iktidara gelince, o eşit ve özgür bir topluma göre düzenlenmişti ve iktidarın beyaz ırkın elinde kalması arzusunun yönlendirdiği en yetkin biçimine, zekâ gelişkinliği derecesini, kastları esas alan bir devlet hiyerarşisinin öngörüldüğü Hindistan'da erişecekti.

Bizzat Gobineau'nun sözleriyle "sorun böylece ideal çözümüne kavuşmuştu..." ancak sistem geç uygulanmaya başlandı veBudizm ona böylece kaderci bir darbe vurma fırsatını bulabildi.

D) Sarı Irk - Gobineau bu ırk için son derece hayal mahsülü ve pek de gurur verici olmayan bir portre çizer: "geniş ve yassı bir çehreye yapışmış bir burun, bir ağız ve küçücük gözler." Ayrıca şu belirlemeyi de yapar: "Bu toplulukların çoğunda saçlar seyrektir. Bununla birlikte ve buna bir tepki olarak bazılarında omuzlara kadar dökülen son derece gür saçlara da rastlanır." (Çok doğru!)

4. Gobineau'nun Çizdiği Batı Tarihi Panoraması - A) Yunanistan- Arî bir kabile olan Helenler, Balkan Yarımadası'nın kuzeyini işgal ederek, sarı ırka, melez unsurlara ve Samiler'e mensup çeşitli etnik kökenlerden gelen yerli halkları egemenlikleri altına aldılar. Homeros öncesi çağların bu kahramanları Makedonya'nın gelecekteki ihtişamının da hazırlayıcıları olacaklardı.

Ancak siyah kanın beyazların siyasi nitelikleri üzerindeki zararlı etkileri çok geçmeden kendilerini hissettirdiler: "Yunanistan yönetimi tiranlık altında olsun ya da olmasın, iğrenç ve utanç vericiydi... Bazıları tümüyle meçhul kalmış olan nedenleri, siyah ırkların iktidar sahibi oldukları görüşünde gizlenip kalmıştır." Helenler Güney Yunanistan'ın bütününde demokratik bir evrime yöneldiklerinde ise "kulübelere egemen olan Sami kanı sarayları da ele geçirmiş" sayılacaktı.

Çağdaş demokrasilerin şu ya da bu ölçüde Helen örneğinden esinlenmiş oldukları gözönünde bulundurulduğunda, Gobineau'nun yaptığı şu hatırlatma çarpıcı bulunacaktır: "Kendi toplumumuza Atina anarşisinin bir taklidini tavsiye edebilmek için, ukalaların kaçık düşüncelerine ve çenesi düşük teorisyenlerin aşağılık inançlarına" sahip olmak gerekir.

B) Keltler - Kuzey Avrupa'nın ilk yerlileri Amerika'dan Alaska yoluyla buralara gelen sarı ırk mensuplarıydı. Keltler bu sarı örtü üzerindeki ilk beyaz lekeleri oluşturdular. Beyaz ırk, tarih öncesi çağlarda Güney'de siyah ırkla olduğu gibi, Kuzey'de de sarı ırkla alacalanmışa benziyor: Batı Avrupa'nın etnik temeli bu sarı-beyaz karışımına dayanacaktır. Sarılarda varolan kölece eğilimler uzun süre belirgin kaldı: Fransa kırlarının günümüzdeki nüfusunun kökeni bunlara dayanır: "Aşağı Brötanyalılar'ın bazılarında rastlanan kısa ve tıkız boy, iri kafa, dört köşe ve ciddi bir yüz, çoğunlukla çekik ve kıvrık köşeli gözler... Onların damarlarında aşırı ölçüde Finli kanı bulunduğunu kesin olarak eleveriyor. "Broca'nın Orta Fransa yaylalarında ve Alpler'de yaşayan esmer-buğday tenli nüfusu daha sonra Keltler olarak adlandırması (vaftiz etmesi) gerekecekti. Fransa kırlarında böylelikle Germen özlü

çağdaş uygarlığa kapalı eğilimleriyle Moğol kökenli özgün bir ırk keşfedilmiş oldu.

C) Roma - Roma başlangıçta sarı ırkla karışmış olan çeşitli beyaz halklardan oluşuyordu, semitik melezleşme Roma fetihlerinin bir ürünü oldu. Bu yüzden Roma İmparatorluğu Gobineau'nun derin küçümsemelerine konu olmuştur: "Tek ulustan oluşmayan bu halklar yığını ortak bir isme sahip olmasına mukabil ortak bir ırktan gelmiyordu." Onun Romalı'yla ilgili çizdiği portre pek de hoş değildir: "Orta boylu, zayıf bir yapıya ve görünüme sahip, genel olarak esmer, damarlarında her ırktan bir miktar kan bulunan... küstah, dalkavuk, cahil, ahlâksız, kızkardeşini, kızını, karısını, ülkesini ve efendisini her an satmaya hazır olup doğuştan sefalet, acı, yorgunluk ve ölüm korkusuyla dolu bir adam... Germanik ilk atalardan indiği bilinen Roma'nın düşmüş olduğu durum abartmasız böyleydi."

D) Arî Germenler - İ.Ö. 8. yüzyılda Ase ya da Arian adı altında Orta Rusya'da başkenti Asgard olan bir devlet kurdular ve oradan da Avrupa'ya yayıldılar. Hun istilası İ.S. 5. yüzyılda onları Atlantik kıyılarına kadar itti.

Zamanla, "dalgaların kayayı aşındırması örneğinde olduğu gibi, egemen fatih konumunu tüketen Roma" yaşamını sürdürdü. Germen ırkları Avrupa'da yaşayan çeşitli ırkların kalıntıları arasında azar azar eridilerse de, Aryen kanın bütün izleri yine de yok olmadı.

E) Çağdaş Uluslar - Çağdaş toplumların yaşadığı her önemli hareketin kaynağı, Germenler'in aşağı oldukları varsayılan eski etnik gruplar arasında yavaş yavaş erimesi olmuştur.

Gobineau Rusya'yı nüfusları son derece az olan ama Gustave-Adolphe ve XII. Charles gibi seçkin

Aryen krallara sahip olmuş İskandinav ülkeleriyle karşılaştırarak aşağılar. Rusya'ya Avrupai çizgiler kazandırmaya çalışanlar yönetiminde görev alan yabancı unsurlardır. Yalnız "kuş beyinliler' Rusya'nın şahsında yeni, bakir ve geleceği olan bir ülke görebilirler; "Slavlar" gerçekte en yaşlı, en yıpranmış, en melez, en çürümüş soylardan biridir." Gobineau'nun bu öngörülerini Tocqueville'in düşünceleriyle karşılaştıracak kadar acımasız davranmayacağız.

Lombard kanı İtalya'da Roma etkisi karşısında direnç gösteremedi: Rönesans, Roma'nın ruhlar üzerindeki zehirleyici etkisinin bir kanıtıdır ve Fransa düzeysizleştirme ve çökme olgusunun meşru sürdürücüsü olarak ortaya çıkan ülkedir: "İlgisizliklerin ve parçalanmışlıkların savunmasız bıraktığı yüksek toplumsal kurumları çeşitli etnik unsurlardan oluşan bu kaos içinde eritmeye ilk girişen Fransa oldu." Almanya'nın uğradığı ihanet Fransa'nınkinden daha az vahim olmayıp, o da bir hayli yozlaşmıştır ve "eğer modern Almanca *schreiben* (yazmak) kavramını Latince'den iktibas etmişse, bunun nedeni Almanlar'ın Germen özlerini yitirmiş olmalarıdır." İşte Ren'in karşı yakasında saygı görmek için Gobineau'nun geri alması gereken bir iddia.

Buna karşılık Gobineau İngiltere'nin karakter saflığını ya da en azından Aryen'liğini büyük ölçüde koruyabildiğini düşünmektedir. "İskandinav yarımadası çıkışlı halklar arasında Aryen özünün gözle görülür bir bölümünü koruyabilen tek halk Anglosaksonlar olmuştur." Büyük Britanya kıyılarına çarpan Roma dalgalarının bunu engellememiş olduğu anlaşılıyor.

5. Essai'nin Muhasebesi -

A) Sonuçlar - Kitabın incelenmesi sonucunda

ortaya gerçek anlamda bir bilimsel araştırma yeteneği değil, şairane hayallerin bir toplamı çıkmaktadır. Kitapta Güney'in siyah ırklarından Kuzey'in sarı ırklarına kadar yeryüzünün el atılmadık yeri kalmamıştır, ve yazara göre uygarlıkların tümü varsayılan beyaz kan akınının sonucudur. Melezleşmenin her çeşidi ya aşırı coşkuya, despotizme ya da aşırı zekâya ve salt maddi çıkar duygularına yol açmıştır. Tarih boyunca bu sayılan unsurlara bünyesinde yer vermemiş hiçbir halka rastlanmaz: ve böylelikle de tarihin yorumlanması iyice basite indirgenir. Yine yazara göre Güney'in bronz tenli coşkusu yerini Kuzey'de ortaklık ilişkilerine bırakmıştır. Kendisi aksini düşünse de *Essai* Gobineau'nun siyasi tercih ve antipatilerinin tatmin aracından başka bir şey değildir.

Gobineau'nun psikolojisi kendisini bu eserin genel atmosferi içinde yansıtmaktadır: o itiraz kabul etmez bir kötümserlikle doludur. *Essai*'nin sonlarına doğru edebi güzellikten yoksun olmayan imge ve biçimlerle insanlığın geleceğini açıklayan bazı çizgilere rastlanır: "Kaygı dolu bir uyuşukluğun bunalttığı insan sürüleri, o gün bugün pontin çayırlarındaki bataklıkların durgun sularında geviş getiren mandalar gibi kendi hiçlikleri içinde uyuşup kalmışlardır... bu iç karartıcı öngörü ölüme değil, yozlaşmadan bu noktaya gelinemeyeceği gerçeğine işaret etmektedir, ve eğer kaderin acımasız ellerinin bize uzandığı yolunda gizli bir kuşku, acı duymamıza engel olmuyorsa, bizi duyarsız kılan belki de gelecek kuşaklara bırakacağımız bu utançtır." Uyanan ve umudunu yitiren estet'in bu bakışı, oyunun oynanmış ve kaybedilmiş olduğunun ve yeryüzünde hiçbir gücün bir zaman sahip olmuş oldukları özgün saflık ve ihtişamı artık ırklara yeniden bahşedemeyeceğinin bilincine nasıl varmış olduğunu anlatıyor.

Bu durumun değişmesinin imkânsız oluşunun herşeye rağmen "mutlu bir imkânsızlık" olduğunu vurgulamak fırsatını biz de böylelikle bulmuş oluyoruz.

B) Essai'nin Kaderi - Kitap tarihçilerin dikkatini hemen çekmedi. Yararlı olduğu söylenebilecek ilk eleştiriyi natüralist Quatrefages yaptı ve *Essai*'de yansıtılan son derece dar görüşlü antropolojik bakış açısını Gobineau'nun yüzüne vurdu. *Essai* yayınlandığı sırada, en karakteristik ve ilginç eleştiriler, Gobineau'nun kariyerini "yapan" ve onu dostça korumuş olan Tocqueville'den gelmiştir. Tocqueville kendi dünya görüşünü dini ve felsefi gereklere, Hıristiyanlığa ve hümanizme bağlamaya çalışmıştı. Oysa Gobineau'nunki Hıristiyan bir doktrin değildi. Tocqueville bunu ona yazdı: "Açıktır ki Hıristiyanlık bütün insanları kardeş ve eşit kılmaya yönelmiştir, sizin doktriniz ise insanları olsa olsa kuzenler, ortak ataları gökyüzü olan kuzenler haline getirmektedir", ve onu uyardı: "doktrininizden sürekli eşitsizliğin doğurduğu, kibir, şiddet, hemcinsini küçümseme, zulüm ve alçaklık gibi kavramların çıktığını görmüyor musunuz?" Üçyıl sonra, Gobineau'yu eserinin onun da istemediği ve öngörmediği bir amaç doğrultusunda kullanılmakta olduğuna dair yeniden uyaracaktır: "Kimler tarafından mı? Siyah köle sahipleri tarafından ve köklü bir ırk ayrımı üzerinde şekillenen köleciliğin sürekli kılınması için... Hıristiyan kitle, dünyanın hiçbir yerinde sizin doktrininize en küçük bir sempati dahi duyamaz." Gobineau bütün bunlara, gerçeği bilinçli bir şekilde araştırmak dışında bir şey yapmadığı ve eğer vardığı sonuçlar ahlâka uygun değilse bunları icat edenin kendisi olmadığı cevabını verecektir.

Tocqueville *Essai*'nin şansının Fransa'ya yurtdışından ve özellikle Almanya üzerinden dolaşıp geri gelmek olduğu sonucuna varmıştır. Gobineau'nun

kitabının Ren'in karşı yakasında 1870-1914 arasında büyük ilgi gördüğü açıktır. Bu kitapta Germenlere ve sarışın Alman kültüne atfedilen önem Almanya'da çok takdir edildiyse de Aryenizm doktrininin en şaşırtıcı çelişkilerinden birini de gözden kaçırmamak gerekir. Gobineau'nun kahramanlık çağı Germenleri'yle modern Almanlar'ın özdeşliğini her fırsatta yadsıdığını daha önce belirtmiştik: onun kitabı buna rağmen, Töton mitinin idealizasyonunun fazladan eklenmesiyle vülgarize edildi ve "ırk" övüncünün Almanya'da yaygınlık kazanmasına hizmet etti. Gobineau'nun Frankfurt'ta *Bundestag* Başkanı Kont Prokesch Osten'le kurduğu dostluk, kendisinden *Bayreuther Blätter*'e makaleler isteyen ve ateşli bir yandaşı olan Richard Wagner'den gördüğü ilgi, 1894'de Ludwig Schemann'ın *Gobineau Vereinigung*'u kurması, bütün bunlar onun Almanya'da sahip olduğu itibarın kanıtlarıdır. Hüzün dolu bir tür edebi metin olan vasiyetinin adeta uygulama görevlisi haline gelecek olan Schemann 1917'de yazacağı *Gobineau der ist Unser*'de onu Hindenburg'la aynı saflara koyacaktır.

C) Gobineau'nun Yeri - Gobineau'nun şahsında ilk doktriner ırkçıyı görmek mümkün müdür? Kışkırtıcı bir ada sahip olan kitabında kendisini izleyecek yazarlara cesaret verecek olan ilk varsayımları kuran ve ilk genellemeleri ortaya koyan kendisi olmuştur. Onun ırkçılığın fikir babalarından biri olarak görülmesine yol açan budur. Mme Buenzod onun, "Modern Çağ'da ırk bilincinin gelişmesine geniş ölçüde katkıda bulunanlardan biri, hatta ta kendisi" olduğunu yazar. Buna rağmen ırkçı doktrinin canavarca uygulamalarından o doğrudan sorumlu tutulamaz: Yahudiler'i "özgün, güçlü, zeki ve insanlığa tüccar kadar hekim de vermiş bir halk" olarak gören ve ırk melezleşmesini uygarlığın vaz-

geçilmez mayası olarak ele alan Gobineau bu insanlık dışı uygulamalara tanık olsa mutlaka çok sarsılırdı. H.S. Chamberlain'ın "özel hasımlarım arasında en becerikliler düşüncelerimin değerini küçültmek için büyük ustalık gösterip onları Kont Gobineau'nun düşünceleriyle özdeşleştirdiler" kaydını düşerek belirttiği yargı oldukça anlamlıdır. İkisi arasındaki fark Chamberlain'ın Fransız yazar kadar hırçın ve uyanık olmamasının sonucudur: Chamberlain belirgin biçimde iyimserdir, ona göre Kuzey hâlâ kurtarılabilir. Onun kaleminden çıkan "Gobineau'nun doktrini ırkçı düşüncelerin pratiğe uygulanmasını tümüyle dışlamaktadır" yolundaki yakınma da oldukça öğreticidir. Sonuç olarak Gobineau'nun etkisi çoğu zaman abartılmış ve düşüncesine son derece ters anlamlar atfedilmişse, bunun nedeni onun gerçekte olduğu gibi değil, arzu edildiği gibi algılanmış olmasıdır: M. Gaulmier'ye göre: "Alman profesör ve devlet adamları... Gobineau'yu 19. yüzyıl düşünce tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri haline getirdiler. Düşünce tarihinde, düşüncelerin prestijlerine çoğunlukla onların içerdikleri gerçeklerden daha fazla önem verilmiştir." Gobineau'nun ölümünden sonra maruz kaldığı en büyük talihsizlik uyduruk, kuşkucu ve menfi bir kitabın vaadlerle dolu bir esermişçesine ele alınmış olmasıdır: onun ardılları tarafından bir sıçrama tahtası olarak kullanılmış olduğu kesindir.

II. H. S. Chamberlain

1. Yazar - Bir diplomatın torunu ve bir amiralin oğlu olan Houston Stewart Chamberlain 1855'de Portsmouth'da doğdu. Kendisiyle aynı soyadını taşıyan üç İngiliz devlet adamıyla hiçbir akrabalığı yoktur. Çocukluğu Versailles'da geçti ve öğrenimini

önce Cheltenham College'de, sonra İsviçre'de ve en son da bir Alman üniversitesinde yaptı. Fransa, İngiltere ve Almanya ona Batı düşüncesine ilişkin güçlü bir temel kazandıran ülkelerdir.

Almanya'ya kesin olarak yerleşen Chamberlain, Richard Wagner'in kızıyla (Wagner'in ölümünden sonra) evlendi. İlk estetik formasyonunu, yazılarını yayınlayan *Bayreuther Blätter*'de tamamladı, *Politische Antropologische Revue*'de makaleler yazdı ve *Gobineau Vereinigung*'a üye oldu. Temel çalışması olan *Die Grundlagen des Neunzehnten Jahrhunderts* (1899), 1913'de Robert Godet tarafından *La Genése du 19. Siécle* (19. Yüzyılın Doğuşu) adıyla Fransızca'ya çevrildi (kitabın bu adla çevrilmesi bizzat yazarın kendisi tarafından tavsiye edilmişti.) Düşüncesinin özü yabancı ırklara mensup unsurlara karşı mücadele yoluyla Germen kanının korunmasıydı: bu yabancı unsurların başında ise Roma Katolik düşüncesi ve Musevilik geliyordu. I. Dünya Savaşı boyunca olası bir Alman zaferinin hayaliyle yaşadı; bunu öyle şiddetle arzu ediyordu ki 1917'de Alman yurttaşlığına geçti. Almanya'nın ilahi misyonunu dile getirdi, 1923'de Bayreuth'da Adolf Hitler'le karşılaştığında bu eski ressamın kaderini önceden sezdi. 1927'de öldüğünde cenaze töreninde Hitler de hazır bulunacaktır.

2. Irk Teorisi - Chamberlain dış görünüş (sarısaç, yüz hatları vb.) ile antropolojik ölçümlere itibar etmedi. Ona göre bunlar sadece belli insan gruplarıyla ilgiliydiler ve tek başlarına bir değer taşımıyorlardı. Irkı gerçek anlamda belirleyen kriter psikolojik düzeydi (mesleğinde usta olan yetenekli bir hayvan yetiştiricisine göre de öyle değil mi?). Chamberlain "keskin bir gözün gerçeği gün gibi aydınlatmaya yeteceğini" düşünüyordu. Buna örnek olarak verdiği "safkan bir Yahudi'nin kendilerine

yaklaştığını sezdiklerinde ağlayan kız çocukları" hikayesi tümüyle hayal mahsulüydü. Sözkonusu hikaye uydurulmuştu, işin aslı Paris'de Monaco Parkı'nda antisemit bir kız çocuğunun kendi yaşıtı olan Yahudi çocuklarıyla oyun oynamayı istememesiydi ve onun bu tavrı evde almış olduğu hoşgörüsüz bir terbiyenin ürünüydü. Chamberlain'ın iddialarının aksine ırk düşüncesi çocuklarda doğuştan mevcut olmayıp onlara toplum tarafından verilmektedir: beşiğini sallayan kapkara Afrikalı'yı gördüğünde "Baba!" diye haykırarak kollarını açan 18 aylık Parisli safkan beyaz bebek bunun kanıtlarından biridir. İşte ırkçı kanıtları tek başına çürütmeye yetecek olan bir olay (buna rağmen böylesi "olay"lardan yararlanmaya çok fazla bel bağlamamak gerekir).

Chamberlain'a göre ırk zihinsel ve ahlâki ölçülerce belirlenmektedir. Geleceği aydınlanatabilmek için geçmişin düşlenmesi bir görevdir. Bu nedenle Milano piskoposu Ambroise'ın Hippon piskoposundan daha katışıksız bir kökenden geldiğini düşünür, ve yine bu nedenle halk şiirleri dolayısıyla Slavlar Germen kökenlidirler... Dahası da var: belli bir kültür düzeyine ulaşmış olan bir kimse yalnız başkalarının hangi ırka mensup olduklarını anlamakla kalmaz, aynı zamanda da kendi etnik kökenine ilişkin bir karara da varabilir. "Tabiat anayı çekinmeden ve açık yüreklilikle sorgulayan biri... muhtemelen bir ananın oğluna vereceği cevabı alacaktır: bu cevap her zaman makul ve kesin bir mantığa dayanmayabilir, ama bunun soruyu soranın mutlak biçimde iyiliğini amaçlayan bir cevap olacağı kesindir. Irkın taşıdığı anlamla ilgili sorulacak soruya, bu çok önemli ve insan hakkında sorulabilecek en karmaşık soruya verilecek cevap da öyledir. Kendi "IRK"ını öz "BİLİNÇ"iyle sahiplenmek, kuşkusuz ki diğer bütün kanıtlardan çok daha ikna

edicidir. Seçkin bir ırka, saf bir ırka mensup olan kişi, kendini hergün sınar... Irk bilinci bireyi ve insanı yüceltir, onu çeşitli halkların karışmasından doğan karmaşanın içinden çeker alır ve ona olağanüstü denilebilecek üstün yetenekler kazandırır." Bu sonuca hemen hemen mistik bir inançla ulaştığından olsa gerek, farklı unsurların gerçekte var olup olmadıkları ve ırkın gerçek bir değer taşıyıp taşımadığı konularındaki bilimsel araştırmalar ona göre "fazla bir önem taşımazlar." "Öküzleri sabana koşar ve deriz ki: işte bu, ırkların varolduğunun bir delilidir: bu, ırkın niteliğinin belirleyici bir değere sahip olduğuna ilişkin doğrudan deneye dayanan bir olgudur." Tüm Avrupa uluslarının iki bin yıldan beri yoğun bir melezleşme süreci yaşadıkları, artık saf bir ırk kalmadığı ve tabiat ananın cevabını dinlemeye kimsenin zahmet etmeyeceği düşünülebilir. Ona göre böyle bir durum yoktur. Gobineau'nun kuşkuculuğundan farklı olarak o, çağdaş insanlığı "Pontin çayırlarındaki durgun bataklıklarda geviş getiren mandalar" gibi görmez. Heyhat! O, iyimser, gayretkeş ve yapıcıdır. Çöküntüden kurtuluş umutları ortaya koyar, ırk yozlaşmasına çareler bulur, kan saflığının bir grup insanda yeniden diriltilmesi, gereken önlemlerin alınması koşuluyla mümkündür. Ona göre, Gobineau'nun insanlığın nihai çöküşünü açıkladığı günlerden bu yana biyoloji bilimi çok ilerlemiştir. Darwin ırk karışımının ırkları nasıl özgün karakterlerinden yoksun bıraktığını göstermiştir: *Free Crossing Obliterates Characters* uygulaması hayvanlarda çoktandır başarılı sonuçlar vermektedir. Ve ekler: "bu özellikle ahlâki nitelikler açısından doğrudur, bazıları kırma köpeğin gücünü görürken, tam ve eksiksiz bir ırk bilincinin gerekliliğinden habersiz görünürler: bunlar herzamanki alçaklardır." Ve dahası "bir ırk tedricen asalet ka-

zanabilir ve bu sürecin başlaması her an mümkündür." O halde gözlerimizin önünde çürümekte olan insan ırkları da ıslah edilebilirler. "Irk disiplin"i asil ırkların şekillenme koşullarını belirleyen "doğanın beş yasası"ndan yararlanılmasını gerekli kılmaktadır. Bu yasalar şunlardır:

a) Temel koşulu *mükemmel niteliğe sahip olan hammaddenin* oluşturduğu tartışma götürmez. Ama Chamberlain bu koşulu formüle ederken, pek de farkında olmadığı anlaşılan bir tutarsızlıkla şunları söyleyebilmiştir: "Bu hammaddenin nereden geleceğini eğer biri bana soracak olursa, ona vereceğim cevap, bir şey bilmediğim ve en yüce bilgin dahi olsaydım bu konuda yine tümüyle bilgisiz kalacağımdır."

b) Uzun vadeli bir iç evlilik (endogamie) uygulaması: Bir ırk en yakın akrabaları dışında dölleme ilişkilerine girmeyecek ve yalnızca kendi arasında çoğalacaktır, bu iç doğum (endogamie/insucht) rejimidir.

c) *Ayıklanma* bu rejim içerisinde gerçekleştirilmelidir: yeniden üretilecek ya da safdışı bırakılacak unsurlar eleme yoluyla tesbit edileceklerdir. Bitkilere ve hayvanlara uygulanan yapay tohumlama ilkeleriyle aradaki yakınlık ayıklanma yasasının daha yakından kavranmasını sağlayabilecektir.

d) Dördüncüsü *melezleşmenin zorunluluğu* yasasıdır. Bunun Chamberlain'ın kaleminden çıktığını görmek oldukça şaşırtıcı oluyor: melezleşmenin uygarlığa ulaşmanın zorunlu yolu olduğunu Gobineau daha önce öne sürmüştü; Chamberlain bu konuda eski Yunan... ve Terre-Neuve köpeği örneklerini verir: "Gerçek Terre-Neuve köpeği, eskimo köpeği ile Fransız köpeğinin karışmasından doğmuştur ve kendi türünün değişmezlik ve saflığına uzun bir iç doğum (endogamie) süreci sonucunda ulaşa-

bilmiştir... ve nihayet böylelikle... ayıklanma yoluyla türünün en üst asalet düzeyine erişmiştir. İnsan soyunun bir istisna olduğunu düşünmek için elimizde en küçük bir delil dahi yoktur... ve henüz insanlar üzerinde denenmemiş olduğu için de... hayvanlar ve bitkiler üzerinde yapılmış olan denemelere iyice dikkat etmemiz gerekmektedir."

e) Melezleşme önceden belirlenmiş sınırlı ölçüler içinde kalmalıdır. Bazı karışımlar ırka asalet kazandırır, ama kuşkusuz ki tümü değil; bir kısım melezleşmeler her iki ırkın da mahvına yol açabilir. Bu yüzden sert ve kesin sınırlamalara gidilmesi gereklidir. Yine, ırk karışmaları zamanla azaltılmalıdır, kastedilen yeni kanın yayılmasının mümkün olduğu kadar çabuk gerçekleştirilmesi ve sonra da yayılmanın durdurulmasıdır: kalıcı hal alan melezleşme en güçlü ırkı bile yıkıma götürür. Aşağıdaki satırlar 20. yüzyılda yeniden okunduğunda okuyucuda belli bir rahatsızlık yaratmaktadır: "belli sayıda insanı haralara kapatma ve onları nesiller boyunca sürecek deneylerin nesneleri haline getirme konumunda değiliz... İnsan türünü geliştirme merkezleri kurulabildiği takdirde, bedensel açıdan, boy, oran, kıllılık derecesi vb.'ye ilişkin olağanüstü sonuçlar elde edileceğinden de emin değiliz." Chamberlain'ın insan haraları kurulmasının imkansız olduğu yönündeki -kuşkusuz ki bu sonuca üzülerek varmıştır- bu saptaması Naziler tarafından yirmi-otuz yıl sonra kaale alınmayacak ve bu yönde uygulamalara gidilecektir.

3. Irkların Tarihsel Perspektifleri- A) Yahudi Halkının Doğuşu - Chamberlain'a göre bu konu yaşadığımız çağın bir "Yahudi çağı" olmasından dolayı güncel ve acil bir sorun teşkil etmektedir. Yahudi halkının doğuşu beş değişim yasasının adeta bir örneğini oluşturmaktadır. Üstünlüklerini yeni-

den üretmek için KAN YASASI'nı uygulamakta gösterdikleri beceriden dolayı Yahudiler Chamberlain'ın hayranlığına mazhar olmuşlardır. Onlar, ana kaynağı el değmemiş durumda korumuşlardır, ona bir damla bile yabancı kan karışmamıştır. Yahudi kızları Yahudi olmayan erkeklerle evlenebilirlerken, erkekler Yahudi olmayan eş alamamaktadırlar. Yahudiler "hayatımızda yeralan özel ve tam anlamıyla yabancı unsurlardır." Onların Avrupa tarihi üzerindeki etkileri "önemli ve elbette ki her anlamda kötüdür", "felaketle sonuçlanan nice tarihsel serüvenden ve nice kahraman ve ateşli halkın yaşadığı çürümeden" tümüyle onlar sorumludurlar.

Yahudiler birbirlerinden tamamen farklı insan türlerinin karışmasından meydana gelmişlerdir. Ve Yahudi halkı doğuşundan bugüne bu kusurunun bilincinde olmuştur, onun soysuzlaşmaya varan ırk bileşimi, içinde "bir kan çürümesi, doğaya karşı işlenen bir cürüm" barındırır. Bizzat Yahudi halkının varlığı dahi "bir günahtır, hayatın kutsal yasalarına karşı işlenmiş bir cürümdür... bilinçli olarak değil, bilinçsizce işlenmiş bu hatadan yalnız bireyler değil, bu halkın tümü arındırılmalıdır."

İlk önce bu satırlarda Yahudiler'in esas olarak bir dinin izleyicileri olarak değil bir *ırkın* mensupları olarak takdim edilmekte olduklarını belirtmek gerekir. Artık Ortaçağ'ın dinsel ya da iktisadi temele sahip antisemitizminden çok uzaklardayız. Toledo statülerinden de ... 19. yüzyılı karakterize eden ırksal ideoloji Yahudiler'i yalıtmaktadır. Toussenal'ın Chamberlain'dan az önce Yahudiler'i "çağın kralları" adıyla anmaktadır. Drumont Ortaçağ karikatürlerini çok geride bırakan bir Yahudi portresi çizmiştir: "Yahudi'yi anıştıran başlıca özellikler şunlardır: Ünlü kemerli burun, kırpışık gözler, kazma dişler, kepçe kulaklar, badem şeklinde dörtköşe

tırnaklar, uzun bir gövde, yassı ayaklar, yuvarlak dizler, son derece çıkık topuklar, bir sahtekarın ya da haininkiler gibi yumuşak eller. Bunların kollarından biri diğerinden uzun olur." Dühring 1880'lerde onları "katlanılmaz olduğu kadar da tehlikeli bir ırk" olarak nitelemiştir. Bu antisemitizmin yeni bir türüdür: antisemitizm eski özgün şeklini artık kaybetmiş ve daha geniş ve bütünlüklü bir sistemin unsurlarından biri haline dönüşmüştür.

B) Etnik Kaos İmperium Romanum'un eski coğrafî alanı içinde yeralmış halkların toplamıdır. Yunanlılar'ın Salamin Savaşı'nda gösterdikleri cesareti daha önce inkâr etmiş olan Chemberlain, başka bir yerde İran yumuşaklığının karşısına Semito-Helenik yırtıcılığı çıkarmakta tereddüt etmez. Chamberlain'a göre kuşkusuz ki Sanat ve Düşünce Eski Yunan'da gelişkindi, ama yine de Goethe ya da Richard Wagner onlardan üstündüler. Adalet duygusu elbette ki Roma'da çok canlıydı ancak bu Justinien ve işbirlikçilerinden sonra körelecekti. (Suriye-Fenike kırması, çirkin, kan dökücü) Caracalla'nın Roma sitesi yurttaşlığı hakkını 212'de imparatorluğun tüm tebaasına teşmil etmesiyle birlikte uygarlığın çöküşü de hızlanacaktır: bundan böyle özgür yurttaşlar değil sadece uyruklar vardı. Yazar Samsatlı Lucien çağının tüm soysuzluklarını şahsında özetlemişti ve bu yönüyle Heine'ye benziyordu. (Naziler'in Heine'nin kitaplarını bir kül yığınına dönüştürdüklerini biliyoruz.)

Kendine özgü bir Hıristiyan olarak kalan Chamberlain kilisenin ilk yüzyıllarına kısmen de olsa sempati duyar: katı çileciliği reddetmekle birlikte Hıristiyanlığın bu dönemine ırksal bir anlam kazandırmaya çalışır: inzivada yaşayan Hıristiyan keşişlerinin cinsel ilişkide bulunmayı reddetmelerinin, bu evliyaca davranışlarının nedeni Chamber-

lain'a göre onların kendi çağlarının sırrına ermiş olmaları ve ırk karışımı yoluyla kirli kanın yayılmasına alet olmaktan kaçınmak istemeleridir: "Bu asil varlıklar büyük bir kalp yüceliği göstererek bu iğrenç dünyadan el etek çekiyor.. cinsel arzularını köreltiyor ve tövbekar oluyorlar, sonra da arkalarında çocuk bırakmadan ölüyorlardı."

Yine ona göre, Rönesans 5. yüzyıl istilalarının ürünü olan ince Germanik tabakanın gizlediği etnik kaosun hortladığı bir dönem olmuştur. Kaos 16. yüzyılda Ignace de Loyola gibi birinin şahsında yeniden vücut buluyordu: ari ırka mensup olmayan biri, bir Basklı olduğundan dolayı eserlerinde dile getirdiği düşünceleri de kötüydü!... "Ignace de Loyola'nın şahsında okuyucuya bir anti-Germen'in tipini çiziyorum." Chamberlain'ın Loyola'ya ilişkin bu iddialarını, azgın bir antisemit olan Drumont'un *La France Juive*'de (Yahudi Fransa) belirttiği düşünceyle karşılaştırmak ilginç olacaktır: "Bu Cizvit Yahudi'ye ezelden karşıdır. Ignace de Loyola safkan bir Aryen'dir." Napoléon'un Chamberlain'ın gözünde bir "kaos taşıyıcısı" olmasında şaşılacak bir şey yoktur, Chamberlain ondan Ignace de Loyola'nın gerçek bir izleyicisi şeklinde söz etmektedir, Napoléon anti-Germanizm'in yeniden ete kemiğe bürünmüş halidir. Bütün bu düşüncelerin toplamı olarak ortaya kaçınılmaz biçimde şu sonuç çıkmaktadır: "daha az Germanik bir ülke daha az uygar bir ülke demektir. Londra'dan Roma'ya geçmek, en seçkin uygarlıktan ve en yüksek kültürden yarı-barbarlığa, pisliğe, cehalete, sahtekârlığa ve sefalete geçmek demektir."

C) Germenler - Chamberlain'ın Germanizm'e bakışı Gobineau'dan çok daha kapsamlıdır. Etnik yapıya ilişkin düşüncesi de daha bir Orta-Avrupa'lı *(mitteleuropaeische)* ve daha az İskandinav'dır,

ama o gerçek Slavlar'dan başka kimseyi Germen saflara kabul etmez.

Keltler'e gelince onların payına düşen iltifatlar daha da güzeldir: Kelt kökenli Gallatlar'a yaptığı çağrıda Havari Paul'ün kullandığı uslup, kokuşmuş Roma'ya kullandığı usluptan çok farklıdır. Ortaçağın Bröton dönemi şiiri Germen ruhuna oldukça yakındır. Duns Scot ve Abélard, Keltler'i teoloji alanında çok iyi temsil etmişlerdir. Fransa 18. yüzyılda henüz Aryen bir ülkeydi ve Aryenizm'in tipik ifadesi olan Voltaire Katolik aleyhtarlığıyla Germenizm'in saf bir temsilcisiydi. Ama İnsan Hakları Bildirgesi'nin burjuvazinin ve halklar kaosunun eseri olduğundan kuşku duyulamaz.

Chamberlain Germenler'den, Gobineau'nun Aryenler'den sözederken kapıldığı coşkuya eşit bir coşkuyla sözeder. İmparatorluğun çöküş aşaması hakkındaki hükmü ise: "Bu kokuşmuş dünyanın üzerine Kuzey'den bir güneş doğdu. *Ex septentrione lux*" şeklindedir,

Pangermanistler tarafından kolay ve dolaysız biçimde yararlanılmaya Chamberlain Gobineau'dan çok daha müsaitti: onlar, üç ırkın sahip olduğu dinsel kapasitelere ilişkin incelemeler ırkçıların mutlu geleceğe olan inançlarını güçlendirdiği ölçüde, Chamberlain'ı hiç tereddüt etmeden benimseyeceklerdir.

4. Üç Avrupa Irkının Dini Duyguları - Chamberlain etnik grupların dünya görüşlerine, *Weltanschauung*'a- her şeyden çok önem vermiştir. Çeşitli halkların bu konudaki yeteneklerini şöyle değerlendirmektedir.

A) Yahudi Tektanrıcılığı - Yahudi halkının dinsel yeteneklerinin diğer halklardan daha gelişkin olduğu yolundaki kanaat 19. yüzyıl ortalarında hemen bütün din tarihçileri tarafından kabul edil-

mekteydi. Oysa Chamberlain çalışmalarında başından beri bunun tersini öne sürmüştür: "Hiçbir insan topluluğu Samiler ve onlarla yarı yarıya kandaş olan Yahudiler kadar dinsel yeteneklerden yoksun değildir... ve biz kendimizi gönüllü olarak Yehova yasalarının saklandığı sandığı bekleyen sakat kölelere benzetiyoruz!" Chamberlain Aryen halklarla kıyaslandıklarında Yahudiler'in dinsel alanda aşırı bir kısırlık içinde olduklarını düşünmektedir.

B) Etnik Kaos ve Din - Bu konuda Chamberlain'ın çok katı görünmesine ve benimsedikleri dinsel görüşler itibarıyla Akdenizliler'i Yahudiler'in hemen ardına koymasına şaşmamak gerekir. "Kilise'nin yenilmesine yardımcı olan Afrikalı, Mısırlı ve diğer melezlerin günahları hakkında konuşmak dahi gereksizdir." "Fransızlar kendilerini hoşgörüsüzlükten koruyamayan kısır bir kuşkuculukla, acımasız ve kışkırtıcı bir klerikalizm arasında bocalarlar... yapmacıksız bir putperestliğe düşmüş olan Güney Avrupalılar uygar halklar tarafından buralardan kovulmuşlardır." Ama hasımlarına karşı centilmenlere has bir sempati beslemeye yatkın olan Chamberlain, Kilise'nin yönetme yeteneğinin hakkını teslim etmekten de hoşnutluk duyar, "zira örgütlenme yöntemlerinin yetkinleşmesi, gelenek faktörünün gücü, insan ırkının tanınması, Roma'ya büyüklük ve ihtişamını veren ve kimsenin itiraz edemeyeceği hususlardır."

C) Germen'in Dini Karizması - Chamberlain'ın Yahudiler'e karşı düşmanca ve aşağılayıcı tavrı gözönüne alındığında, onun Filistin'de doğmuş bir din kurucusu olan İsa'nın saf bir Aryen olduğunu düşünmesi son derece şaşırtıcıdır. İsa Aryen'dir, çünkü Yahudi değildir. Galileliler'le yaptığı konuşma onun Yahudi olmadığını açıkça ortaya koymaktadır, "İsa'nın damarlarında muhtemelen bir tek

damla bile Yahudi kanı yoktur ve bu ihtimal gerçeğin ta kendisidir." Ve ayrıca İsa davranışları gereği bir Aryen olarak ele alınabileceğine göre Germenler'in de Hıristiyanlığın mesajını benimsemeye özellikle yatkın olmaları gerekir: "Dinin mutlak doğuşu dünyaya İsa'nın şahsında görünmüştür ve yeryüzünde hiç kimse bu tanrısal çağrıya kulak vermeye Germenler kadar hazır değildi..." Ama bütün bunlar uzun bir süre boyunca ortadan kaldırılmış olmalıydılar, "din... Germenler'in evrensel tarihte ortaya çıkışından bu yana iğrenç eller, etnik kargaşanın piçleri tarafından kendilerine giydirilen deli gömleğinden kurtaracak kadar güçlü olamadı." Goethe "Ey Alman evladı, Hıristiyanlığı kabul etmiş olman senin zafer halendir!" şarkısını söylemeye devam edebilirdi. Bu durumda Almanya kendi güçlü yeteneklerine ve misyonuna sadık kalarak yeni bir din yaratmalı ve yaymalıydı: "Kabul edilebilir bir Hıristiyanlık bizde mevcut değil, ama sonunda olacak." Bu din yaratılamadığı takdirde "Germenizmin her türlü düşmanıyla ittifak halinde olan "Roma, zaferi kazanmakta gecikmeyecektir." Saflarımızda kısa sürede bir diriliş doğmadığı takdirde... Hıristiyan inancımızı bizi arkalarından sürükleyen sahte yıldızlardan kurtarmayı başaramadığımız takdirde... kendi özgür Germen ruhumuza eksiksiz biçimde uyarlanmış bir din" yaratmayı başaramadığımız takdirde, "istikbalin sisleri arasında yeni bir III. Innocent'ın ve yeni bir Latran Konsili'nin zuhurunu bekleyelim, Engizisyon'un odun yığınlarının yeniden kurulmasını bekleyelim." Chamberlain'ın ölümü üzerinden daha on yıl bile geçmeden yeni ırkçı din Almanya'da sahneye çıktı: bu gergin ve puslar arasında gizlenmiş olan konular Nazi önderlerine siyasi eylemleri için zemin sağladılar ve dayanacakları düşünce zehirlenmesinin temellerini hazırladı-

lar. Gerçi Engizisyon odun yığınlarını tutuşturamadı ama bu kez insanların ufkunu krematoryum fırınlarından çıkan dumanlar karartacaktı.

III. Vacher de Lapouge ve Antropososyoloji

1. Antropososyolojinin Temelleri -

A) Vacher de Lapouge'un Yöntemi ve Siyasi Düşünceleri - Kendisi de Gobineau gibi Fransız olan Vacher de Lapouge öğretim üyesi olduğu Montpellier Üniversitesi'nde, *Les Sélections Sociales* (Toplumsal Ayıklanma 1896), *L'Aryen, Son Role Sociale* (Aryen ve Toplumsal Rolü, 1899) *Race et Milieu Sociale*'den (Irk ve Toplumsal Çevre 1909) oluşan üç bölümlük bir konuda serbest kurslar da vermiştir. Antropososyoloji okulunun başlıca kurucularındandır. Bu okula göre her şey ölçülebilir "bilimsel" verilere dayanmaktaydı, bütün gerçekler esas olarak brakisefaller (geniş kafalılar, bunlar kalabalıktırlar) ve dolikosefaller (uzun kafalılar, bunlar sayıca azdırlar) biçiminde ayrılan kafa ölçümleri göstergelerinden çıkmıştı. Bir ırkın ya da bir halkın değer ve yetenekleri brakisefallar ile dolikosefallerin yüzde oranları tarafından belirleniyordu. Antropososyolojinin vardığı sonuçların genel olarak sarışın dolikosefal ırka ithaf edilmiş bir övgü şiirinden ibaret olduklarını yeri gelmişken belirtelim.

Lapouge'un siyasi düşüncelerine gelince; o demokrasi yoluyla topluma nüfuz eden eşitlikten iğreniyordu. Adalet, eşitlik, kardeşlik gibi yalanlar yerine bilimsel siyaset, güçler, bilim yasaları ve ırk gerçeklerini tercih etmekteydi.

B) Toplumsal Ayıklanma - Broca, doğal ayıklanma sürecinin grup içinde tamamlanmış, ya da şan ve başarı kriterleriyle yer değiştirmiş olduğunu belirtmek amacıyla "toplumsal" ayıklanmadan bah-

setmiştir. Şan ve başarı kriterleri, bazen bir soya, bazen de bir topluma mensup olarak ele alınan bireyde olumlu yönlerin gelişmesini sağlar. Çağdaş toplumlarda en önemli rol toplumsal ortamın ayıklayıcı faaliyeti tarafından oynanır, ancak bu ırkın ıslahını da kapsayacak kadar etkili değildir. Türü güçlendiren ve ıslah eden doğadır: toplumsal ayıklanma çoğunlukla sıradanların güvencesidir.

Lapouge ise Broca'dan farklı olarak, "iç ayıklanma" (sélection interne) kavramıyla çevreleri içinde kazandıkları başarıları, ve "dokusal ayıklanma" (selection interstitielle) kavramıyla da yabancı unsurlar tarafından gruba yapılan ve onda nitelik değişikliklerine yol açan müdahaleleri tanımlamıştır. Yapılan araştırma sonucunda, Montpellier mezarlığındaki 17. ve 18. yüzyıllardan kalan kafataslarından yüksek sınıflara ait olanlar 74.8, sıradan insanlara ait olanlar ise 78.3 ölçüsündedirler. Lapouge'a göre bu sonuç iç ayıklanma sürecinde dolikosefallerin elde ettikleri başarıların göstergesidir, ancak o bu bulguda doğal adaletin toplumsal hayat içinde tecelli ettiğini görüyorsa, "dokusal ayıklanma"nın da etkili, ama Fransızlar arasında brakisefalizasyonun yaygınlaşmasına yol açan meşum bir rol oynamış olduğunu da kabul etmek zorundaydı. Dolikosefal yüksek sınıfların Batı Avrupa'da her geçen gün gerileme kaydettiklerini gösteren bu bulgunun onda Gobineau'ya benzer bir kötümserliğe yol açması gerekirdi.

2. Antropososyoloji Yasaları-

A) Avrupa Irklarının Sınıflandırılması -

a) Homo Europaeus - Britanya adalarında ve Kuzey Avrupa'da yaşayan, sarışın, iri yapılı, uzun yüzlü bir dolikosefal olup, psikolojik açıdan egemen, kendinden emin, gözü yükseklerde bir tiptir. Gururlu ve insiyatif sahibidir ve devletten kendi faali-

yet alanına saygı göstermesinden başka bir şey talep etmez: bağımsızlığını kilisenin otoritesine terkedemeyeceği için de Protestan mezhebini tercih etmiştir: Gobineau'nun değerlendirmelerine göre Aryen tipin ikuzenlerindendir.

b) Homo Alpinus - Auvergne'lilerin ve Türklerin mensup oldukları bu brakisefal tür, kısa boylu, esmer, yuvarlak kafalı ve yuvarlak yüzlüdür. Fransa, İtalya ve Balkan ülkelerinde ağırlıktadır. Geleneklere bağlıdır, ağır iş görür, öncü olmayı denemekten kaçınır ve birinin arkasına saklanmayı tercih eder. Siyasi açıdan "mükemmel bir köle, ideal bir serftir... ve her türlü ahlâksızlığa yatkın olduğu için de bizimki gibi cumhuriyetlerde en revaçta olan yurttaştır." Katolik kilisesine bağlıdır, sıradanlığı tercih eder ve ilerlemeden ürker. Yunan ve Roma uygarlıklarıyla Batı Avrupa ona dayanmışlardır.

c) Homo Mediterraneus esmer ve dolikosefaldir. En mükemmel örnekleri Napolili ve Endülüslüler'dir. Sayısız alt türleri bulunmasına rağmen Lapouge bu kategori üzerinde pek durmamıştır.

B) Ammon Yasası ve Kentli Dolikosefaller - Dolikosefallerin kentsel temerküzü adını da taşıyan bu yasa antropososyolojinin kurucularından Alman bilgin Ammon'un buluşlarındandır. Sözkonusu yasa 1886 Baden Dükalığı'nın askere alma kayıtlarına dayanılarak meydana getirilmiştir. Bu verilerin araştırılması sonucunda kır ve kent nüfusları arasında göz ve saç rengine ve özellikle de kafatası yapısına ilişkin farklılıklar keşfedilmiştir. Kafatası ölçümü, Mannheim, Heidelberg, Karlsruhe'de 80 dolaylarındayken, bunların hemen yakınlarındaki kırsal alanlarda 85 dolayındaydı. Kentlerden gelen askerlerin yüzleri kırdan gelenlere kıyasla daha uzun ve dardı. Bu gözlemin sonuçları Fransa ve İtalya'da yapılan benzer saptamalarla da çakışıyor-

du. Verilere göre çıkarılan sonuçlar ayıklanma süreçlerine ilişkin bakışları kısmen doğruluyordu: kentlere göçenler, köylülerin en hırslı ve en enerjik kesimleriydi, kırsal nüfus arasındaki dolikosefallerdi; elde edilen kümülatif sonuçlara göre kent nüfusu giderek dolikosefalleşirken (ve bunlar arasında yönetici sınıflar daha yüksek bir dolikosefali oranı arzederlerken) kırlarda brakisefalizasyon eğilimi görülmekteydi. Antropososyoloji okulu bu yönde 1888-1990 yılları arasında milyonlara varan kafatası ölçtü, sayısız anketler düzenledi. Ammon kentli grubu üç kategoriye, gerçek kentliler (kentli ailelerden doğanlar), yarı-kentliler (köylü ailelerden kentlerde doğanlar) ve yarı-köylüler (kentlere göç etmiş olan köylüler) kategorilerine ayırdı ve onların kırda yaşayanlara kıyasla daha dolikosefal olduklarını ispata çalıştı.

C) Lapouge'un Temel Yasaları - Ammon yasalarından türemiş olup, sayıları on bire ulaşan bu yasalardan burada sadece ikisini, kentli kafatası yapıları yasası ile entellektüeller yasasını ele alacağız.

Kentli Kafatası Yapıları Yasası - Kent nüfusunun kafatası ölçüleri hemen çevrelerinde yaşayan kır nüfusunun ölçülerinden daha düşüktür. Bu saptamalar, Aveyron'da, Montpellier çevresinde, Doğu Fransa'da ve Almanya'da yapılmıştır.

Entellektüeller Yasası - Entellektüellerin kafatasları her yönde özellikle de enlemesine daha geniştir. Bu deneklerde kafatasının dış bölümünün genişlemekte olduğu görülmektedir ve bu genişleme ömür boyunca sürebiliyordu; bunun iyi bilinen bir örneği de Gladstone'du ve Lapouge bu örneği bizzat gözlemlemiş olduğunu açıklamıştı.

3. Antropososyoloji Yasalarının Eleştirisi -

A) Dolikosefallerin Kentsel Temerküzü Yasası - Uzun kafalıların Fransa ve Almanya kentlerindeki

oranlarının görece daha yüksek olmasının esas nedeni tarihseldir; Alpin tip Batı Avrupa'ya çok geç gelmiş ve esas olarak da Vosge'lar, Savoie ve Auvergne gibi yüksek bölgelere yerleşmiştir: Ammon ve Lapouge'un ele aldıkları kentler (daha çok Ren vadisinden Montpellier ve dolaylarına kadar) brakisefallerle meskûn bölgelere yakındırlar. Başlangıçta "dolikosefal" olan bu kentler göçler sonucunda "brakisefal"leşme eğilimi göstermeye başlamışlardı, ancak bu gelişme komşu dağlık bölgelere kıyasla daha yavaş ve daha düşük oranda gerçekleşiyordu.

Antropososyoloji okulu bunun dışında başka bir çelişkiyi de içinde barındırmaktadır: kentlere göç eden köylülerin dolikosefaller oldukları söylenmekte, ama kentsel nüfus arasında brakisefallerin oranı giderek artmaktadır. Bu Lapouge'un yayınladığı çizelgelerden, özellikle de Aveyron bölgesiyle olanlardan çıkan sonuçtur: Aveyron'da ortalama kafatası ölçüsü 85.5'dir: 70.000 Aveyron'lu göçmenden 26.736'sı ortalama kafatası ölçüsü 81.5 olan Sein'e, 18.191'i de kafatası ölçüsü 82.5 olan Herault'ya göç etmiştir. Bunların göç ettikleri ilçelerin kafatası ölçülerinin Aveyron'dan daha düşük olduğu açıktır. Dolayısıyla, tötonik tipin gezginliğe ve göçe, dar görüşlü brakisefallerin ise kırlarda yaşamaya eğilimli olduklarını öne sürmek bir yanılgıdır... Örneğin Livi'nin İtalya'da incelemiş olduğu kafatası ölçüleri ortalamanın altında olan 300.000 kişinin kafatası oranları farklılığının çok az olduğunu belirtmek gerekir. Ammon'un düzenlediği istatistik çizelgelerindeki sonuçlar genel olarak tatmin edicidir ve onun arzuladığı yönde bilgiler vermektedir. Ama böylesi mutlak bir tez kurabilmek için yalnızca kafatası ölçümlerine dayanmak yeterli olabilir mi?

B) Toplumsal Tabakalaşma Yasası ve Dolikosefallerin Sözümona Üstünlüğü - İri yapılı, sarışın tö-

ton ya da nordik tipe üst sınıflar arasında yoğun biçimde rastlanırken, kafatası ölçülerinin zenaatkârlarda köylülerden, serbest meslek sahiplerinde ise zenaatkarlardan daha küçük olduğu görülmektedir: antropososyoloji okulunun ulaşabildiği sonuçlar bunlardan ibarettir: ancak bu okul özelliklere sahip bir sınıf olan entellektüellerde (halk arasında kullanılan "kocakafalı" deyimine uygun olarak) yuvarlak ve geniş kafa yapısının hakim eğilim olduğunu belirten "entellektüeller yasası" dolayısıyla zorlanmakta olduğunu kabul etme dürüstlüğünü göstermiştir. Lapouge "Entellektüel kendi kategorisinden daha geniş bir kafatasına sahip olma eğilimindedir.... o bir eurycephale, yani yapay bir brakisefaldır" diye yazıyor. Ancak bu pek fazla bir şey anlatmadığı gibi, psikolojik ve entellektüel üstünlüğün dolikosefallere ya da sarışınlara vergi olduğunun kanıtlanmasının imkansız hale gelmesi bu okulun tezlerine çok ciddi darbe vurdu. Lapouge 1899'da şunları yazmıştır: "Aryen ırk, güzel sanatlarda, sanayide, ticarette, bilimde ve edebiyatta öncüdür, ilerlemenin öncüsüdür." Oysa dolikosefalinin bütün halklar arasında en belirgin olarak "siyahlar"da görüldüğü belirlendiğine göre, ilerlemenin doruğunda onların bulunması gerekmez miydi? Belçikalı antropolog Dr. Houzé'nin 1906'da Lapouge'u eleştirirken "Etnik bir tür olarak Aryen, dilbilimciler tarafından keşfedildi; antropososyolojinin yaptığı onda bir sığınak aramak olmuştur" demesinin nedeni de budur.

Irk gururunun, pangermanizmin ve töton şovenizminin miti olan sarışın, dolikosefal kuzeyli adam kültünün güçlenmesinde Antropososyoloji Okulu'nun doktrinlerinin payı büyüktür. Görüşlerini, giderek daha geniş ölçüde kafatası biçimine dayandıran Lapouge 1877'de şunları yazıyordu: "Önümüzdeki yüzyılda kafatası ölçümünün sonuçlarının bir

derece büyük ya da küçük çıkmasının insanları çok üzeceğine inanıyorum: günümüzde göndermeler yapılan kutsal "shibolet" ve dil yakınlıklarının yerini bu alacaktır... duygusalların en son kuşağı halkların birbirine benzer biçimlerde yok olmalarına yardımcı olmaya devam edebilirler." Aradan altmış yıl bile geçmeden insanlık bu kehanetin gerçekleştiğine tanık olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
NASYONAL - SOSYALİZM

Nasyonal-Sosyalizm'in sahneye çıkışıyla birlikte ırkçı doktrinlerin etkili biçimde uygulamaya konulduğu ve teori ile pratik arasında bir ayrım yapabilmenin çok zor hale geldiği bir noktaya ulaşıyoruz. Buna *Mein Kampf*'ın (Kavgam) bir doktrin kitabı olmayıp bir "mücadele" ve eylem kılavuzu olduğunu ve onu kaleme alan eylem adamının, yetenekli otodidaktın, tasvir etmekte yetersiz kaldığı aşağı ırklara ilişkin motifler içerdiğini de eklemek gerekir. *Mein Kampf*'dan daha derin düşünen bilim adamları ve yazarlar olmak arzusuyla yola çıkan Alfred Rosenberg ve F.K. Günther gibi parti "entellektüel"leri ırkçı tutumlarının ürünü olan anlaşılması zor ve muğlak üslupları nedeniyle bunda başarılı olamadılar. Onların önemli düşünürler olduğunu yalnızca bazı dar çevreler savunmaktadır

I. Hitler ve "Mein Kampf"

Hitler *Mein Kampf*'ı 1924'de tutuklu bulunduğu Landsberg am Lech kalesinde kaleme aldı: yazar Nasyonal-Sosyalizm'in kutsal kitabı haline gelecek olan bu iki bölümlük çalışmada, çoğu yerde kendi kendisiyle çatışır. Kitap, okumaya pek fırsat bulamamış bir adamın olguları basite indirgemekte son derece mahir olan zekâsının ürünüdür. Hitler hem düşüncelerini kanıtlamayı hem de kolaycı kanıtlarla ortalama okuyucuyu etkilemeyi istiyordu. Bu konuda kendini iyi eğittiğinden kuşku duyulamaz.

1905'lerde Viyana'da yayınlanan *Ostara* dergisinin dikkatli bir okuyucusu olduğu anlaşılıyor. Dergiyi yöneten Jorg Lanz von Liebenfels ilk gamalı haçlı sancağı Wertenstein'daki şatosuna çeken kişiydi. Dergisinde aptalca kavgalarla içiçe geçmiş bir yığın zırva, ima ve maskaralık arasında "sarışın mavi gözlü efendiler ırkına melezleşmiş aşağı ırklara karşı yürütülecek kanlı mücadelede öncülük etmeye aday bir erkekler örgütü kurma" düşüncesini dile getiriyordu. Tipik örneğini Arthur Dinter'in *Kana Karşı İşlenen Günah* adlı romanının oluşturduğu seviyesiz bir slogan edebiyatı ortalığı sarmıştı. Döneminde çok etkili olmuş olan bu romanın konusu şöyledir: genç kız bir Yahudi'yle ilişki kurar, hamile kalır ve doğum yapar, ancak çocuk yaşamaz: daha sonra bir Aryen'le evlenir, bu kez doğurduğu çocuk karikatürlerde rastlanan Yahudi tipindedir ve ölen kadeşine benzer; bu hikaye evcil hayvan yetiştiricilerinin çoğunda görülen saplantıyı, bir fantezi olan kalıtımsal içselleştirmeyi *(télégonie)* çağrıştırmaktadır.

Irkçılık, saf biçimiyle etkili bir siyasete hiçbir zaman temel olmamış ve bir çözüm olarak önerilmemiş, bu derece yüceltilmemişti. Hitler'in Almanya dışında pek ciddiye alınmayan ve çok çok bir *flatus vocis*'in hiçbir zaman gerçekleşemeyecek abartmaları olarak ele alınan en katı formülasyonlarından bile taviz vermemesinin sebebi belki de buydu. Tarih boyunca hiç kimse Yahudi'ye günah keçisi işlevini Hitler'in yaptığı ölçüde yüklememiştir.

O, Yahudiler'in oynadığı uğursuz rolün bilincine daha gençliğinde Viyana'dayken varmıştır: "Toplumda Yahudi parmağının karışmadığı bir iğrençlik, bir alçaklık var mı?" Basın, sanat, edebiyat, sinema ve tiyatronun "öldürücü mikroplar gibi davranan ve ruhları zehirleyen" Yahudiler'in faaliyet

alanları olduklarını o zamandan beri keşfetmiştir. Nazi propagandasının yeniden ele alacağı, abartacağı ve yayacağı Yahudiler ve Marksizm arasındaki gizli ittifak ve çakışma temasının kökü Hitler'in, eşitliği, oy çoğunluğunun belirleyiciliğini savunan, ırkın önemini reddeden bir "Yahudi doktrini olan Marksizm doğanın tanrısallığına karşı çıkar ve insanla uyumlu her türlü düzeni tahrip eder" şeklindeki tesbitine dayanıyordu. Geleceğin Führer'i bu tesbitten hareketle "Yahudi"ye karşı kendimi savunurken, Tanrı'nın eserini de korumak için savaşmış oluyorum" sonucuna ulaşmıştır.

Hitler'in üzerlerinde ırkçılığı inşa edeceği ukalaca ve didaktik düşüncelerinin somut hareket noktasını doğaya yapılan şu çağrı oluşturur: "Doğanın yaşama iradesinin büründüğü bütün biçimler temel ve hemen hemen ihlal edilemez bir yasaya tabidir... hiçbir hayvan kendi ırkından olmayan bir hayvanla çiftleşmez, kanarya kanaryayla ispinoz ispinozla, leylek leylekle, kurt kurtla ürer." Doğa üstün bir ırkın aşağı bir ırkla karışmasına bu yüzden direnmektedir. Irk karışımı "Tanrının, yaratanın iradesine karşı" işlenen bir günahtır. İnsan iradesinin doğayı yenebileceği düşüncesine gelince, bu "aptalca olduğu kadar komik ve tam da Yahudiler'e özgü bir iddiadır." Melez halklar yenilmeye ve uluslar haritasından silinmeye mahkûmdurlar: bu bir adaletsizlik olmayıp adaletin ta kendisidir, zira yeryüzünün ilk günahı kana ve ırka karşı işlenen günahtır ve buna teslim olmak insanlığın yok olmasına yol açar. Ve *diabolus ex machina,* Aryen ırkın saflığını bozan, onun fiziki ve ahlâki çöküşünün tohumlarını atan Yahudi nihayet ortaya çıkar: "Siyah saçlı genç Yahudi onu saatler boyunca dikkatle izler, yüzünde şeytani bir tebessüm belirir, genç kız tehlikenin farkında değildir... Yahudi genç kızları ve kadınları

baştan çıkarırken kanın birbirlerinden farklı ırklar arasında oluşturduğu engeli ortadan kaldırdığı için hiçbir üzüntü duymaz. Siyahları gizli düşünce ve amaçları yönünde Ren kıyılarına getirenler de Yahudiler'dir: bu hedef nefret ettikleri bu ırkı melezleştirip soysuzlaştırarak imha etmektir." Talihsiz Avrupa kıtasını yozlaştırmak ve mahvetmek isteyen siyahlar ve Yahudiler arasındaki çıkar birliği sık sık gündeme getirilir, ve bu durumun esas sorumlusu da, Fransa'dır: "Her geçen gün siyahlarla aynı düzeye inmekte olan bu halk evrensel egemenliklerini kurma yönündeki hedeflerine ulaşmaları için Yahudiler'e sağladığı destekle, beyaz ırkın Avrupa'daki geleceğini tehlikeye sokmaktadır."

Esas düşman Yahudi olmakla birlikte, siyahlar da gerçek anlamda aşağı bir ırk oluştururlar. Hiçbir yerde bu kadar açıkça dile getirilmemiş olan özbe öz ırkçı bir düşünceyi pervasızca dışa vuran bu çarpıcı bölümün tamamını buraya aktarmayı yararlı görüyoruz.

"Vereceğimiz örnek, şu anda insanlığın hangi noktalarda yanlış yapmakta olduğunu gösteriyor... Resimli basın şu ya da bu ülkede, avukat, profesör, rahip ya da ses sanatçısı olmayı başaran, ön planda bir görev ya da bir iş üstlenen bir siyahın portresini zaman zaman Alman burjuvazisinin aptal gözleri önüne serer. Aptal burjuvalarımız eğitimin bu mucizevi sonuçlarına hayranlık duyar ve modern pedogojinin elde ettiği başarılar önünde huşuyla eğilirken, sahtekar Yahudi de halkların beynine kazımak istediği teoriyi destekleyen yeni bir kanıt bularak halkların eşitliğini bir kez daha ilan eder. Çöküş sürecini yaşayan burjuvazimiz de akla karşı işlenen bu günahtan en küçük bir kuşku bile duymaz. En uygar ırka mensup milyonlarca insan layık olmadıkları düşük bir konumda yokluklarla pençe-

leşirken, yarı maymun kökenli bir yaratığa hukuk eğitimi vermek bir çılgınlıktır. Eğitilmeye en yatkın yüzbinlerce insan proletarya bataklıklarında yaşamaya terkedilmişken Hottento'ları yada Kafr'ları eğitmek, onları serbest meslek sahipleri haline getirmek Tanrı'nın iradesine karşı günah işlemektir. Sözkonusu olan bilimsel bir 'kültür' değil, ev köpeklerinin terbiyesine benzeyen bir eğitimdir. Aynı emek ve özen zekâyla donatılmış ırklara hasredildiği takdirde, benzer sonuçlara daha kolayca ulaşılacaktır."

Bu koşullar tabii ki ırkçı devletin bazı görevler üstlenmesine yol açacaktır. Yeniden düzenlenmesi zorunlu olan ilk kurum evliliktir: bunun için "süregelen ırk soysuzlaşmasının evliliği içine düşürdüğü onursuzluktan" kurtarmak ve "ona yeri maymunla insan arasında olan hayvansı yaratıklar değil, Tanrı'nın görüntüsüne sahip varlıklar yaratmaya memur edilmiş bir kurumun kutsiyetini kazandırmak gerekmektedir." Kan saflığı korunmalıdır (bu deyimin burada biyolojideki kan dokusu saflığı anlamında değil, kalıtımsal faktörlerin toplamını kasteden halk dilindeki kan saflığı anlamında kullanıldığını belirtmek gerekiyor). Ayrıca hastaların ya da özürlülerin ırkın ıslahı için hazırlanan planlar çerçevesinde kısırlaştırılması da sözkonusudur. Irkçı devletin tespit edilen görevleri arasında dejenere unsurlara karşı mücadele dışında olumsuz ve üzücü başka şeyler olması ne kadar da mutluluk vericiydi. Geriye yalnızca ırkçı devletin yüceltilmesi ve umutla dolu kuruluş çalışmaları kalıyordu! Bedenin kutsanması kültü ve sportif faaliyetler geliştirildi: vücut güzelliği moda değişiklikleri nedeniyle günümüzde ikinci plana itilmiş değilse de "yüzlerce genç kızın çarpık bacaklı aşağılık Yahudi piçleri tarafından iğfal edilmesine izin verilmedi." Karakterin

soyluluk kazanması gibi, fiziki güzellik de insanın kendi zaaflarını alt ederek ulaştığı bir hedefti. Ve Chamberlain'a özgü bir iyimserliğe rastlıyoruz: "İnsanlar artık kedi, köpek ve at türlerinin ıslahıyla yetinmiyor, insan ırkının da ıslahını hedefliyorlar." Ve "bir ırk kirlenmesi döneminden geçmiş olan bir devletin sahip olduğu en iyi unsurları koruyarak yeryüzünün efendisi olacağı" da son derece doğrudur. Bu *Mein Kampf*'ın sondan bir evvelki cümlesidir.

II. Rosenberg ve "20. Yüzyılın Miti"

Estonya kökenli Alfred Rosenberg 1893'de Rus tebaası olarak doğdu ve Chamberlain gibi Alman vatandaşlığını sonradan aldı: Mücadeleye Hitler'le birlikte Münih'de atıldı, 1923 Biralıane Darbesi'ne katıldı, 1930'da milletvekili olarak Reichstag'a girdi ve aynı yıl başlıca eseri olan *Der Mythus des Zwangzigsten Jahrhunderts*'i (20. Yüzyılın Miti) yayınladı. 1941'de işgal altındaki Doğu ülkelerinden sorumlu Reich Bakanlığı'na atandı. Nüremberg yargılamalarında idama mahkum edildi ve 16 Ekim 1946'da aynı yerde idam edildi. Partinin resmi ideologu olarak görülmesine rağmen 20. Yüzyılın Miti'nin Hitler tarafından beğenildiği pek söylenemez. Hitler ona şöyle bir göz attığını ve çok yüzeysel bulduğunu söylemiş ve kitabın satışının Kardinal Faulhaber ve Katolik kilisesi tarafından lanetlenmesi sonucunda arttığının altını hınzırca bir zevkle çizmişti.

Kitabın esas konusu ırk ve kan saflığıdır, ancak Hitler'in son derece yüzeysel kalmış olan eseriyle kıyaslandığında konuyu çok daha hacimli ve kapsamlı biçimde ele aldığı görülür. Nordik (Rosenberg Aryen kavramı yerine bunu kullanmayı tercih eder)

olan her şey değerlidir: en mükemmel örneğini köklerinden koparılmış Yahudi'de bulan "ırklar karmaşası"nı mevhumu muhalifi olarak onun karşısına koyar. Hitler'den çok daha katı bir katolik ve Hıristiyan aleyhtarı olan Rosenberg evrensellikle ilgili her şeye, masonlara, sosyalistlere, Marksistler'e, Yahudiler'e ve Alman ırkına ve ruhuna egemen olmayı istemekle suçladığı her şeye ve herkese saldırır.

Rosenberg, (Gobineau ve Chamberlain'dan sonra bir kez daha) kendini her şeyden çok tarihin ırkçı açıdan incelenmesine adamış ve ırkın çok yüksek olan değerini korumaya ve tüm değerleri ona tabi kılmaya girişmiştir.

Evrensel tarih insana ön planda yer veriyordu, oysa ona göre esas belirleyici olan ırk kavramıydı. Evrenin merkezi olduğunu varsaydığı Atlantik kıtasına ilişkin özgün düşüncelerinde "dünyanın manevi yapısını belirleyen sarışın, mavi gözlü ırkın bir dizi güçlü dalga sonucunda "yeryüzüne" buradan yayıldığını öne sürdü. Ona göre, Kuzeyli Helen kabileleri demokrasinin ithaliyle birlikte yozlaşmışlardır: "Yahudiler'in daha sonra Alman yurttaşı sayılmaları gibi, Yabancı Barbarlar da Atina yurttaşı sayılmışlardı." Ve Sokrates Yunanlı değildi, "Antik Çağ'ın beynelmilelci sosyal-demokratının ta kendisiydi", doğanın karşısına aklı çıkarmış ve saçma bir insanlık vaazı vermişti. İyiye ve doğruya ilişkin bu vaazı, Aşağı İmparatorluk'ta *Graeculi*'nin horgörülmesi sonucuna varacak olan "Yunan ırkının ve ruhunun çürümesiyle tam bir paralellik arzediyordu". Caton gibi eski Romalılar safkan Germenler'diler, ama Roma'nın ayak takımı ve halklar kaosu bu üstün ırkın erdemlerini çok kısa sürede yozlaştırdılar. Hıristiyanlık da ilk günah doktrini ve bağışlayıcılık teorisi ile ırkçı düşünceye karşı olan her şeyi bera-

berinde getirecekti.

Rosenberg çizdiği bu Avrupa tarihinde Fransa hakkında da şu hükme varır: "Roma'nın da bir zamanlar yapmış olduğu gibi Afrikalılar'ı massetmekte olan Fransa'nın güney bölgeleri artık ölüdür ve Toulon ile Marsilya yeni çürüme tohumlarını ülkelerinin iç kesimlerine göndermeyi sürdürüyorlar. Paris'in Notre Dame semti kokuşmuş toplulukların işgali altındadır. Siyahlar ve melezler kollarında beyaz kadınlarla buralarda geziyor, sinegoglarıyla bütünüyle Yahudiler'den oluşan yeni bir semt yükseliyor. Fransa'nın dört bir yanından Paris'e gelen bu güzel ırkın kadınları aşağılık melezler tarafından kirletiliyor."

Evrensellik ve "gerçekleri gizleyen Roma teokrasisi ya da Mason hümanizmi" her *kötülüğün* kaynağıdır. Bu tabii ki onun düşüncesinin ciddiyetten en uzak unsuru değildir; Rosenberg, Roma Kilisesi'ni, masonluğu, Yahudiliği ve Marksizm'i Germen ırkının üstünlüğünün her kılığa girebilen düşmanının değişik görüntüleri olarak tanımlayacak ve onlar arasında gizli bir ittifak olduğunu iddia edecektir. Katolik kilisesinin "tek sürü, tek çoban" formülü bile ona göre Germen ruhuna savaş ilan edilmesidir. Masonluk alçakgönüllülük, dünya nimetlerinden el çekme, fedakârlık vb. Hıristiyan değer yargılarını yeniden ele almış ve yaygınlaştırmıştır: masonlar sahte bir düşmanlık görünümü altında Kiliseyle tam bir işbirliği içindedirler ve adalet ve insanlık bahaneleri altında "sınırları belirsiz bir evrenselliği" yaymaktadırlar; "insanlık üzerine verilen bıktırıcı vaazlar" ve insanların eşitliği doktrini uygarlığa sayılamayacak zararlar vermişlerdir: "Herhangi bir siyah ya da siyah melezi (malâtre) bu sayede Avrupa devletlerinin yurttaşları olabilmektedir... Siyahlar ve Yahudiler Nordik kadınlarla in-

sanlık kavramı sayesinde evlenebilmektedir." Bunlar Yunanlı'ya, Yahudi'ye, Germen'e ya da Çinli'ye değil, genel olarak yalnızca insana değer verdikleri için büyük günahlar işleyen Batı estetiğinin insancıl dönemine ait sonuçlardır. Hitler'in daha önce açıklamış olduğu Yahudi-Siyah-Fransız üçlüsü arasındaki gizli ittifak da nihayet açığa çıkarılır: "Fransız politikası siyah ırkı beyaz ırkla aynı kefeye koyar. Yüz kırk yıldır Yahudiler'i özgürleştirmek için hiçbir çabayı esirgemeyen de zaten odur. Fransa bugün Avrupa'nın siyahlar tarafından kirletilmesinin baş sorumlusudur, bu tutumunu sürdürdüğü takdirde o artık bir Avrupa devleti olmaktan çıkacak ve daha çok Afrika'nın Yahudiler tarafından yönetilen bir uzantısı haline gelecektir."

Nordik ırkın yükselmesi için yapılan her şey iyidir. Kitapta genel olarak düşmanca yargılara konu edilen kadınlara gelince, onlar yalnızca hayatın koruyucularıdır ve Nordik ırkın saflığının korunması misyonuyla kadınlar görevlendirilmelidir: "Bir Suriyeli'yi Kurfurstendamm'da yurttaş ve evlenilebilecek bir eş olarak görmekte ısrar edildiği takdirde"... topyekün bir çürümeye varılacaktır. Irkı arındırmak ve ıslah etmek gerekiyor: aklı başında olan her Alman, evlenme yeteneğine sahip insanların bedenlerine herhangi bir zarar verilmesini yasaklayan Hıristiyan nikâhıyla ilgili 1931 tarihli Papalık genelgesine var gücüyle karşı çıkmalıdır. "Asgari programımızdan seçtiğimiz" bölümler olan hastaların ve sabıkalı mücrimlerin cerrahi müdahaleyle kısırlaştırılmaları, Almanlar ve Yahudiler arasında evliliğin ve hatta cinsel ilişkinin dahi yasaklanması, ırkın korunması yolunda alınacak basit önlemlerin sadece birkaçıdır. Yeni bir din kurmak gerekmektedir: Suriye-Yahudi-Doğu kökenli bu eski din "Nordik kan taşıyan halkların organik güçlerinin

önünü" tıkamaktadır. Rosenberg'in dinle ilgili ifade ettiği düşünceleri ciddi, ırkçılığa sıkı sıkıya bağlı ve daha önce duyulmamış tarzdadır: "Eski Ahit'in taşıdığı din kitabı sıfatının tek bir hamleyle kaldırılması gerekiyor": kökü çok eskilere dayanan, Almanlar'ın Yahudileştirilmeleri girişimini başarısızlığa uğratmanın tek yolu budur. İncil'de değişiklikler yapılması doğru olacaktır, İsa'nın savaş ve zaferle ilgili sözleri dışında ondan alıntı yapılmamalıdır: zayıfların ve acının simgesi olan haç başka bir simgeyle değiştirilmelidir. İncil bir korkaklık doktrini olmaktan çıkarılmalıdır. Kısaca, hemcinslerini sevme ülküsünün ulusal onur düşüncesine tabi kılınması, Hıristiyanlığın sahip olduğu sağlam değerlerini Germen karakterine borçlu olduğunun gözden kaçırılmaması ve dinsel uygulamaların ulusun ırksal yapısını güçlendirip güçlendirmediğinin sürekli olarak sorgulanması gerekmektedir.

En çarpıcı formüllerini derleyerek ırkçılığı en saf biçimiyle sergilemeye çalıştık: unutmuş bulunanlar ve bilemeyecek kadar genç olanlar bunlara şaşabilirler. Son olarak bir şey daha eklemek istiyoruz: "Yahudi'ye, Siyah'a, Sidi'ye, Suriyeli'ye karşı yürütülen haçlı seferinin anahtar kavramı özsavunmadır". "Belgeleme ve Propaganda Merkezi" tarafından Paris'de 1938'de yayınlanan ve Hitler, Rosenberg, Goebbels ve Steicher'den oluşan korkunç dörtlünün imzalarını taşıyan, *Yahudiler'e Karşı Savaş* adlı broşür bu cümlede özetlenmektedir.

III. Uygulama

Bu akıl dışı zırvaları üreten adamlar, öncellerinden farklı olarak kendilerini birgün devletin başında buldular. Ele geçirdikleri siyasi yetkiler onlara teoriden pratiğe, sözden eyleme geçme fırsatını

verdi. Hitler ırkçılığının pratiğini ayrıntılı biçimde anlatmak konumuzun dışında olmakla birlikte, vahşette onları aşmanın pek de kolay bir işe benzemediğini ve sistemin en karakteristik ve ürkütücü yanını oluşturan, ırkların önceden tasarlanarak sistemli biçimde imha edilmelerini anlatabilmek için en azından başlıca uygulamalarından bazılarını hatırlamanın yerinde olacağını düşünüyoruz.

Sivil halkın savaşçı askeri güçler tarafından katledilmesi kuşku yok ki iğrenç ve haklı gösterilemez bir eylemdir; ancak bunlar önceden, soğukkanlılıkla tasarlanıp uzun süre olgunlaştırıldıktan sonra gerçekleştirilen uygulamalar olmayıp savaşın genel şiddeti içinde vuku bulan olaylardır. Roger Ikor Hitler'in uygulamaları içinde insanı en çok bu mekanizmanın hayvansılığının etkilediğini belirtir, François Mauriac'a göre ise bu "en yaygın, en iyi yürütülen, en iyi hazırlanan katliamdır: idari, bilimsel, bilinçli bir katliam, ancak Almanlar'ın yapabileceği bir katliam."

1. Yasal Önlemler- Aynı gün içinde yayınlanan bir dizi yasa arasında bir tanesi, 14 Temmuz 1933 tarihli "ırsi hastalıklara tutulmuş şahısların üremelerini" yasaklayan ve "insan soyunun ıslahını ve ırkların arıtılmasını" zorunlu kılan yasayla aynı amaca yönelik olan yasa özel bir öneme sahipti ve belli kategorilerden hastaların iradelerine rağmen kısırlaştırılmalarını öngörüyordu. III. Alman Reich'ı, tıpkı hastalıklı hayvanlarının hemcinsleriyle üremelerine izin vermeyen bir hayvan yetiştiricisi gibi, marazlı yurttaşlarının üreme haklarını bu yasayla ellerinden almaktaydı.

Bu yasaya tabii ki ırkçı uygulamalarda yararlanmak amacıyla başvurulmuştu ve ilk olarak Alman ırkının saflığını tehdit ettikleri düşünülen siyahlara karşı kullanılacaktı. 1919 ve 1920 yılların-

da Ren'in sol yakasını ve 1923'de Ruhr'u işgal altında tutan Fransız birliklerinde görevli Afrikalı askerler Alman kadınlarıyla kurdukları ilişkiler sonucunda arkalarında gayrımeşru çocuklar bırakmışlardı. (Bunların beyaz arkadaşları da farklı davranmamışlardı, ancak onların ilişkilerinin ürünlerini siyahlarınkiler gibi saptamak kolay değildi.) ve 8 Şubat 1943'de *Deutsche Zeitung* "Kara Utancın Mirası" başlıklı bir makale yayınladı. Makalede Hans Schröder bu "melez piçler"in kısırlaştırılmalarını talep ediyordu. Alman otoriteleri 1935'de bu kategoriye giren 145 çocuk tesbit ettiler ve bunların kısırlaştırılmaları o tarihten sonra hep gündemde kaldı. 1935 Martı'nda 20 kişiyi aşan bir komisyon sorunu inceledi ve 18 Nisan 1937'de Führer bu "siyah piçleri"nin kısırlaştırılmaları yönünde harekete geçilmesi için İçişleri Bakanlığı'na sert ve kesin bir emir verdi. Bazı tereddüt ve kaygıları göz önünde bulunduran Wilhelmstarsse bu önlemin yasaya aykırı olduğunu göstermeye çalıştıysa da Hitler bu kez 7 Mayıs'ta İçişleri Bakanlığı'nı uyardı ve "18 Nisan tarihli talimatlarının derhal uygulamaya konmasını ve sonucun kendisine bildirilmesini" kesin olarak belirtti.[1]

Bu arada 1 Nisan 1933'de Yahudiler'i hedef alan ünlü boykot düzenlenmiş ve kamu görevlerinin yeniden düzenlenmesini öngören yasayla da istenmeyen unsurların idari hizmetlerden tasfiyesi 7 Nisan tarihinde gerçekleştirilmişti. Aryen olmayanlar doğal olarak ilk sıradaydılar. Reich tarafından gerçekleştirilen ırkçı düzenlemelerden ilki bu oldu. Bir dizi yeni düzenlemeyle aynı ay içinde Yahudiler devlet dairelerinden tasfiye edildiler, hekimlik mesleğinden dışlandılar ve lise ve üniversite öğrencileri

(1) Eliahu Ben Elissar, *La Diplomatie du III. Reich et les Juifs* (III. Reich Diplomasisi ve Yahudiler), Paris, 1969.

içindeki sayıları onların Almanya nüfusu içindeki oranlarıyla sınırlandı.

Bunları, Nüremberg'de alınan ünlü kararların uygulamaya konması izledi. Reichstag 1933 Eylül'nde NSDAP *(Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartie)* toplantısı vesilesiyle istisnai olarak bu şehirde toplanmış ve bir dizi yasa kabul etmişti. Bunlar arasında bir tanesi, Reich yurttaşları ve sıradan uyruklar arasında kesin bir ayrıma gidilmesini öngören yasa, öncelikliydi. Yapılan işlem, Nazi Partisi'nin 1920 Şubat programının dört maddesinin yasa haline getirilmesinden ibaretti: "Yurttaş olabilmek için Alman kanından olmak gerekir, dinsel inançlar önemli değildir. Dolayısıyla hiçbir Yahudi yurttaş olamaz." Aynı gün Yahudiler'le Alman yurttaşları arasında evliliği ve evlilik dışı ilişkileri yasaklayan ikinci bir yasayla "Alman kanı ve onurunun korunması yasası"yla somut sonuca ulaşıldı. Uygulamaya ilişkin verilen emirler sözümona ırk uzmanlarının genetik tutkularını ortaya koyuyordu. Almanlar yalnız ve yalnız Almanlar'la üreme faaliyetlerinde bulunabileceklerdi: soyunda bir damla dahi "Yahudi kanı" saptanan bir kimse "Alman kanı"nın sellerinde boğulacaktı. Yahudiler'e ev hizmetlerinde 45 yaşından genç Alman kadınları çalıştırmalarını (madde 3) ve evlerine Reich Ulusal Bayrağı asmalarını (madde 4) yasaklayan 1935 tarihli yasa, onların "Evlerini Yahudi renkleriyle donatmalarına izin verildiğini" bildiriyor ve "bu yasanın yürütülmesi devletçe gözetilir" ibaresini de ekliyordu.

Bu saçmalıkların tepki olarak tebessümle karşılanması ise bir süre sonra son bulacaktı, zira David Rousset'nin anlamlı olarak belirttiği gibi "Soytarı gülemez"di. Irka karşı işlenen cürüm *(Rassenschande)* önce ağır cezalara, 1939'dan sonra ise ölüm ce-

zasına çarptırılacaktı. 1939'dan önce yasallaştırılan 250 kadar Yahudi aleyhtarı yaptırım her çeşit toplumsal ilişkiyi içermekteydi: gündelik hayatın en küçük ayrıntıları dahi bürokratik bir sertlikle ele alınıyordu: bir Yahudi ile uzaktan-yakından ilişkili olan herkes sakıncalı sayıldı; tabular yaratılmıştı, belli semtler ve sokaklar Yahudiler'e yasaklandı: bazı belediye düzenlemelerinde Yahudiler'e ait inek ve keçilerin kamu malı boğa ve tekelerle çiftleştirilmeleri men edildi!... Savaştan sonra Nazi Adalet Bakanlığı arşivlerinde, doğum yaptıktan sonra ırkını gizleyerek ana sütünü bir çocuk doktoruna satan Yahudi bir kadın hakkında takibata girişilmesi talimatını veren 1943 Nisan tarihli bir kayıt ele geçirilecekti: Bakanlık bunu dolandırıcılık olarak niteliyordu, "Yahudi bir kadının sütüyle Alman çocuklarını beslenmesi düşünülemezdi."

1938 Kasımı'nda yaşanan ünlü *Kristallnacht* Goebbels ve hempaları eliyle ustaca hazırlanmıştı: ölü sayısı gerçi 35'i geçmedi, ama Yahudiler'in kendileri için günden güne bir cehenneme dönüşmekte olan bu ülkeyi terketmeleri için son alarm işareti oldu. II. Dünya Savaşı patlak verdiğinde maskeler yüzlerden çıkarıldı ve temerküz kampları sistemi aşağı görülen ırkların onurunu kırmaya, onları mümkün olduğu kadar aşağılamaya, küçültmeye ve nihayet bir avuç duman ve kamyonlar dolusu kül haline getirerek Vistül'e boşaltmaya yarayan dev bir makine gibi olanca hızıyla çalışmaya başladı...

2. İmha Uygulaması - III. Reich'ın bir insan soyunun imhasını kendine amaç edinmesiyle ilgili söylenecek çok şey yok. Çünkü Naziler aleyhine ifade edilen her türlü yargı, hakaret ve yüzkızartıcı sıfat ne kadar ağır olurlarsa olsunlar gerçekleri dile getiremezler. Burada biz yalnızca şunları yeniden hatırlatmakla yetineceğiz:

A) Yahudilerin sürgüne gönderilmek için sistematik biçimde takibat altına alınmaları, 20 Ocak 1942'de Berlin'de düzenlenen Wannsee Konferansı'nda alınan "nihai çözüm" kararının uygulamaya konmasından başka bir şey değildi. Tıpkı 16 Temmuz 1942'de Paris'de gerçekleştirilen ve daha sonra "Vel d'Hiv" adıyla anılacak olan yağma gibi. Sürgünler uzun konvoylar halinde sevkediliyordu ve bu kıyımdan çocuklar dahi kurtulamayacaktı: yaşları 2 ile 12 arasında değişen 4.000 çocuk ailelerinden koparılarak Drancy'ye gönderildi. Toulouse Başpiskoposu Saliége 30 Ağustos tarihli resmi piskoposluk muhtırasında bu tür uygulamaları protesto edince, Robert Brasillach, bunu çocukların ailelerinden ayrılmalarını onaylamadığını "çünkü Yahudiler'i birbirlerinden ayırmamak ve çocukları korumamak gerektiği"ni düşündüğü şeklinde cevaplandırdı *(Je suis Partout,* 25 Eylül 1942). Mayıs 1944'de Drancy'de bir Yahudi çocuğu için şöyle bir kayıt düşülmüştü: "Erkek, 18 aylık, terörist."

B) Sistematik İmha, Almanya'ya varır varmaz, trenden indirildikten hemen sonra yapılan elemeyle birlikte başlıyordu: sağlam ve çalışmaya elverişli erkekler temerküz kampının cehennem hayatıyla tanışmaya, kadınlar, 15 yaşından küçük çocuklar, ihtiyarlar ve hastalar da gaz odalarına gönderiliyorlardı, daha sonra odun gibi üstüste yığılarak yakıldılar ve nihayet insan fırınları (krematoryumlar) devreye girdi: Kamp komutanı Robert Hoess "Auschwitz'in tüm birimlerinde yirmi dört saat zarfında gazla zehirlenip yakılan kurbanların sayısı 9.000'i biraz aşıyordu" açıklamasını yapacaktı (oysa daha sonra Zyklon B gazının kullanılmasıyla bu işlem acımasız biçimde hızlandı).

C) Sözümona tıbbi koleksiyonlara ilk girişen Strasbourg Tıp Fakültesi öğretim üyesi Dr. Hirt gi-

bi bazı Alman "tabipleri" oldu. Elinde Yahudi kafataslarının bulunmamasından yakınan Hirt şöyle diyordu, "Şu sıralarda Doğu'daki savaş bize bu açığı kapatma fırsatını veriyor. Kokuşmuş insanlığın iğrenç belirtilerini taşıyan bu Yahudi-Bolşevik komiserleriyle ilgili verilere artık sahibiz ve onların kafataslarından somut bilimsel kanıtlar elde etmeye çalışıyoruz." Savaş esirleri, üzerlerinde yapılan çeşitli antropolojik ölçüm ve deneylerden sonra öldürülüyor ve başları kesilerek Strasbourg'a gönderiliyordu... " baş kullanılamaz hale getirilmemelidir", diye yazıyordu Dr. Hirt, " görevli başı gövdeden ayıracak ve sıkıca kapatılmış demir kutular içinde bize gönderecektir. Kutuların içi, başı en iyi şekilde muhafaza edecek bir sıvıyla doludur. Fotoğraflar, ölçümler ve kafatasları sayesinde karşılaştırmalı anatomik araştırmalar, ırk araştırmaları, kafatası biçimine ve beynin büyüklüğüne göre patolojik durum değişiklikleri doğru olarak yapılabiliyor."

Ama Hirt kısa süre sonra kafataslarıyla yetinmeyecek ve iskeletler, yalnız Yahudi-Bolşevik komiserlere ait iskeletler isteyecektir. Kadavralar çok zayıftı, Auschwitz kampı ihtiyaç duyulan iskeletlerin teminine elverişli değildi. 87 Yahudi getirildi ve ölçümlerde, hadım etme deneylerinde canlı denekler olarak kullanıldıktan sonra 1943 Ağustos'unda SS'ler tarafından "tıbbi gözetim" altında zehirli gazla öldürüldüler!... Kurtuluştan sonra Auschwitz kampında çok sayıda parçalanmış cesedin yanısıra on yedi de kadavra bulunacaktı. Bu tür deneylerin yalnızca Natzwiller-Struthof'da değil, birçok kampta da yapıldığını ve bunlarda yalnız Yahudiler'in değil, onların yanısıra marazi sağlık durumları, karşıt siyasi tutumları, ya da arzu edilmeyen herhangi bir gruba mensup oldukları nedeniyle Aryenler'in de hayvanlar gibi kobay olarak kullanıldıkla-

rını vurgulamak gerekir. (Ravensbruck'de "tavşan" yerine kullanılan Polonyalılar, Lodz'daki topallar, Dr. Mengele'nin Auschwitz-Birkenau'daki ikizleri ve cüceleri gibi.)

Son olarak esrarengiz *Lebensborn* kurumuna ve Irk ve Nufus Yüksek Ofisi'ne *(Rasse und Siedelungshauptamt; RUSHA)* de değinmek gerekiyor: bunların araştırma hedefleri gerçek ve saf Aryen ırkının yaratılması ve güçlendirilmesiydi: başlıca iki kaynaktan yararlanıyorlardı; titizlikle seçilen damızlıkların istihdamı ve işgal edilen ülkelerde Germen ırkına özgü olduğu kesin olan hatlara sahip genç çocuklara el konulması.

D) Çingeneler, "herkesin malumu olan bir mirasa sahip oldukları, toplumumuzun bağrında bir asalaklar zümresi oluşturan müzmin suçlular oldukları, ve sınırsız zararları dışında hiçbir şey üretme yeteneğine sahip olmadıkları ve ayrıca da köylülüğün kan saflığına ve hayat tarzına büyük zararlar verdikleri için" 1938'de çingene sorununa "Nasyonal-Sosyalist bir çözüm" bulunmasını talep eden özel bir muhtıranın konusu oldular. Bu tarihten başlayarak onlar temerküz kamplarına gönderileceklerdi. Kırım'ın Simferopol bölgesinde yalnızca 1941 Noel gecesi 800'ü aşkın çingene öldürüldü; Pavelić'in Ustaşileri Hırvatistan'da 28.000 dolayında çingeneyi imha ettiler. Rudolf Hoess'in naklettiğine göre, Himmler ilkel Hind-Avrupa ırkının doğrudan mirasçıları olduklarını sandığı en önemli iki çingene kabilesinin her ne pahasına olursa olsun korunmasını istemişti: bu çingene kabileleri "tarihi eserleri koruma" yasasına dahil edildiler ve bir tür korunma merkezlerine iskan edilerek "bilimsel" gözlemlere tabi tutuldular... 1942'de Auschwitz II Birkenau'ya nakledildiler, 1943 baharında kamptaki mevcutları 16.000'e yükseldi ve 1944 yılında 31

Temmuz'u 1 Ağustos'a bağlayan gece bunlardan 4.000'kadarı zehirli gaz verilerek öldürüldü.

Bir kısmı ise tifüse ya da zehirli gaza karşı dirençle ilgili deneylerde kullanılmak, üzere Auschwitz'den Struthof'a gönderildi. Poliakov sayısal tahminde bulunmanın çok güç olmasına rağmen kurbanların en az 200.000 dolayında olduğunu belirtmektedir. "Çingene ruhunun" Yahudi ruhu gibi bir mit oluşturmaya müsait olmamasına mukabil, onlara atfedilen "asosyal halk" karakteri ırkçı kıyıma tabi tutulmalarına yol açmış ve onlar kitlesel imhanın Yahudiler dışındaki tek örneği olmuşlardır.

E) Kurbanların sayısı hazin Jenosit kavramının üretilmesine yol açacak kadar büyüktür. Bu çeşitli biçimlerde hesaplanmaktadır: Letchinsky Avrupa Yahudileri'nin verdikleri ölülerin oranının savaşta en ağır kaybı veren ulusların ölü oranlarından çok daha yüksek olduğunu belirtir.

Yahudi kayıplarının bütün Avrupa'da yaşayan Yahudi nüfusla orantılı bir dökümü yapıldığında, bunun toplam 8.301.000 nüfus üzerinden 5.938.000 olduğu görülür, kayıp oranı yüzde 72'dir.

Naziler'in toplam 6 milyon Yahudi'yi imha ettikleri yolundaki tahmini sayının kaynağı kuşkusuz ki Adolf Eichmann alçağıdır, o Eichmann ki, yakın dostu Wisliceny'nin Nuremberg'de uluslararası mahkeme önünde tanıklık ederken belirttiği gibi: "mezarında gülüp oynayacaktır, zira 6 milyon kişiyi kurban etmiş olmak duygusu ona olağanüstü bir vicdan huzuru vermektedir"; bir yargıya varırken bu veriler göz önünde bulundurulmalıdır, ancak kesin olmayan her sayı kuşkuyla karşılanabilir. "Nihai çözüm"ün muhasebesini yapan SS İstatistik Müfettişliği Şefi'nin 1942 yılı sonunda hazırladığı bir rapordan yararlanan Poliakov bu tarihe kadar dört milyon dolayında Yahudi'nin imha edilmiş ol-

duğu sonucuna varmaktadır; Macar Yahudileri, Polonya gettoları bu tarihten sonra 700.000 dolayında yeni kurban sağlayacaklar ve Yahudi avı daha iki yıl boyunca tüm Avrupa'da sürdürülecektir.

İmha merkezleriyle ilgili asgari sayıların toplanması da başka bir hesap yöntemidir. En gerçekçi varsayımın "klasik" 6 milyon sayısı olduğu söylenebilir.

F) Dehşetin Doruk Noktası- Antisemitizmin kendisi ne kadar utanılacak bir şey olursa olsun, burada bizim karşı karşıya bulunduğumuz olgu basit bir antisemitizm olmayıp ırkçı çılgınlığın zehirli ürünleridir. Bu ikisi arasındaki farkı sonuçlardan hareketle en iyi anlatan Louis Ferdinand Céline'in şu satırlarıdır: "İki tanesi kapıdan çıkarken, 36.000'i pencereden girer. Ya yarı-Yahudiler? Niçin bu yarı-mikroplar da olmasın? Ne istendiğini iyi bilmek gerekir, siz Yahudiler'den kurtulmak istiyor musunuz, yoksa onların kalmasından mı yanasınız? Eğer Yahudiler'den kurtulmayı istiyorsanız, 36.000 araç, 36.000 şaklabanlık yok! Irkçılık var! Yahudiler ırkçılıktan başka hiçbir şeyden korkmazlar. Antisemitizm onları yalnızca güldürür. Onlar antisemitizmle uzlaşmanın yolunu her zaman bulabilirler. Milliyetçiliğin onlar açısından bir fiskelik önemi vardır! Vaftizin de öyle! Irkçılık! Irkçılık! Irkçılık! Ve dudak ucuyla, isteksizce değil, gönülden! Mutlak biçimde! En kusursuz Pasteur tedavisi gibi!"[2]

Böylece Yahudiler gözlerinin yaşına bakılmadan mahkûm edilirler, bundan böyle Yahudilik durumlarından kurtulamayacaklardır, zira ırkçı bir perspektif içinde "Yahudilik" damgası tıpkı bir Afrikalı'nın "siyahlığı" gibi silinemez (geriye Yahudi'nin nasıl belirleneceği kalıyordu: bu noktada örneğin Fransa'da sahte vaftiz kağıtları pek çok mazlumun

(2) *L'Ecole des Cadavres* (Kadavralar Okulu) paris 1938.

kurtarılmasını sağlayabilmişti.) ve Eliahu Ben Elissar'ın da vurgulamaya önem verdiği budur, "din değiştiren bir Yahudi'ye artık uygulanamayan geleneksel antisemit hukukla, Nuremberg'in ırkçı hukuku arasındaki fark çok derindir."

İki zıt anlamda olmakla birlikte her ikisi de imha eyleminin acımasız ve akıl almaz karakterini ortaya koyan tepkiler olmuştur. Himmler'in çağrısı üzerine çok sayıda yüksek düzey NSDAP üyesi ve SS subayının Yahudiler'in imhasına yardımcı olmak için Auschwitz'e geldiklerini belirten kamp komutanı Rudolph Hoess olayı şöyle anlatır: "Onlar burada çok etkilendiler. Bu yok etme eylemini daha önce coşkuyla savunmuş olan pek çoğu "Yahudi sorununun nihai çözümünü" gözleriyle gördükten sonra dehşete kapıldılar ve suskunluğa gömüldüler. Her defasında bana ve arkadaşlarıma bu manzaraya nasıl uzun süredir tahammül edebildiğimizi soruyorlardı. "Cellatların suç ortaklarından umulmayacak bir tepki. Mme. Latour Fransa'daki Yahudi direnişini konu alan bir eserinde, Nis'de Bulvar Debouchage'daki mültecilere yardım komitesinde, Auschwitz cehenneminden kaçmayı başarabilmiş iki zavallı Yahudi'yle olan inanılmaz karşılaşmasını anlatır: kurbanlar kamptaki dehşeti, gaz odalarını, krematoryum fırınlarını, sürgünlerin sürekli imhasını anlattıklarında bunlar çoğu Yahudi direnişçilerden oluşan dinleyicilere gerçek dışı ve hayal ürünü olarak görünür: bu zavallıların akli dengelerinin bozulmuş olduğu hükmüne varırlar, bu sırada kaçaklardan biri işaret parmağıyla anlamlı biçimde hafifçe alnını dövmektedir. Ve yazar ekliyor: "Onların şahit oldukları bu cehennem gerçek olamazdı. Sorarım size buna kim, evet kim inanabilirdi?" İşte bugün bize şaşırtıcı gelen bir tepki, hem de kurbanların dostlarından...

Hiçbir gerekçeye dayanmadan, ya da tek bir nedene, *propter nomen judaicum*'a dayanılarak işleyen bu ırkçı tasfiye sürecinin kör ve mekanik karakterinin yalnızca son Yahudi de ortadan kaldırılmadan hiçbir şeyin dindiremeyeceği bir yok etme tutkusu açıklayabilir. Jules Isaac'ın 1948'de yazdığı *Jésus et Israël* (İsa ve İsrail) kitabındaki ithaf yazısı her şeyi özetlemektedir: "Almanlar tarafından yalnızca Isaac adını taşıdıkları için öldürülen şehit karıma ve kızıma"...

BEŞİNCİ BÖLÜM
IRKÇILIĞIN GÜNÜMÜZDEKİ GÖRÜNÜMLERİ

I. Amerika Birleşik Devletleri

Avrupa'nın geleceğini okuma şerefi Vacher de Lapouge'a verilecekse, Atlantik ötesindeki W.E. Dubois da aynı ölçüde başarılı sayılmalıdır: Dubois şunları yazıyor: "20. yüzyılın başlıca sorunu renk ayrımı *(color line)* sorunudur. Yeryüzünün en büyük demokrasisi olmayı isteyen ve bazı açılardan da bunu başarmış olan bir ülkede ırkçılık sorununun bu derece yaygın biçimde ortaya çıkmış olması onun paradokslarının en önemsizi değildir. Amerika'da yaşanan ırk ayrımı elbette ki kölelikten devralınan bir mirastır ve köleliğin ortadan kaldırılması siyah ve beyaz halk arasında kardeşliğin kurulmasına yetmemiş, kısa süre içinde tesis edilen resmî ayrımcılık günümüzde hâlâ çıkış yolları aranan hukuki ve fiili bir durum haline dönüşmüştür."

1. Köleliğin Kaldırılması ve Sonuçları. Birleşik Devletler, bağımsızlığı elde ettikten sonra köleliği Britanya egemenliğinden devralınan mirasın diğer parçaları gibi sürdürdü. 1787 Anayasası'nı yapanlar, köleliği kaldırmayı düşünmediler. Onlar köleliğin tedricen ve geçerliliğini kaybederek ortadan kalkacağını öngörüyorlardı. Bu iyimser beklenti, kısa süre içinde ve olayların akışı tarafından yalanlandı: kölelik gerilemek bir yana aksine zaman içinde gelişti: Güney devletlerinde hızla artan pamuk üretimi giderek daha çok sayıda sulak ve nem-

li iklimde çalışabilecek fizik yeteneğe sahip el emeğine ihtiyaç duyulmasına yol açarken, bu işe siyahların uygun olduğu düşüncesi de yaygınlık kazandı. (Bağımsızlıktan sonra 780.000 dolayında olan köle sayısı, 1830'da 2 milyona, 1860'da ise 4 milyona ulaşacaktı.) Ülkenin Kuzey'i dünyanın hemen heryerinde ortadan kalkmış olan bir kurumun, özgürlüğün anavatanı olmayı isteyen, her şeyden çok arzu eden bu topraklarda varlığını sürdürmesindeki çelişkinin bilincine varmaya başlıyordu. Mrs. Harriett Beecher-Stowe'un ünlü romanı *Tom Amcanın Kulübesi*'nin kazandığı çarpıcı başarı Amerikan kamuoyunda bu konuda duyulan rahatsızlığı teyit etmişti. Tabii ki iç savaşa yol açan tek sebebin kölecilik aleyhtarı mücadele olduğunu öne sürecek kadar cahil değiliz, ancak iç savaşa yol açan başlıca sebeplerden birinin de bu olduğu hiç kimse tarafından inkâr edilemez. Lincoln sebep ne olursa olsun 1863'de isyancı eyaletlerde yaşayan siyahlara özgürlük verdi ve 1865'de anayasada yapılan 13. değişiklik köleliğin kaldırıldığını onayladı. Ertesi yıl *Civil Rights Act*'la siyahlara beyazların sahip olduğu hakların hepsi tanındı ve 14. anayasa değişikliğiyle Birleşik Devletler'de doğmuş ya da yerleşmiş olan herkese "Birleşik Devletler'in ve yaşadığı eyaletin yurttaşı" olma hakkı verildi. Bu siyahların anayasaya göre yurttaş olmadıkları ve federal hükümetin köleliği belli bir sınırın ötesinde yasaklama hakkına sahip olmadığı yolunda Yüksek Mahkeme tarafından 1857'de önerilen ve *Dred Scott Case* adıyla bilinen hükmün tam da zıddıydı. Son olarak da 1870'de 15. anayasa değişikliği yapıldı. Bu değişiklikte "yurttaşların oy hakkının... hiçbir ırk, renk, ya da eskiden köle olduğu gerekçesiyle Birleşik Devletler'de ya da herhangi bir eyalette ortadan kaldırılamayacağı ya da sınırlanamayacağı" öngörülüyordu. Uy-

gulanacak yasaların çıkarılması 1875'e kadar sürdü. Bu yasalar siyahların her türlü yıldırma girişimine karşı korunarak oy haklarının kullanılabilir kılınmasını hedefliyordu. Ama yeniden inşa süreciyle çakışacak olan siyahların bu görece özgür dönemi oldukça kısa sürdü. Sorunun çözüme kavuştuğu düşünülebilirdi, ama tarih ve sosyoloji hukukçuya temkinli olmayı öğütlüyordu, yazılı metinlerin en mükemmelleri dahi toplumsal yapı tarafından adil bir düzen olarak kabullenilmedikleri takdirde kağıt üzerinde kalmaya mahkûmdurlar. Irkçılık kapıdan kovulmuştu, ama kısa süre içinde pencereden geri gelecekti, zira daha dün köle olarak kullanılan ve aşağılanan siyahlar sihirli bir değnek değmişçesine beyazlar tarafından bir gün içinde eşit kabul edilemezlerdi. *Ku-Klux-Klan*'ın Kuzey'den Güney'e siyahlara siyasi eğitim vermek için gönderilen beyazlara *carpet-baggers*'lara gösterdiği tepki, tiksinti duyulan hükümetin aldığı önlemlerin *deep-south*'ta uyandırdığı öfkenin kanıtıydı. Güney eyaletleri 1877'de özerkliğe ve *Lily White* (Lily gibi beyaz) ve demokrat bir yönetime yeniden kavuştuklarında, ortadan kaldırılmış olan kölelik siyahlarla arzu edilmeyen bir ortak yaşamın örgütlenmesi sorununu ortaya çıkaracaktı.

2. Irk Ayrımı ve 20. Yüzyılın İlk Yarısı. Woodward'ın çalışmaları ırk ayrımının daha geç tarihte başladığını kabul eder; gerçekten de bu yönde ilk önlemler genel kanının aksine 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında alınmıştır. 700.000'i aşkın siyah, seçmen kütüklerine kaydedildi, ancak Yüksek Mahkeme'nin suç ortaklığıyla çok sayıda kısıtlayıcı ırkçı kayıt oy hakkının kullanılmasını olanaksız kılacaktı: ikamet zorunluluğu, okuryazarlık, iyi hal ve ahlâk, dedelerinin kimliğinin bilinmesi, anayasal içerik... İşte siyah seçmenlerin

elenmesi için kullanılan bahanelerden bazıları. Bu uygulama sonucunda siyah seçmen sayısı sadece Louisiana'da 1896'da 130.000 iken 1904'de 3.000'e kadar düşecektir.

Jim Crow Laws adıyla tanınan ilk ırk ayrımcı yasaların ortaya çıkması da bu döneme rastlar. (Jim Crow, Jacques Corbeau, ya da Corneille beyazlar tarafından aşağılamak amacıyla siyahlara takılan isimlerdi; bunlar Fransa'daki Jacques Bonhomme'un karşılığıdır.) Demiryolları ve tramvaylarda ırk ayrımını benimseyen ilk yasa 1875'de Tennessee'de kabul edildikten hemen sonra, tüm Güney eyaletlerinde birden demiryollarında ırk ayrımı uygulamasına gidildi (*White only* ve *Colored* tabelaları asıldı, ancak bu mevcut fiili durumun resmiyet kazanmasından başka bir şey değildi); farklı ırklardan olanlar arasında evlilik yasaklandı ve cinsel ilişkiye ağır müeyyideler getirildi: yasalara göre ayrım hastanelerde, cezaevlerinde, mezarlıklarda zorunluydu, uygulamada ise bu otelleri, tiyatroları, kütüphaneleri ve hatta asansör ve kiliseleri de kapsıyordu... Ayrımın en ağır biçimde hissedildiği alan ise okullardı, çünkü bu siyahların aleyhine en ağır sonuçları veren uygulamaydı ve onların gelişimi önündeki en büyük engeldi. Yüksek Mahkeme'nin 1896'da *Plessy v. Ferguson* davası nedeniyle koyduğu ünlü *separate but equal* (ayrı fakat eşit) ilkesi durumu özetliyordu.

Irk ayrımı uygulamalarına yaygın bir şiddet dalgası eşlik etti. Linç edilen siyahların sayısında hızlı bir artış oldu: 1890-1901 yılları arasında, çoğu, beyaz kadınların kendilerine tecavüz ettikleri yolundaki iftiraları sonucunda olmak üzere 1.300'ü aşkın siyah linç edilecekti. Bu uygulamalar doğal olarak New Orleans (1900) Statesboro (1904), Atlanta (1906), Springfield (1908) siyah ayaklanmala-

rında ifadesini bulan tepkilere yol açtı.

Bütün bunlar Amerikan emperyalizminin doğuşuyla çakışmaktaydı ve Woodward'ın "ırkçılığa teslim olma", siyah yazar Logan'ın "ayakucu" şeklinde adlandırdıkları bu sürece ırkçı düşünce ve teorilerin yaygınlaşması eşlik ediyordu: Chamberlain ve Lapouge'un düşünceleri Avrupa'da yaygınlık kazanırken, La Maison de Bible yayınevi de kurulu düzenle uyumlu düşüncelere sahip bir yazarın *The Negro, A Beast* adlı kitabını yayınladı.[3] Amerikan biyolojik ırkçılığı da kısa bir süre sonra kendini R.B. Bean'ın kafatası ölçümü yoluyla vardığı sonuçlarda ifade edecek ve yeni kıta halkını denetim dışı bir göç dalgasından koruma bahanesi altında özel türde bir Amerikan ırkçılığı ortaya çıkacaktı; *The Passing of the Great Race*'in (1916) yazarı Madison Grant: "iki ırkın karışmasının aşağı türden ilkel bir ırkın ortaya çıkmasına yol açacağını" yazdı ve karma evliliklerin (siyahla-beyaz, beyazla-Hintli, beyazla-Yahudi) yasaklanmasını istedi.

Siyahların ırk ayrımına karşı ilk mücadeleleri, üç isim tarafından temsil edilen üç farklı anlayış çevresinde kümelendirilebilir: bunlar, B.T.Washington'un, W. du Bois'nın ve M.Garvey'in temsil ettiği çizgilerdir.

Booker Washington (1856-1915) köle olarak doğdu, annesi siyah, babası beyazdı, kendi kendini yetiştirdi, Tuskegee Enstitüsü'nü kurdu ve teknik eğitim konusuna ağırlık verdi: apolitikliği ve işyeri mesleki eğilimlerini pekiştiren bu çalışma beyazlarca pek tehlikeli görülmedi. Uzun vadeli kollektif bir eğitim sürecine tabi kılınan bu "kademeli gelişme", tehdit edici olacağa benzemiyordu.

The Souls of Black Folk adlı kitabında Washington'un programını "hayatın yüksek amaçlarını

(3) Fabre, *Les Noirs Américains*, Paris, 1967.

unutturan iş ve paranın İncil'i" olmakla eleştiren ve kendi siyasetini üç temel talep olan, oy hakkı, ırk ayrımına son verilmesi ve öğrenim eşitliği üzerine kuran William du Bois (1868-1963) bu doktrine ısrarla karşı çıktı. 1905'de Niagara'nın Kanada yakasında 29 siyah aydın toplandı ve Du Bois tarafından devrimci özünden kuşku duyulmayacak bir program-bildirge kaleme alınarak Niagara Hareketi kuruldu. Springfield'deki linç olayından duydukları öfkeyle Lincoln'un 100. doğum gününü kutlama girişiminde bulunan liberal beyazlar onları kendilerine katılmaya davet ettiler ve her iki tarafın katılımıyla 1909'da New-York'da NAACP *(National Association for the Advancement of Coloured People)* kuruldu. Du Bois bu derneğin yayın yönetmeni oldu. NAACP hareketi kendini hukuk alanında gösterdi ve Yüksek Mahkeme'nin bazı içtihatlarının değiştirilmesini (büyükbaba kökenlerinin gösterilmesi zorunluluğunun kaldırılması, siyahların belli semtlerde ikâmet zorunluluğunun iptal edilmesi vb.) sağladı. Ama ırk ayrımı bütün bunlara rağmen gücünü korudu ve egemenliğini sürdürdü, oysa Birleşik Devletler siyah halkı siyahlar sorununa çok daha yoğunluk kazandırarak, onda köklü değişikliklere yol açacak olan bir dizi doğal gelişme yaşamaktaydı. Siyah sorununda değişikliklere yol açacak olan bu değişimler şöyle sıralanabilir: 1.Kuzey'e ve daha sonra da Batı'ya yönelen yoğun göç; 2. Giderek yoğunlaşan kentleşme olgusu: bu süreç o kadar hızlı gelişiyordu ki, 1960'a gelindiğinde kentlerde yaşayan 14 milyon siyaha mukabil kırlarda sadece 5 milyon dolayında siyah kalacaktı; 3. I. Dünya Savaşı 100.000 siyah gence Fransa'da ırk ayrımının hiçbir çeşidinin olmadığını göstermiş ve "Beyazlarla aynı kahvede özgürce bir bardak bira içebilme ve tramvayda istediği sırada oturmanın daha önce ta-

dılmamış zevkini" tattırmıştı (F.Schoell). 1919 yazı boyunca bir uçtan diğerine bütün ülkeye "kızıl bir yaz" yaşatan ve çoğu sırtında askeri üniforma taşıyan 80'den fazla siyahın linç edildiği ırk çatışmaları çelişkiyi daha da keskinleştirdi. Wilson'un *Save the World For Democracy* çağrısı üzerine silaha sarıldıktan sonra ırkçı uygulamalara direnmek daha kolaydı: ve 1929 bunalımı siyahlara işe son alınanlar oldukları halde tensikat sırasında işten ilk çıkarılacak olanların kendileri olduğunu sert şekilde hissettirdi.

Bunlar daha radikal bir hareketin ortaya çıkışını açıklar: Habeşistan ve Tombuktu'nun geçmiş ihtişamlarını lirik bir üslupla dile getirerek siyahların duyarlılığının harekete geçirilmesinin yolunu ilk bulan Jamaika kökenli bir siyah olan Marcus Garvey (1887-1940) oldu. *Black Star Line (White Star*'ın karşıtı olarak) adına gemiler satın alan ve bayrağa sahip olan UNIA'yı *(United Negro Improvement Association)* kuran oydu. Afrika'ya dönüşü örgütlemeye çalıştı. Hareketin kısa sürede başarısızlığa uğraması Garvey'in öncülük karakterine bir halel getirmemiştir.

3. Irk Ayrımına Karşı Yürütülen Mücadele ve Siyah Hareketleri - II. Dünya Savaşı sırasında Philip Randolph tarafından kışkırtılan Washington'a yürüme tehdidinin de etkisiyle, 1941'de Roosevelt işçilerin işe alınmasında her türlü ırk ve renk ayrımını yasaklayan 8.802 sayılı kararnameyi yayınladı, ancak buna rağmen ırk ayrımı bazı işkolları dışında kaldırılamadı. Amerikan Kızılhaçı siyahların kanlarını ayrı şişelere depolamayı ısrarla sürdürüyordu ve siyah askerler *Jim Crown Laws*'la kendilerine yasaklanmış olan vagon-restoranlarda Alman savaş esirlerinin yemek yediklerine daha uzun süre şahit olacaklardı.

Irkçılığa karşı ağır bedeller ödeyerek yavaş yavaş bazı başarılar kazanacak olan bir mücadeleye ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra ve binbir tereddüt sonucunda ve zorlukla girişilebildi. Kollektif mantıklarda değişiklik yaratmak kadar zor olan bir şey yoktu.

Siyasi eşitlik hakkı çok yavaş elde edildi: 1946'da H.Truman bir komisyon atadı, bu komisyon tarafından hazırlanan raporda sivil hakların güçlendirilmesi tavsiye ediliyordu. Kongre *Civil Rights Act*'ı ancak Johnson'un başkanlık döneminde, 1964'de kabul edebildi. Bu yasa ırk ayrımının açıktan açığa uygulanmakta olduğu yörelerde siyahların seçmen kütüklerine özgürce kaydolmalarını gözetmekle görevli federal memurların atanmasını sağlayan 1965 yasasıyla pekiştirildi: bunun sonucunda 1968'de Güney eyaletlerindeki 5 milyon siyah seçmenden 3.1 milyonu seçmen kütüklerine kaydedilebildi. Oysa 1960 yılında henüz kayıtlı olmayanların sayısı 3.5 milyon dolayındaydı.

Irk ayrımı sorunu kendini özellikle okullarda hissettiriyordu: Yüksek Mahkeme'nin 7 Mayıs 1954 tarihinde verdiği bir karar *(Brown v. Board of Education)*, "eğitim koşullarında ayrım güdülmesi tam bir eşitsizliktir" vurgulamasını yaparak, 1896 sonrasına ait bütün içtihatları alt üst etti. Bu kararın uygulamaya konması tabii ki pek de kolay olmadı, örneğin Federal Hükümet, Vali Faubus'un engellemeleri karşısında, dokuz siyah öğrencinin Merkez Lisesi'ne girebilmeleri için Little Rock'a askeri birlikler göndermek zorunda kaldı. James Meredith'in 1962'de Mississippi Üniversitesi'ne girmesi iki ölüye malolan olayların patlak vermesine yol açtı.

Diğer alanlarda da genel bir ilerleme gerçekleşti: entegrasyon Washington'da daha farklıydı (1970'de 756.000 kişinin 537.000'i siyahlardan olu-

şuyordu, siyah oranı yüzde 71'di); ırk ayrımıyla ilgili tabelalar kaldırıldı, ama örneğin konut konusunda *tokenism* (bu siyahlarla beyazların birbirlerinden tecrit edilmiş olduğu koşullarda iyileştirmeler yapılması anlamına geliyordu), henüz aşılamamıştı.

Hiçbir ilerleme acı çekmeden elde edilemedi: çok kan ve gözyaşı dökülecek ve siyahların örgütlerinin çetin mücadeleleriyledir ki eşitlik elde edilebilecekti. Bu örgütler kendilerini başlıca üç farklı görüşle ifade ediyorlardı:

I.NAACP yalnızca yasal bir devrim isteyen ve salt siyah burjuvazinin çıkarlarını temsil eden, halk arasında pek rağbet görmeyen son derece ılımlı bir hareket görünümündeydi. Okullardaki ayrıma karşı yürütülen mücadelelerde çok önemli bir rol oynadı: Yüksek Mahkeme'nin 1945'de verdiği karar onun mücadelesinin ürünüydü. Ancak mücadeleyi hukuksal alanla ve saygın bir yasallık çerçevesi içinde sınırlandırması onu aşan eğilimlerin ortaya çıkmasına yol açacaktı: "Son olaylar, diye yazıyordu Louis Lomax, bir kurtuluş aracı olarak gördüğümüz yasallığa olan inancımızı yıktı."

II. Şimdi özgürlük, *Freedom Now*, acil entegrasyon yandaşları tarafından öne sürülen formüldü. Martin Luther King'in yazdığı kitabın adı, *Why We Can't Wait* (Niçin Bekleyemeyiz), ifade ettiği düşünce açısından oldukça anlamlıydı. Bu kitabın Fransızca'ya *Révolution non Violente* (Şiddete Başvurmayan Devrim) adıyla çevrilmesi, yol açtığı anlam değişikliğine rağmen hareketin diğer önemli ilkesinin ortaya konması açısından yararlı olmuştur: hareketin şiddetin reddine verdiği öncelik tartışma götürmez. 1955'de, beyazlara ayrılmış olan otobüs durağıyla ilgili bir olay otobüs şirketine karşı başarıyla sonuçlanacak bir boykota yol açtı. Bu boykot,

Gandi'nin sadık bir izleyicisi, bir şiddet aleyhtarlığı havarisi olarak ortaya çıkan 27 yaşındaki bir Protestan rahibine, Martin Luther King'e büyük bir ün kazandırdı. King daha sonra öğrenci gençliği *Student non Violent Coordination Committee* çatısı altında topladı (bu derneğin adı önce SNCC ve daha sonra da SNICK şeklinde kısaltılıyordu). 1942'de Houser CORE'yi *(Congress of the Racial Equality)* kurmuş ve faaliyet James Farmer tarafından sürdürülmüştü; bu kuruluş da *Sit-Ins* (kendilerine yasaklanmış olan restoran, yüzme havuzu, dükkan, tiyatro vb. yerlerin siyahlar tarafından oturularak işgal edilmesi); ulaştırma araçlarında ve seçmen listelerinin düzenlenmesinde siyahlara karşı güdülen "ayrımcılığı" gündeme getirerek onlara yardımcı olan özgürlük yürüyüşçülerinin, (1961) *Freedom Riders*'ların eylemleri gibi barışçı yöntemler kullanıyordu. Ama bir noktadan sonra şiddet kendini gösterdi: özgürlük yürüyüşçüsü üç beyaz Mississippi'de öldürüldü. Birmingham'da (Alabama) bir kiliseye yerleştirilen bomba üç genç kızı öldürdü. 1964 yazında kana ve ateşe boyanan New York'un siyah semti Harlem görülmeye değerdi. 1965'de Los Angeles'in Watts semtinde çıkan olaylar ırk kavgalarında daha önce görülmemiş bir şiddete vardı. Bunlar, 4 Nisan 1968'de Memphis'de güpegündüz tek bir kurşunla vurularak öldürülen Luther King'in tutumunun daha o ölmeden aşılmış olduğunu gösteriyordu. King zaten 1966'da *Black Power* (Siyah İktidar) sloganını kullanan Stokely Carmichaël tarafından SNİCK yönetiminden uzaklaştırılmıştı.

III. Aslında Siyah iktidardan çok daha sert ve ayrılıkçı, milliyetçi ve tarihsel olarak Garvey çizgisiyle paralellik gösteren bir hareket, *Black Muslims*, ya da Siyah Müslümanlar hareketi vardı. Hareket 1930'da Drew Ali'yle ortaya çıktıysa da, onu

II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden canlandıran Elijah Muhammed'in çabaları oldu: bu haraketin üyeleri hayali bir entegrasyon ve boş bir eşitlik için mücadele etmektense içlerine kapanarak kendilerine ayrı bir dünya kurmayı tercih ettiler: çözümü, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir asimilasyonda değil, toprak paylaşımında görüyorlardı, Birleşik Devletler topraklarının bir bölümünde bağımsız bir siyah cumhuriyeti kurulmalıydı. En azından Malcolm X'in düşüncesi bu yöndeydi. Lomax'a: "Bütünleşme olmayacak. O, iki ırkın eşit olduğunu varsayıyor... Oysa bu doğru değil. Beyaz adam doğası gereği bir iblistir... ve ortadan kaldırılmalıdır, yeryüzü siyah adamın olacaktır. O yeryüzünde kendi iktidarını yeniden kuracak, beyaz iblisler Avrupa'daki mağaralarında dört ayak üzerinde yürürken yüzyıllar önce sahip olduğu konuma yeniden erişecektir (!!....)" şeklindeki açıklamayı yaparken bir tür karşı-ırkçılığa ulaşıyordu. Elijah Muhammed tarafından 1963 sonlarında *Black Muslims*'den ihraç edildikten sonra "Afro-Amerikan Birliği Örgütü"nü kurdu. Yeni kurduğu örgütün bir toplantısında, Harlem'deki bir salonda 21 Ocak 1965'de öldürüldü.

1965'de Oakland'da (Kaliforniya) kurulan *Black Panthers* (Kara Panterler), şehir gerillası yöntemleriyle sivil otoriteleri ve polisi yıpratmayı hedefleyen bir taktiğe yönelen, Mao Zedung, Fidel Castro ve Che Guevara hayranı bir partiydi ve ırkçılık sorununu şiddet yoluyla çözme eğilimindeydi. Bunlardan başka özellikle Marcuse tarafından yeniden düzenlenen bir Marksizm'e angaje olan aydınlar da vardı: 1970'de Kaliforniya'da bir yargıcın öldürülmesi olayına katılmakla suçlanan Angela Davis de bunlardan biridir.

Siyah aktivizminin geleceğinin ne olacağını şimdiden kestirmek mümkün görünmüyor, ancak yeni

olayların yaşanmaması şaşırtıcı olacaktır. Irk sorunu Amerika'nın sürekli kanayan bir yarası haline gelmiştir ve onun tedaviden henüz oldukça uzak olduğunu söylemek pek de yanlış olmayacaktır.

Nitekim, 3 Kasım 1979'da Greensboro'da (Kuzey Karolina) dört ırkçılık aleyhtarı militan bir gösteri sırasında Ku-Klux-Klan üyeleri tarafından öldürüldüler, cinayet sanıkları bir yıl süren yargılama sonunda beraat ettiler, yine 17-18 Mayıs 1980'de Miami'de (Florida) önemsiz bir suç işlediği gerekçesiyle Mc Duffie adlı bir siyahı öldürmekle suçlanan dört beyaz polis için beraat kararı verilmesinden hemen sonra kentte şiddetli protesto ayaklanmaları patlak verdi. Sonuç 15 ölü ve 200'ü aşkın yaralıydı.

1983 Ekimi'nde Amerikan Senatosu'nda bir oylamada Luther King'in doğum gününün 1986'dan itibaren tatil günü olması kararlaştırıldı.

II. Güney Afrika'da "Apartheid"

Jim Crow Yasaları Amerika'da birbirinin peşisıra yürürlükten kalktı: eşitlik hukuken elde edildi, fiili ırk ayrımına karşı mücadele ise sürüyor; Güney Afrika'da ise ırk ayrımı hukuki planda 1948'den sonra ortaya çıktı ve *apartheid* adı altında günümüze kadar sürekli güçlendirildi.

I. Etnik Bileşim - Güney Afrika halkı başlıcadört etnik gruba ayrılır: Bunlardan beyazlar, İngilizler'den, Hollandalılar'dan (Hollanda dilinden türeyen bir lehçe olan Afrikans konuşan Boers ya da Afrikaners'ler) ve Fransız Protestan göçmenlerin torunlarından oluşur ve toplam nüfusun yüzde 14.8'ini (4.800.000 dolayında) teşkil ederler. Eski Malezyalı ya da Hottento'lu kölelerin beyazlarla karışmasından meydana gelen *Coloured* ya da melez-

lerin sayısı 2.830.000 dolayındadır. Ülkeye 19. yüzyılda göç eden Hintliler'in (890.000) çoğunluğu Kap ve Natal'da yaşar. Ülkedeki en kalabalık etnik grubu oluşturan *Siyahlar*'ın ise sayıları 24 milyon kadardır. Bunlar önce *Kafr*, daha sonra da İngilizce *Natives*, Afrikaans dilinde *Naturel*'e, yani yerli olarak adlandırılmışlardır. (Nüfusla ilgili veriler 1984 yılına aittir.)

Afrikaner'lere göre ülkenin gerçek yerlileri, hemen hemen yok olmaya yüz tutmuş olan Hottento- ve Buşmen'lerdir. Siyahlar Afrikalı olarak tanımlanmayı isterler, ancak Boerler de kendilerini bu adla tanımlamakta oldukları için siyahlara resmî düzeyde Bantu adı verilmiştir. (Bantu, Güney Afrika yerli dillerinde "İnsan" anlamına geliyor.) Siyah nüfusun yaklaşık üçte biri Bantular'a tahsis edilen arazilerde, üçte biri tarım işçileri olarak beyazların bölgelerinde ve nihayet diğer üçte biri de beyaz kentlerde yaşar. Sonuç olarak ortaya çıkan tablo son derece karmaşık bir ırklar mozaiğini barındırmaktadır; ve Güney Afrika yerleşik nüfusunun yaklaşık beşte bir kadarını oluşturan beyazlar da tıpkı siyahlar gibi *kendi* ülkelerinde yaşamakta olduklarını düşünüp onu birgün terketmeyi asla akıllarından geçirmemektedirler.

Ülkede siyahlara karşı izlenen siyaset uzlaşmalara pek fazla yer vermez. Kentlerde yaşayan siyahların sayısı II. Dünya Savaşı sonrasına kadar çok az olduğu için, ırk ayrımı sorunu bu tarihlerden önce kendini pek hisettirmemiştir. Siyahlara karşı fiili bir ayrım uygulanıyor olmasına rağmen, bu nedenle olsa gerek, bunun yasal düzeye yansıtılmasına pek de gerek duyulmamıştı. Milliyetçi Parti'nin 1948'deki seçim başarısı, siyahların sayısının kentlerde gösterdiği hızlı artışın beyazlarda yarattığı endişenin ürünü oldu. Ve Dr. Malan hükümetinin

iş başına gelmesiyle birlikte, dünyada yaşanan ırkçılık aleyhtarı gelişmenin tam tersine, *apartheid* adıyla anılacak olan son derece kararlı bir ırk ayrımı şiyaseti uygulamaya kondu. Bu, Malan'dan sonra yönetime gelen, Strijdom, Dr. Verwoerd, ve Vorster hükümetleri tarafından da ısrarla sürdürülecektir: yöneticiler apartheid kavramını ırk ayrımı değil, "bir arada yaşamadan gelişme" şeklinde tercüme etmeyi tercih etmişlerdir, oysa yürürlükteki uygulama, kavramın kelime anlamı ne olursa olsun, gelişme yönünde değil mevcut durumun korunması yönündeydi. *Apartheid* çok eskiden, siyahlarla beyazların birbirlerinden yalıtılmış halde yaşadıkları günlere geri dönülmesini amaçlıyordu. Güney Afrika topraklarının bölünmesi, Milliyetçi Parti'ye göre ahlâkî ve mantıkî açılardan kusursuz bir çözüm olacaktı. (Bunun Birleşik Devletler'deki bazı siyah gruplar tarafından -taban tabana zıt nedenlerle de olsa- savunulan çözümle benzerliğine işaret etmek ilgi çekicidir.) Beyaz ekonominin siyah el emeğine geniş ölçüde bağımlı olmasından dolayı bu çözümün siyasi geçerliliği bulunmamaktadır. *Apartheid*'in gerçek amacının beyaz egemenliğinin ömrünü uzatmak olduğuna ilişkin olarak Güney Afrikalı yöneticilerin yapmış oldukları itirafları, bizzat onların ağızlarından izleyelim: "Beyazların 'yönetici' ve 'yönlendirici' olmaları yetmez, onlar egemen olmalı, üstünlüğü ellerinde bulundurmalıdırlar... Eğer biz halkın talebinin beyazların egemenliği ellerinde tutarak kendilerini savunmaları yönünde olduğunu kabul ediyorsak... bu sonuca ancak 'bir arada yaşamadan gelişme' yoluyla ulaşılabileceğini de söylemeliyiz." Bu açıklama 1963'de Başbakan Verwoerd tarafından yapılmıştır.

2. Apartheid uygulamada kendini çok sayıda sınırlayıcı ve yasaklayıcı önlemle gösterir.

Bunlardan bir tanesi 1950'de çıkarılan ve beyaz olmayan nüfusun barışçı gösterilerinin yada sivil itaatsizlik eylemlerinin dahi "siyasi, endüstriel, toplumsal ve ekonomik düzeni olaylar çıkararak ya da yasaları ihlal ederek değiştirmeye" yönelme şeklinde, en geniş anlamda yorumlanarak ezilmesine imkan veren *Suppression of Communism Act* adlı yasadır; daha sonra, 1962 Haziran'ında çıkarılan *Sabotage Act* izlenen siyaset doğrultusunda, "sabotaj"la ilgili yeni bir suç yorumu getirecekti: Nobel ödülü sahibi Albert Luthuli'nin, Nokwe'nin, Duncan'ın ve birçok aydının seslerini duyurmaları alınan bu önlemler sayesinde engellenebilmiştir.

Prohibition of Mixed Marriages ırklar arası evlilikleri 1948'den beri yasaklamaktadır. (1946'da beyazlar arasında yapılan 28.000 evliliğe mukabil sadece 75 "karma" evlilik olduğu göz önüne alındığında, bunun ne kadar saçma bir yasa olduğu ortaya çıkıyor.) 1950 ve1957 tarihli *Immorality Acts* yasaları farklı ırklara mensup bireyler arasında cinsel ilişkiyi de yasaklamıştır. Irk ayrımı, her ırkın kendi yetenekleri yönünde bir eğitime tabi tutulmasını öngördüğü için de, kamu eğitimi alanında da doğal olarak yasaklamalara gidilecekti. 1953 tarihli *Bantu Education Act*'ın hedefi eğitimde ırk ayrımının gerçekleştirilmesi olmuştur; 1959'da çıkarılan *Extansion of University Act,* üniversitelere beyazlar dışında öğrenci alınmasını yasakladı. Bu tarihten önce üniversiteye her ırktan öğrenciler devam edebiliyorlardı.

Yeniden birleştirilen bölgelere ilişkin bir yasayla *(Group Areas Act)* 1950'de, nüfusun mensubu olduğu ırklara göre belli coğrafi sektörlerde zorunlu ikamete tabi tutan otoriter bir ayrımın temelinin oluşturulduğunu da burada belirtmek gerekir. Bu yasa hükümete, Afrikalılar'ı Hintliler'i ve Melezler'i

kent merkezlerinden ve beyazlara tahsis edilen ticari semtlerden "gerektiğinde zor kullanarak" uzaklaştırmak yetkisini de tanıdı. Beyaz ırktan olmayan herkese verilen bir kitapçık *(reference book)* bir tür dahili pasaport işlevi görmekteydi. Luthuli'de olaylar çıkmasına neden olan *Passes* sisteminin yerini bu almıştı ve rengi bir parça koyu olan herkesin her an denetim altında tutulmasına imkan veriyordu. Beyaz olmayan nüfusun sürekli olarak gözetim altında tutulmasını amaçlayan bu uygulamanın tedirgin edici karekterinin daha iyi anlaşılabilmesi için 1950-1960 arasında *passes*'la ilgili olarak 3.5 milyon kişinin cezalandırılmış olduğunu belirtmek gerekir; yalnız 1973-74 adli yılı içinde *Pass laws* ihlalleriyle ilgili 500.000 hüküm verilmiş olduğu da buna eklenmelidir. Bu önlemlere ek olarak Afrikaner dilinin orta öğretimde zorunlu hale getirilmek istenmesi, ünlü Soweto ayaklanmasına yol açtı (16-25 Haziran 1976, 2'si beyaz olmak üzere 176 ölü). 1980'de, Soweto ayaklanmasının dördüncü yıldönümü vesilesiyle Cap'da altmış kişinin ölümüne malolan kanlı olaylar yaşandı. Bu gösterilere melezler de katılmışlardı, ve melezlerin ilk kez siyahların eyleminde yer aldıkları görülmekteydi. Irk ayrımına ilişkin bu önlemleri Bantustanlar'ın (ya da *Homelands*'ın) kurulması izledi. Bunlar siyahların beyazlardan yalıtılmış durumda kendi siyasi haklarını hiçbir sınırlamaya tabi olmadan kullanabilecekleri toprak parçalarıydı. İlk kurulan Bantustan Transkei oldu (1963); bu toprak parçası 1976'da Pretoria hükümetiyle anlaşarak bağımsızlığını elde edecek, ancak bu hiçbir devlet tarafından tanınmayacağı gibi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da onu geçersiz ve olmamış sayacaktı. Başka bir *homeland,* Bophutatswana'da 6 Aralık 1977'de bağımsız devlet haline geldi, ancak adı geçen *Homeland*'ın al-

tı önderinin, kandırmaca olarak niteledikleri böylesi bir bağımsızlığı reddetiklerinin altını çizmek gerekir.

3. "Apartheid"ın Sonuçları - Güney Afrika'da beyaz yöneticilerin, kendi niyetlerinin ne kadar iyi olduğu ve siyahların sadece iyiliğini istedikleri yolundaki açıklamalarının tersine, sözkonusu siyasetin beyaz ırkın üstünlüğünü şiddetle savunan bir inanç sistemi üzerinde yükseldiğini saptamak çok kolaydır. Siyah Afrikalılar'ın bu siyasete tümüyle düşman olduklarını da buna eklemek gerekiyor.

Apartheid'ın toptan yürürlükten kaldırılmasını öngörecek düzeye ulaşmış olan beyazların sayısı yok denecek kadar azdır, bununla birlikte Alan Paton'un hemen bütün dillere çevrilmiş ve büyük ün kazanmış romanı *Cry my Beloved Country*'yi (Ağla Sevgili Yurdum) de unutmamak gerekir.

Güney Afrika'da ırk ayrımını onaylayan tek kilise, cemaati ağırlıklı olarak Afrikanerler'den oluşan *Dutch Reformed Church*'tür; diğer kiliselerin tümü *apartheid*'a tek sesli bir koroymuşçasına karşı çıkmaktadırlar. İster Jonannesburg ve Cap piskoposlarının kişisel açıklamalarıyla, ister piskoposlar kurulunun kollektif bakış açısıyla olsun, Anglikan Kilise'sinin bu konudaki tavrı son derece nettir: adı geçen kilise daha 1957'de "hangi biçim altında olursa olsun, *apartheid* yanlış bir uygulamadır ve kötü düşüncenin bir ürünüdür" açıklamasını yapmıştır. Bazı dini mezhepler *apartheid*'a karşı ortak bir tavır geliştirmişlerdir. "Roma Katolik Kilisesi"nin *apartheid* konusunda teşkil ettiği tehlikeye gelince, bu tehlike *Dutch Reformed Church* tarafından pek çok kez ifade edilmiş ve bazı rahipler ülkeye hiçbir Katoliğin girmesine izin verilmemesini talep edecek kadar ileri gidebilmişlerdir... Roma Katolik Kilisesi yayınladığı "Irk ayrımı insanın kişisel

haklarının ihlalidir" şeklindeki Piskoposlar kurulu bildirisiyle 1952'den bu yana *apartheid*'a karşı düşmanca bir tavır içindedir. Cap'daki katolik piskoposu bu bildiriye karşı çıkmış, bunun üzerine Papa da yeni kurulan Natal Katolik Piskoposluğu makamına bir Zulu'yu atamıştı. Papa VI. Paul 28 Ekim 1977'de Afrikalı piskoposlara yaptığı konuşmada "bazı Afrika ülkelerinde hâlâ kanayan bir yara olan ırk ayrımının iğrenç kurumlarına" değinecektir.

Sharpeville ve Langa'daki kitle kıyımlarının uluslararası düzeydeki ilk sonucu, Güney Afrika Birliği'nin *apartheid* siyaseti nedeniyle Commonwealth'den ihracı olmuş, bunun üzerine Mayıs 1961'de beyaz yönetim cumhuriyet ilan etmiştir. *Apartheid*'ın uluslararası topluluk tarafından Birleşmiş Milletler Bildirgesi ilkelerinin açık ihlali olarak değerlendirildiği de hatırlanmalıdır. Güney Afrika yönetimi Birleşmiş Milletler'in yetkisizliğinden çoğu zaman cesaret bulmuş, ama Birleşmiş Milletler genel kurulu Pretoria'ya yükümlülüklerini hatırlatarak ve üye devletlerden Afrikaner yönetimine karşı önlemler almalarını, özellikle de Güney Afrika'yla ticari ve diplomatik ilişkilerini koparmalarını talep ederek *apartheid* sorununu sürekli gündemde tutmuştur.

Güney Afrika ırkçılığının belirlenmiş görüşleri hakkında bir fikir edinmek için Dr. Malan'ın bir Amerikan Protestan rahibine yazdığı mektubu yeniden okumak yeterli olacaktır: "Renk farkı, birbirleriyle bağdaşamaz olan iki hayat tarzının, barbarlıkla uygarlığın, Paganizmle Hıristiyanlığın fiziki dışa vurumundan başka bir şey değildir... Bu başından beri böyleydi, bugün de böyledir."

III. Irkçılığın Diğer Ülkelerdeki Görünümleri

Irkçılık Fransa'da diğer ülkelerde olduğundan daha güçlü değildir, tersine daha güçsüz olduğu söylenebilir. Gerçi Gobineau'yu yetiştiren Fransa'dır, ama köleliği kaldıran, ülkesinde yaşayan Yahudiler'i özgürlüklerine kavuşturan, siyahları beyazlarla eşit sayan, Amerika'nın Rosenberg'ler davasında yapamadığını yaparak Dreyfus davasında adaletin tecellisi için alt-üst olmayı göze alabilen ve geniş ve kapsamlı bir dekolonizasyonu gerçekleştiren de Fransa'dır. Onun kendi bütçesinden azgelişmiş ülkelere yardım için ayırdığı payın da diğer Batılı ülkelerdekinden her zaman daha yüksek bir orana ulaştığını da yeri gelmişken burada vurgulamak gerekir.

Fransızlar da zaman zaman ırkçı tavırlar almış olabilirler, ama buna Fransa'da diğer halklarda olduğundan daha çok değil, tersine elle tutulur biçimde daha seyrek rastlanır: Farklı ırklara mensup olanların bir arada yaşamalarıyla ilgili çetin sorunlar göçmen işçilerin Fransa'ya gelmelerinden sonra ortaya çıkmıştır. Fransa'da anti-Arap bir ırkçılığın varlığından sözedilebilir. (Özellikle bir otobüs şoförünün ruh hastası bir Arap tarafından öldürülmesinden sonra Marsilya'da 1973 yazı boyunca ortaya çıkan tepkiler sırasında.) 9 Temmuz 1983'de Courneuve'de bir öğrenci gösterisi sırasında küçük Tevfik Uannes öldürüldü; aynı yılın Kasım ayında Bordeuax-Vintimille treninde Cezayir'li bir genç linç edildi ve cesedi pencereden dışarı atıldı... Ama ırkçılığın bu tezahürleri genelleşmemiştir ve esas olarak iktisadi ve mesleki kaygılar tarafından yönlendirilmektedir; bu konuya yeniden değineceğiz.

Fransa'da ırkçılığı önleyecek yasal mevzuatın

uygulamaya konması uzun süreden beri talep edilmekteydi, 1946 Anayasası'nın gerekçe bölümünde ırk, düşünce ve din ayrımı kuşkusuz ki reddedilmişti, 1958 Anayasası da birey haklarıyla ilgili bu bölümü aynen iktibas edecekti, ama bütün bunlar sadece soyut genellemelerden ibaretti: herhangi bir ırkın aşağılanmasına ilişkin "Marchandeau Yasası"nı da bunlara eklemek gerekir (bu aslında 2 Nisan 1939 tarihinde çıkarılmış olan bir kararnameydi). Ancak Marchandeau Yasası da bariz eksikliklerle malüldü. Ayrıca Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ırk ayrımının her çeşidini önlemeye ilişkin sözleşme de 28 Temmuz 1971'de Fransız Hükümeti'nce onaylanmıştı. Ama bütün bunlar yine de ırkçılığa karşı yeterli malzemeyi sağlamaktan uzaktılar. Aşağılama, çeşitli ayrımlar, Quartier Latin'de bir kahvede siyahlara hizmet etmenin reddedilmesi vb. olaylar giderek artıyor ve basına da yansıyordu. Parlamento ile hükümet arasında dikkat çeken bir işbirliğinin ürünü olan net ve teknik açıdan iyi hazırlanmış bir yasa metni en sonunda yürürlüğe girdi: bu 1 Temmuz 1972 tarihli "Irkçılığa Karşı Mücadele" yasasıydı. Adı geçen yasa ırkçılığa karşı mücadele eden bütün kuruluşların, ırkçılıkla ilgili suçlarda sivil mahkemelere tanınan her türlü haktan yararlanmalarını öngörür. (15 Şubat 1973'de Dijon'da üzerinde "25.30 Frank'a bir Yahudi" etiketi taşıyan kaba ve karikatürize bebeklerin satışıyla ilgili davada yürütmenin durdurulmasının sağlanması örneğinde olduğu gibi.) Bireyler ve ırkçılık aleyhtarı kuruluşlar tarafından, özellikle istihdam alanında ırk ayrımına son vermeyi amaçlayan etkili kampanyalara girişildi. Irkçılığa karşı azimli ve etkili bir mücadele yürüten kuruluşlar arasında 1928'de Bernard Lacache tarafından kurulan J.Pierre-Bloch'un başkanlık ettiği ve *Le Droit de Vivre*'i (Yaşama

Hakkı) yayınlayan LICRA *(Ligue Internationalle Contre le Racisme et L'antisémitisme-* Irkçılığa ve Antisemitizme Karşı Uluslararası Birlik) ile 1949'da Pierre Paraf'ın kurduğu ve başkanlığını G.Pau-Langevin'in yürüttüğü ve *Droit et Liberte'*yi yayınlayan MRAP *Mouvement Contre le Racisme, L'antisémitisme et Pour la Paix* Barış İçin Irkçılığa ve Antisemitizme Karşı Hareket) özellikle belirtilebilir: MRAP kısaltmasındaki son iki harf "ve halkların kardeşliği için - et pour l'amitié des peuples" şeklinde de okunmaktadır.

Vichy Hükümeti'nin Yahudiler için yürürlüğe koyduğu statünün kırkıncı yıldönümüne rastlayan 3 Ekim 1980'de Paris Copernic sokağındaki Sinagog'a karşı düzenlenen caniyane saldırıyı da yeri gelmişken belirtelim: 4 ölü ve 20 yaralıya malolan saldırı meşru ve yoğun bir tepki dalgasına yol açtı, ancak cinayetin failleri günümüze kadar bulunamadı. Bunu yine Paris'de Rosiers sokağındaki cinayet izledi (8 Ağustos 1982'de Goldenberg Restoran'a yapılan saldırı, sonuç 6 ölü); Brüksel'de (18 Eylül 1982, 4 yaralı) Roma Sinagogu'nda (9 Ekim 1982, iki yaşında bir çocuk öldü, 34 kişi yaralandı) da benzer saldırılar yaşandı. İstanbul'daki bir Sinagog'da 23 Türk Yahudisi'nin alçakça katledilmesiyle sonuçlanan saldırıyı da burada belirtmek uygun olacaktır.

Irkçılığın kendini tali biçimlerde göstermekte olduğu bütün ülkelerin dökümünü burada çıkarmak hem olanaksız hem de yararsızdır: biz yalnızca şunlara dikkat çekmekle yetineceğiz:

- SSCB'de soy bir ırkçılığın ürünü olmayıp geleneksel antisemitizmin mirası olarak ortaya çıkan ve kısmen de antisiyonizmle eklemlenen bir Yahudi aleyhtarlığı sorunu vardır.

- Arap-Yahudi çatışmaları da aslında ırkçı bir

bakıştan kaynaklanmaz. Sorunun kaynağını oluşturan siyasi, dini, dille ilgili ve coğrafi nedenler onun birkaç kelimeyle açıklanmasına izin vermeyecek kadar karmaşıktır.

- Son zamanlarda karşılaşmakta olduğumuz bazı davranışlar bizi çok şaşırtıyor dersek yeridir: haber ajanslarının verdiği bilgiler[4] eğer doğruysa, Uganda Devlet Başkanı General İdi Amin Dada'nın "Hitler, II. Dünya Savaşı'nda 6 milyon Yahudi'yi fırınlarda yakarak çok doğru bir şey yapmıştır" şeklinde bir demeç verdiğini öğrenmiş bulunuyoruz. - Daha ağır sözler sarf etmemek için- bir bilinç bulanmasıyla karşı karşıya bulunduğumuzu belirtmekle yetiniyoruz. Sağ olsaydı yarı maymun olarak niteleyeceği birinin 'aşağılık insanların' ortadan kaldırılmasında kullanılan fırınları övdüğünü gördüğünde Führer'in kapılacağı şaşkınlığı izlemek acı bir şey olmasaydı herhalde çok eğlendirici olabilirdi. Ve Mısırlı bir gazetecinin "Hitler haklıydı, insan fırınları haklı gerekçelere dayanıyordu" diye yazdığını öğrendiğimizde[5] de şaşkınlıktan donup kaldık. Hitler'in "Pis-Sidiler" adını taktığı Arapların Reich'ın efendilerinin gözünde "aşağılık yaratıklar"dan (Yahudiler'den) daha değerli olmadıkları herkes tarafından biliniyor...

Bu kitabın birinci baskısından sonra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Siyonizmi ırkçılığın ve ırk ayrımının türlerinden biri olarak değerlendiren" şaşırtıcı bir metin kabul edildi. (10 Kasım tarihli ve 3.779 no.lu karar.)[6] Bu oylama bütün dünyada derin bir endişe yarattı ve Genel Sekreter Waldheim, derhal "yasanın ciddiyetinin derin biçimde bilincin-

(4) *Le Figaro, Le Monde* 12 Ekim 1973.
(5) *Le Monde*, 21 Ağustos 1973.
(6) *Kristallnacht*'ın günü gününe 37. yıldönümüne rastlayan bu karar, 35 karşı oya, 32 çekimser ve 3 namevcuda karşılık 72 oyla kabul edilmiştir.

de" olduğunu açıkladı.

Öyle görünüyor ki, kelimelerin kullanılış tarzı artık onların anlamlarıyla pek de çakışmıyor. Yukarıda söz ettiğimiz işlem sadece İsrail devletinin tecrit edilmesi ve kınanması amacına yöneliktir. Oysa tarihin en büyük soykırımını yaşayanların torunlarını, dedelerinin cellatlarıyla aynı konumun, salt onları kınayabilmek için yakıştırıldığına şahit olmak son derece şaşırtıcıdır. İsrail devletinin izlediği siyaseti emperyalist ve milliyetçi olarak değerlendirmek bir şeydir (ki ayrıca bütün devletlerin de siyasetlerini tartışmak gerekir); Dreyfus yargılamaları sürecinde doğmuş olup antisemit ırkçılık nedeniyle yaygınlık kazanan siyonist hareketin bizzat kendisinin ırkçı olduğunu bir tür paradoks sonucunda iddia etmek başka bir şey... Bu tür oylamalar diaspora mensubu yer Yahudi'de İsrail'le dayanışma duygularını körüklemekten, tarafların birbirlerine karşı tavırlarını sertleştirmekten ve "Orta-Doğu sorununa tatmin edici bir çözüm" bulunmasını ertelemekten başka bir sonuç vermez. Kaldı ki İsrail'in doğmasına yol açan da 20. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'da Yahudi'ye biçilen o imrenilmeyecek rol değil midir?

ALTINCI BÖLÜM
PSİKOSOSYOLOJİ

Geriye çağımızın insanının ırkçı davranışlarını ele almak kalıyor. Aslında olağandışı oldukları halde bir hayli yaygınlık kazanmış olan dışavurumlar sözkonusudur; bunlar, kendilerinden kaynaklanan güçlü ve saldırgan bir ırkçılığın şaşırtıcı biçimde geliştiği ve ihmal edilmiş bir çıban gibi iltihap bağladığı ölçüde daha bir önem kazanır. Biz yakın tarihlerde yaşananlar dışında kalan olaylara burada iki nedenden dolayı yer ayıramayacağız: birinci nedenimiz yer darlığından dolayı açıklamayı kısa tutma zorunluluğudur, ikincisiyse, bunların özellikle çok sayıda ve kapsamlı incelemelere konu edilmiş olmalarıdır. Irkçı tutumun tahlili için esas olarak iki unsura başvurmak gerekliğir: bunlardan biri psikolojiyle, diğeri toplumsal çerçeveyle ilgilidir.

I. Bireysel Ruhi Tepkiler

M. Albert Memmi, bir hayli başarılı olan çalışmalarının çoğunda şu tanımlamayı yapar: "Irkçılık, suçlayan tarafın ayrıcalıklarının ve saldırgan tavrının haklılığını kanıtlamak amacıyla, gerçek ya da hayali bir dizi farklılığa suçlayan taraf lehine ve suçlanan aleyhine değer kazandırılmasıdır." Bu formül, bize göre ırkçılığı gerçek anlamıyla tanımlamaktan çok onun psikolojik ya da ahlâki özünü açıklamaktadır. *Omnis definitio pericolosa* kuşkusuz ki doğrudur, ama onu etimolojik düzeyde tanımlamakla yetinmek, yalnızca sınırlarını çizmek-

ten ibaret kalacaktır. Memmi'nin bu iddiasını dar kapsamlı bulduğumuzdan ve ırkçılığın ırklara ilişkin yaklaşımlarıyla pek bir ilgisi bulunmayan davranış ve eylemlerine yer vermemiş olmasından dolayı üzgünüz. Çağımızın düşüncelerini, zamandaşlarımıza bir anlam ifade etmeyen tarihsel dönemlere uygulayacak olursak anakronizme düşmüş oluruz. Yukarıda belirttiğimiz Memmi'nin açıklamasından daha geniş kapsamlı tanımlamalara başvurmayı tercih etmemizin nedeni budur.

Buna rağmen, Memmi'nin tahlilinin ırkçı bireyin psikolojik yapısının anlaşılması açısından çok değerli olduğu düşüncesindeyiz: bu psikolojinin kaynağı, aslında başkasının *farklılıklarını* kabullenememe olgusudur ve bu farklı olana yönelik suçlamaların temelini oluşturur: bir adam nasıl İranlı olabilir? Irkçı *yöntem*, aradaki farklılıkları vurgulamak ve abartmak zorundadır: bu farklılıkların gerçek ya da hayali, büyük ya da küçük olması pek bir önem taşımaz; bir kez abartılıp büyütüldükten sonra, ırkçı onlardan sonuna kadar yararlanmaya çalışacaktır, bu farklılık bundan böyle zararlı ve küçültücüdür ve artık onu keşfedene hizmet etmelidir: doğal olarak bu farklılık genelleştirilecektir, tembel olan *herhangi* bir Arap değildir; Araplar'ın hepsi tembeldirler: cimri olan *herhangi* bir Yahudi değildir; Yahudiler'in hepsi cimridirler vs. Ve bu yaklaşım ırkçıya malum konuda kullanacak olduğu Yahudi ve Arap'ı elaltında bulundurmayı sağlar. Bu mekanizma ırkçılığın aşağı olarak nitelendirdiği ırklara mensup olanların toplumsal konumlarının düşük düzeyde olmasından dolayı, bunun kendi kötü niyetinin eseri olmadığını öne sürerek bizzat ırkçı tavrı benimsemiş olanın gözünde de haklılık kazanmasına yol açar: ırkçının kendisi çok rahat bir konumda mevzilenmiştir ve güçlülerin saldırılarına

hiçbir şekilde hedef teşkil etmez: kendi sıradanlığını telafi etmenin ve kendine hayali bir alt kademe yaratma yolunda ucuz bir fırsatı böylece elegeçiren "küçük beyaz adam"ın dillere destan ırkçılığını bu açıklıyor. Irkçı davranışın psikanalitik izahının çoğu zaman niçin kendine güveni olmayan otoriter kişiliğe bağlı kılındığı da böylece anlaşılabilir: bu konformist, grup iktidarına boyun eğen, dış desteğe muhtaç insan tipi, başkasının aşağı bir konumda olmasında kendi kendini beğenmenin gerekçesini bulacaktır. Irkçı davranış özü itibarıyla süslenme yasağıyla eşdeğerli olan bir hastalıktır.

II. Toplumun Etkileri

1. Çocuk her ne kadar doğuştan ırkçı eğilimlere sahip değilse de, aile ortamının ve eğitimin bu önyargıların gelişmesinde büyük rol oynadığı açıktır. Kuzey Afrika'da yaramazlık yaptığında "Arap'ı çağırmakla" korkutulan Avrupalı çocuğun, büyüdüğünde kendisine umacı olarak tanıtılmış olan Araplar'a düşmanlık duyması ihtimali anlaşılması kolay ve tabii son derece yapay bir olgudur. Aile sofrasında "yahu bu adamlar bize hiç benzemiyor" türünden sohbetler, yerlilere "sen" tarzında küçümseyici hitap, çok sayıda alışılagelmiş gündelik olay, çocukta ırkçı davranışların gelişmesine sürekli katkıda bulunur. Sömürgeler, Memmi'nin de belirttiği gibi ırkçı efsanelerin yerleşmesine son derece elverişli bir ortam sunarken, metropolde verilen eğitim de çok önemli bir rol oynamaktadır.

2. Göçmen işçilerin, yalnızca Fransa'da değil, Batı Avrupa ülkelerinin pek çoğundaki konumları, sömürgeciliğin başaşağı edilmiş olan bir devamıdır. Bir tür merkezi çekim, el emeğinin "Üçüncü Dünya"ya dahil, yoksul ve azgelişmiş güney ülkelerin-

den metropole akın etmesine yol açmaktadır. Gelişkin ülkelerde toplumsal basamakların en altındaki yurttaşlar dahi giderek yorucu, kirli, küçük düşürücü, zor işleri yapmaktan artık kaçınmaktadırlar. Geçen yüzyılın Fransası'nda baca temizleyiciliği, suculuk, kömürcülük ve hizmetçilik, Savoie'lılar, Auvergne'liler ya da Brötanya'lılar tarafından yapılırdı: bugün ise en azından Paris'de hizmetçiler çoğunlukla İspanyol ve Portekizli'dir: kol işçileri (bunlara kibarlık olsun diye "uzmanlaşmış işçiler/ouvriers spécialisés" deniliyor... uzmanlaşmak!... hangi dalda?) çöpçüler ve yıkıcılar Kuzey Afrikalı ya da siyahdır: göçmenler metropol kökenli işçilerin terketme eğiliminde oldukları meslekler dışında, yalnızca marjinal sektörlerde iş bulabiliyorlar. Buna göçmen işçilerin temel kaygısı olan kentlerde konut bulma uğraşını da eklemek gerekiyor. İktisadi ve toplumsal nedenler sonucunda bu durum kısa sürede fiili bir ırk ayrımına dönüşmüş ve kovuk benzeri küçük ve sağlıksız odaları fahiş fiyatlara ve sadece günde bir kaç saatliğine 8-10 garibana birden kiralayan "uyku tüccarları"nın hayvanca açgözlülüğünden kurtulabilmek için "teneke mahallelerinin" kurulmasına yol açmıştır...

Renkli ya da Arap olmakla, düşük ve istikrarsız bir işte çalışma olguları çakışmakta ve bu durum büyük bir hızla yaygınlaşmaktadır. Burada kümülatif olarak tanımlayabileceğimiz bir süreç işlemektedir: artık metropol işçileri göçmenlerin düzene saygı ve minnet duymalarından giderek daha çok yakınır hale gelmişlerdir. Son tahlilde yabancı oldukları için seçmen hakkına sahip olmayan bu yeni proleterlerin, taleplerini kendilerinden yalnızca siyasi mücadelede bir araç olarak yararlanabildikleri takdirde, o da yasak savarcasına, savunan kuruluşlara ilgisiz kaldıklarının ya da çok az ilgilendikleri-

nin gözlerden kaçmaması gerekir. Aynı şekilde, şu ya da bu alanda bazı avantajlar elde etme mücadelesi içinde olan sendikalar da, metropol işçilerinin payını kapma yönünde bir tehlike oluşturan göçmenlere pek de iyi gözle bakmazlar. Bu tabii ki bilinçli bir ırkçılık değildir, ama biz de zaten bu sorunun karmaşıklığını vurgulamayı istiyoruz. Bir işkolunda işgücü arzı talebi aştığında göçmenler işsizliğin acısına yerlilerden daha sert biçimde katlanmak zorunda kalıyorlar, ama bu durum çoğunluk tarafından yalnızca göreceli bir adaletsizlik olarak görülüyor... tabii doğal karşılanmadığı takdirde. Bu durum göçmenlerin toplumsal konumlarının tam anlamıyla düşük görüldüğünün bir kanıtıdır ve onlar böylece kaçınılmaz olarak ırkçı tavırların nişan tahtası haline gelmektedirler: birilerinin (çoğu zaman bilinçsizce) kendilerinden aşağı olmasını arzuladıkları kimseleri aşağılamalarına konu teşkil eden, daha esmer bir yüz, farklı bir dil, düşük ve horgörülen bir meslek, yoksulluk, sefalet vb. her şey, göçmenlerin bulunduğu bu düşük konumda mevcuttur: paranın parayı çekmesi örneğinde olduğu gibi, aşağılanan ve acı çekenler de bunlardan gına getirmiş olanlar nezdinde saygı görmezler.

Sosyologlar bir ülkede yabancıların oranının yüzde 10'u geçmesinin arzu edilir bir durum olmadığını sık sık vurgulamaktadırlar. Schwarzenbach 1970'de İsviçre'de yaşayan göçmenlerin oranının ülke nüfusunun onda biriyle sınırlandırılmasını talep eden bir hareket başlattı ve sözkonusu girişim yalnızca küçük bir oy farkıyla reddedildi.[7] Yine 13 Mart 1977'de "İsviçre'nin korunması" adını taşıyan ve on yıllık bir süre içinde yabancıların oranının yüzde 15.3'den yüzde 12.5'e indirilmesini hedefleyen yeni bir girişim de yüzde 70 oranda oyla redde-

(7) Bu sonuç 20 Ekim 1974 tarihli oylamayla belirlendi.

dilecektir. "Yurttaşlığa alınacak olan yabancıların yıllık kontenjanlarının sınırlandırılması" yönündeki diğer girişim ise aynı gün kitlesel olarak geri çevrilecekti.

Şu halde ırkçı davranışların mukadder ve kaçınılmaz oldukları iddia edilebilir mi?

Bir hastalığın evriminin pek çok derecesi olduğu gibi, ırkçılığın da pek çok çeşidi olduğunu kavramak gerekiyor.

Irkçılığın en son aşaması, tıpkı sinekleri yok etmek için haşere ilacı kullanılması gibi, bir kitlesel kıyıma başvurarak lanetli bir ırkın mensuplarından kurtulmayı hedefleyen Naziler'in saldırgan ve yok etmeye yönelik uygulamalarıdır. Ama adı üstünde, bu en son aşamadır.

Buna öngelen aşama ise farklı ırkların mensupları arasına yasal bir takım engeller diken ırk ayrımı aşamasıdır: ırkçılık bu aşamada ırkların varlığına müsaade eder, ama onlardan bazılarının aşağı bir konuma sahip olduğunu yasallaştırır. Bu yasal engellerin ortadan kaldırılabileceklerine dair örnekler vardır, bunlardan biri ırkçı Amerikan yasalarının tedricen ortadan kaldırılmasıdır.

Ama ırkçılığın başka türlerinin de var olmasından dolayı salt ırkçı yasaların alt edilmeleri yeterli olmamaktadır: Bunlarla ırk ayrımına ilişkin herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmadığı ve hatta ırkçılığın yasaklanmış ve batırılmış olduğu ülkelerde dahi karşılaşılabilinmektedir. Irkçılık aleyhtarı mücadele bu ülkelerde de pek çok biçim altında, örneğin, yasa ve düzenlemelerle (ancak bu sadece caydırıcı bir önlemdir), ırkçı doktrinlerin yalnızca sahte-bilimsel karakterlerinin değil, bunun yanısıra onların entellektüel sefaletlerinin de kimsenin karşı çıkamayacağı biçimde açıklanmasıyla sürdürülebilir. Bununla birlikte ırkçılık aleyhtarlığı ko-

nusunda abartmalara düşmekten titizlikle kaçınılmalıdır. Mme. Held bu tuzağı çok iyi görmüştür: ırkçı doktrinlerin tersini savunmak kaygısıyla, siyahların beyazlardan daha zeki olduğunu sistemli bir düşünce haline getiren ve bir şahsın Arap olduğundan dolayı tembel olamayacağını ve Araplar'ın tembel olduklarını söylemenin yanlış olduğuna buradan hareketle varan ırkçılık aleyhtarlığının düştüğü tuzak budur. Genelleştirmede aşırı gitmenin barındırdığı tehlikeler, bazı yönleriyle karşı çıkılan düşüncenin barındırdıklarıyla aynıdır.

Bir ırkçının uyuyor olması, ırkçılık aleyhtarlarının ille de uykusuz kalmasını gerektirmez! Ve gerçek bir ırkçı yalan söylemekten hiç de sıkılmaz: herkesin bildiği "Ben ırkçı değilim, ama..." formülü her türlü yorumun geliştirilmesine son derece elverişlidir. Onun ırkçılığın adını anarak kendi kendisini zor durumda bırakacak olan tepkilerin doğmasına yol açması pek arzu edilen bir durum değildir ve o buna cesaret edemez; bu ölçülü tavır zaten faziletli görünmenin de bir gereğidir... Memmi "ırkçıların her zaman direncin zayıf olduğu yöne saldırdıklarını" belirtir. Bu, durumun bilincinde olan bir ilahiyatçının ya da en azından bir ahlâkçının ifade tarzıdır.

Farklılıkları abartılı biçimde yüceltmenin tam da ırkçılığın temel yöntemlerinden biri olduğunu hiç anlamayan bazılarının bu farklılıklara hem de ırkçılık aleyhtarları adına atfettikleri önem karşısında şaşırmamak elde değil. Farklı olana saygı duymak ve onu kabullenmek gerçekten de doğru bir tavırdır. Yerinin insanlık camiası içinde olduğunu belirledikten sonra, farklılıkların benzerlikler aleyhinde ele alınması bir paradoks olacaktır. "Siyahın rengine", Brötön folkloruna ya da Korsikalı'nın özelliklerine saygı duymak ancak siyahların, Brö-

tonyalılar'ın ya da Korsikalılar'ın tümünün birden insanın ortak doğasının parçaları olduklarını kabul ettikten sonra mümkün olacaktır. Eski çağ düşüncesi, Yahudi-Hıristiyan geleneği ve aydınlanma felsefesi, burada 20. yüzyılın ikinci yarısında herkesin anlaşılmaz biçimde şiddetle eleştirdiği hümanizm içinde birbirlerine eklemlenmiştir. İnsanları karıncalar olarak gören duygu yoksunu teknokrasi, onlara karşı Hitler ırkçılığının dahi yapmadığı bir aşağılama göstermektedir. Bütün bunlar mübah görüldükten sonra ve bundan daha iyisi ve daha kötüsü yoksa ırkçılığa karşı direnmek niye?

BİBLİYOGRAFYA

L'Allemagne nazie et le génocide juif, 1985.

L'Apartheid, ses effets sur l'éducation, la science, la culture et l'information, Unesco, 1972.

Banton, M.; *Sociologie des relations raciales*, 1971.

Batailler-Demichel, F.; Eléments sociologiques du racisme en France, *Revue des Droits de l'Homme*, 1972.

Bejin, A.; Freund, J.; *Racismes, antiracismes*, 1986.

Bernard, J.; Ruffie, J.; *Hématologie géographique*, 1966.

Bockel, A.; *De l'apartheid à la conquête du pouvoir*, 1986.

Boissel, J.; *Victor Courtet (1813-1867), premier théoricien de la hiérarchie des races*, 1972.

Boyd, W.C.; *Génétique et races humaines*, 1962.

Buenzod, J.; *La formation de la pensée de Gobineau et l'Essai sur l'inégalité des races humaines*, 1967.

Buican, D.; *Histoire de la génétique et de l'évolutionnisme en France*, 1984.

Bullier, A.J.; *Géopolitiques de l'apartheid. Stratégie ethnique de Prétoria*, 1982.

Burns, A.; *Le préjugé de race et de couleur*, 1949.

Carmichael, S.; Hamilton, C.V.; *Le black power*, 1968.

Cecil, R.; *Il mito della razza nella Germania nazista. Vita di Alfred Rosenberg*, Milano, 1973.

Chaliand, G.; *Où va l'Afrique du Sud?*, 1986.

Combris, A.; *La philosophie des races du comte de Gobineau et sa portée actuelle*, 1937.

Cornevin, M.; *L'Afrique du Sud en sursis*, 1977.

Dehem, P.; *De quelques écueils de l'antiracisme*, Esprit, 1965.

Delacampagne, C.; *L'invention du racisme. Antiquité et Moyen Age, 1983.*

Deschamps, H.; *Histoire de la traite des Noirs de l'Antiquité à nos jours*, 1971.

Dobzhansky, Th.; *Le droit à l'intelligence; génétique et égalité*, 1978.

Duchet, C.; de Comarmond, P.; *Racisme et société*, 1969.

ben Elissar, E.; *La diplomatie du III. Reich et les Juifs (1933-1939)*, 1969.

Etiemble; *Racismes*, 1986.

Eysenck, H.J.; *L'inégalité de l'homme*, 1977.

Fohlen, C.; *La société américaine*, 1973.

Friedlander, S.; *L'antisémitisme nazi, histoire d'une psychose collective*, 1971.

Gordon, M.; *L'esclavage dans le monde arabe, VII.-XX. siècle*, 1987.

Grier, W.H.; Cobbs, P.M.; *La rage des Noirs américains*, 1970.

Gritti, J.; *Déraciner les racismes*, 1982.

Grosclaude, P.; *Alfred Rosenberg et le mythe du XX. siècle*, 1938.

Gueydan de Roussel, W.; *A l'aube du racisme*, 1940.

Guillaumin, C.; *L'idéologie raciste. Genèse et langage actuel*, Paris - La Haye, 1972.

Guiral, P.; Temime, E.; *L'idée de race dans la pensée politique française contemporaine*, 1977.

Hankins, F.; *La race dans la civilisation*, 1935.

Hébert, J.-P.; *Race et intelligence*, 1977.

Hersch, J.; *Sur la notion de race*, Diogène, 1967.

Hillel, M.; *Au nom de la race*, 1975.

Hofer, W.; *Le national-socialisme par le textes*, 1963.

Isaac, J.; *Jésus et Israël*, 1948.

- *Genèse de l'antisémitisme*, 1956.

- *L'enseignement du mépris*, 1962.

Jacquard, A.; *Eloge de la différence. La génétique et les hommes*, 1978.

Lange, M.; *Le comte Arthur de Gobineau*, Strasbourg, 1924.

Lewis, B.; *Race et couleur en pays d'Islam*, 1982.

Lomax, L.E.; *Les Black Muslims*, 1964.

Lovsky, F.; *Antisémitisme et mystère d'Israël*, 1955.

- *L'antisémitisme chrétien*, 1970.

Maritain, J.; *Le mystère d'Israël et autres essais*, 1965.

Masnata, F.; *Pouvoir blanc, révolte noire*, 1968.

Maucorps, P.-H.; Memmi, A.; Held, J.-F.; *Les Français et le racisme*. 1965.

Memmi, A.; *L'homme dominé*, 1968.

- Racisme, *Encyclopaedia Universalis*, 1972.

Merle, M.; *L'anticolonialisme européen de Las Cases à Marx*, 1969.

Neumann, F.; *Béhémoth. Structure et pratique du national-socialisme*, 1987.

Paraf, P.; *Le racisme dans le monde*, 1964.

Perotti, B.; *La notte dei cristalli, L'inizio della persecuzione antisemita nel terzo Reich (9-10 Novembre 1938)*, Milano, 1977.

Pittard, E.; *Les races et l'histoire*, 1953.

Poliakov, L.; *Hommes et bêtes. Entretiens sur le racisme*, 1975.

- *Le racisme*, 1976.

- *Bréviaire de la haine*, 1951.

Poliakov, L.; Wulf, J.; *Le III. Reich et les Juifs*, 1959.
Renault, F.; Daget, S.; *Les traites négrières en Afrique*, 1985.
Ruffie, J.; *De la biologie à la culture*, 1976.
Santa Cruz, H.; *La discrimination raciole*, Nations Unies, 1971.
Schoell, F.L.; *Les tensions raciales dans l'Union sud-africaine et leurs incidences internationales*, Cenevre-Paris, 1956.
- *Histoire de la race noire aux Etats-Unis du XVII. siècle à nos jours*, 1959.
Seillière, E.; *Le comte de Gobineau et l'aryanisme historique*, 1903.
Sevenster, J.N.; *The roots of pagan antisemitism in the ancient world*, Leiden, 1975.
Sicroff, A.; *Les contoverses des statuts de "pureté de sang" en Espagne du XV. au XVII. siècle*, 1960.
Simon, M.; *Verus Israël*, 1964.
Smith, A.; *Gobineau et l'histoire naturelle*, Cenevre, 1984.
Sociological theories: race and colonialism, Unesco, 1980.
Sorlin, P.; *L'antisémitisme allemand*, 1969.
Sowell, T.; *Race, politique et économie*, 1986.
Tort, P.; *Misère de la sociobiologie*, 1985.
Varet, G.; *Racisme et philosophie*, 1973.
Vermeil, E.; *Doctrinaires de la Révolution allemande (1918-1938)*, 1948.
von Verschuer, O.; *Manuel d'eugénique et d'hérédité humaine*, 1943.
Vissière, I. ve J.-L.; *La traite des Noirs au siècle des Lumières (témoignages de négriers)*, 1982.
Zorgbibe, C.; *Les derniers jours de l'Afrique du Sud*, 1986.